

รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ
ART TEACHING MODEL FOR ART SKILLS DEVELOPMENT IN AUTISTIC CHILDREN
WITH GIFTED ART SKILLS

อนุวัฒน์ ม่วงมา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2564

รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ART TEACHING MODEL FOR ART SKILLS DEVELOPMENT IN AUTISTIC CHILDREN
WITH GIFTED ART SKILLS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF EDUCATION
(Art Education)

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

2021

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ของ

อนุวัฒน์ ม่วงมา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์จัตตชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนบพร์ แสงวณิช)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์)

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ
ผู้วิจัย	อนุวัฒน์ ม่วงมา
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2564
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลิศศิริ บวรกิตติ

อนุวัฒน์ ม่วงมา. (2560). รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ. ปริญญานิพนธ์

กษ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ 2) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ดำเนินการวิจัยในลักษณะของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากร จำนวนทั้งสิ้น 8 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน 2) ครูศิลปะ ที่จบการศึกษาทางด้านสาขาศิลปะโดยตรง ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน 3) ครูผู้สอนศิลปะ ที่จบการศึกษาในด้านสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน และ 4) ครูพิเศษที่จบการศึกษาทางด้านสาขาศิลปะหรือสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะฯ โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ส่วน คือ ข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ตามแนวการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เป็นรายกลุ่มและนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ มีองค์ประกอบสำคัญ 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) ทศนคติ 3) เป้าหมาย/จุดประสงค์ 4) การวิเคราะห์ผู้เรียน 5) หลักสูตรและเนื้อหา 6) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 7) เทคนิคการสอน 8) การสร้างบรรยากาศ 9) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ 10) การวัดและประเมินผล 11) การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ และมีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ อยู่ในระดับ ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการสอนรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ มีความเหมาะสมทั้งในด้านองค์ประกอบ รูปแบบ ความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหา สามารถนำไปใช้ได้จริงในการพัฒนาทักษะศิลปะในเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางด้านศิลปะ

คำสำคัญ : รูปแบบการสอนศิลปะ ทักษะศิลปะ ออทิสติก

Title ART TEACHING MODEL FOR ART SKILLS DEVELOPMENT IN
AUTISTIC CHILDREN WITH GIFTED ART SKILLS

Author ANUWAT MAUNGMA

Degree MASTER OF EDUCATION

Academic Year 2021

Thesis Advisor Assistant Professor Dr. Lertsiri Bovornkitti

Anuwat Muangma. (2560). *The model of art teaching to develop art skills of Autistic students with artistic talent*. Master Thesis,

M. Ed. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Dr.Lertsiri Bovornkitti

The purposes of this study are as

follows: (1) to develop a model of art teaching for the art skills development of autistic students with gifted art skills; (2) to evaluate an appropriate of model of art teaching for art skills development among autistic students with gifted art skills. In terms of qualitative research, the eight samples were selected using purposive sampling, including the following: (1) two art professors; (2) two art teachers with work experience with autistic students; (3) two teachers in other fields of teaching who have work experience with autistic students; and (4) two special teachers who graduate from the fine arts and other fields. The instruments included an interview, observation and assessment for the appropriateness of the art teaching style. There were two types of data collected: (1) data from documents; and (2) data from fieldwork and analyzed using qualitative data analysis techniques and descriptive statistics, including mean and standard deviation. The results revealed that the model of art teaching developed the art skills of autistic students with gifted art skills and consisted of the following: (1) principles; (2) attitudes; (3) purpose; (4) student analysis; (5) curriculum and substance; (7) teaching techniques; (8) creating a positive learning environment; (9) effective learning factor; (10) evaluation; (11) promoting and cooperating in the development of art skills. The results of the assessment of appropriate models of art teaching at a medium level, indicating that the model of art teaching is appropriate in terms of compositions, forms and the accuracy of contents and that this model can be used in teaching in a group of autistic students with gifted art skills.

Keyword : Model of art teaching Art skills Autistic

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ท่านได้ให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาในการดำเนินการปริญญานิพนธ์ และยังให้ความรู้ แนวคิด หลักการ รวมถึงให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ด้วยหวังว่านิสิตจะสามารถพบแนวทางในการดำเนินงานยกระดับความคิดในการเรียนรู้และการทำงานประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายในการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงรู้สึกซาบซึ้งถึงความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนบทพร แสงวณิช ประธานกรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.อิพัชร์ วิจิตรสถิตรัตน์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาสละเวลาในการเป็นกรรมการสอบ และให้ข้อเสนอแนะ แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปริญญานิพนธ์ให้มีความถูกต้องเหมาะสม และมีคุณภาพ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองสำหรับผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อิพัชร์ วิจิตรสถิตรัตน์ อาจารย์ประจำภาควิชาทัศนศิลป์ศึกษา อาจารย์ ดร.บัณฑิตา ลิขสิทธิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษและการดูแล และนางพรพรรณ แสนแปงวัง ครูเชี่ยวชาญ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนนทบุรี ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญประเมิน ตรวจสอบ และให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ นายเจริญ แจ่มใส ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสาคร อาจารย์ ดร.ธนพรพรณ โชติกเสถียร อาจารย์หมวดศิลปะ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นายอนุรัตน์ อ้นสงค์ ครูศิลปะ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 จังหวัดนครปฐม ที่ให้ความกรุณาในการเป็นคณะกรรมการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะฯ ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในการนำไปพัฒนาเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญการและมากด้วยประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ และขอบคุณนักเรียนออทิสติกทุก ๆ คน ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะฯ

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่ให้อำลังใจ และให้การสนับสนุนเสมอ และตลอดมา และขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ข้างต้น ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ

สนับสนุน รวมถึงเป็นกำลังใจในการเรียนและการดำเนินการปริญญานิพนธ์จนแล้วเสร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

อนุวัฒน์ ม่วงมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก.....	7
1.1 ประวัติและความหมายของเด็กออทิสติก.....	7
1.2 การเพิ่มขึ้นของโรคออทิสติก.....	9
1.3 สาเหตุของการเกิดโรคออทิสติก.....	10
1.4 ข้อบ่งชี้ในการวินิจฉัยเด็กออทิสติก.....	12
1.5 ลักษณะอาการของเด็กออทิสติก.....	15
1.6 ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก.....	18
1.7 ความบกพร่องที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก.....	19

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก	22
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะเด็กออทิสติก.....	23
2.1 หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กออทิสติก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2552).....	23
2.2 การปรับปรุงหลักสูตร	26
2.3 การจัดการเรียนการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก.....	27
2.4 ประโยชน์ของศิลปะต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก	29
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้.....	32
3.1 ที่มาของคำว่า “การจัดการความรู้”	32
3.2 ความหมายของความรู้และการจัดการความรู้.....	33
3.3 กระบวนการจัดการความรู้.....	36
3.4 รูปแบบการจัดการความรู้.....	38
3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอน ศิลปะของเด็กออทิสติก	41
4.1 ศิลปะของเด็กออทิสติก (autistic Art)	41
4.2 ลักษณะการสร้างสรรคศิลปะของเด็กออทิสติก	41
4.3 ลำดับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กออทิสติก	41
4.4 ลำดับของพัฒนาการทางศิลปะของเด็กปกติ.....	42
4.5 ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็ก	43
4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	47

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
การรวบรวมข้อมูล.....	50
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	53
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต.....	57
ส่วนที่ 2 การสังเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็ก ออทิสติก ที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ.....	97
ส่วนที่ 3 สรุปผลการประเมินประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ	106
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	110
สรุปผลการวิจัย	112
อภิปรายผล.....	112
ข้อเสนอแนะ	116
บรรณานุกรม.....	117
ภาคผนวก.....	121
ประวัติผู้เขียน.....	159

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ขั้นตอนพัฒนาการที่สำคัญ	14
ตาราง 2 พัฒนาการทางภาษา.....	15
ตาราง 3 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ.....	106

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ภาพประกอบ 2 เกลียวความรู้ของโนนากะและทาเคชิ	39
ภาพประกอบ 3 Model : รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก ที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ	109

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในทางจิตวิทยา มีหนึ่งคำกล่าวที่ว่า ไม่มีใครสองคนที่เหมือนกันทุกประการ และในขณะเดียวกัน ก็มีคำกล่าวที่ว่า ไม่มีใครสองคนที่แตกต่างกันในทุกประการ แม้ว่าบุคคลทั้งสองจะมีธรรมชาติและลักษณะนิสัยของความเป็นมนุษย์เหมือนกันก็ตาม (เผ่าโกศสถิตย์, 2543) อาจจะเนื่องด้วยเพราะมนุษย์ เรายุ่่นมีความคล้ายคลึงกันอยู่หลายประการ เช่น ความต้องการ ความรู้สึก อารมณ์ แต่ในขณะเดียวกันคนแต่ละคนก็มีความแตกต่างจากคนอื่น ๆ หลายประการ เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น รูปร่าง สีของตา สีของผม บางคนมีความฉลาด บางคนโง่เขลา ซึ่งแม้แต่คู่แฝด ยังมีความแตกต่างกัน เช่น แตกต่างกันในด้านอารมณ์ และความคิด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ไม่มีผู้ใดจะมีความเหมือนกันไปทุกสิ่งทุกอย่าง มนุษย์ทุกคน ในโลกนี้จึงมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งการทำความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างศักยภาพของแต่ละบุคคลนั้น มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลประเภทที่มีความต้องการพิเศษ เพราะการศึกษาเป็นรากฐานที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เกิดการพัฒนาอย่างมีคุณค่าสูงสุด (วิรุณ ตั้งเจริญ & สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

ตามที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (คณิน บุญสุวรรณ, 2551) หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ จ. ด้านการศึกษา ข้อ (๔) มีใจความว่า ให้มีการจัดการเรียนรู้ในทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ หมวด ๒ สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา ๑๐ (วรรคสอง) ที่ระบุไว้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และสอดคล้องกับ (วรรคสี่) การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมและคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น (สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ ฝ่ายวิชาการ, 2556) ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ ได้ระบุความหมายและคำจำกัดความไว้อย่างชัดเจนถึงการให้การศึกษากับบุคคลทั่วไปและบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม

แก่นุคนั้น ๆ รวมไปถึงระดับสังคมและประเทศชาติ หากมองย้อนกลับมาพิจารณาการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน การศึกษาของไทยเรามีการกำหนดหลักการจัดการศึกษาที่ชัดเจน มีแบบแผน และมีการพัฒนาเป็นระยะ ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมไทยและสังคมโลกให้ความสำคัญของการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้การศึกษาควบคู่กับการจัดประสบการณ์โดยสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ทั้งของเด็กปกติและเด็กพิเศษทุก ๆ ประเภท เพื่อให้เด็กแต่ละคนนั้นได้มีโอกาสพัฒนาตนเองได้ตามลำดับขั้น พัฒนาตนเองได้ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นตามความสามารถและศักยภาพของเด็กที่จะก้าวไปถึง สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจากหลักการการจัดการศึกษาของชาติ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่าระบบการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลทุก ๆ กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลปกติหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

ซึ่งจากสาระสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ฯ ที่ได้อธิบายถึงสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทว่า เด็กกลุ่มนี้มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ทำให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องเตรียมพร้อมในการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ เข้ามาเรียนรวมหรือเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ ซึ่งในปัจจุบันสังคมของเรามีแนวโน้มของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีมากขึ้น โดยมีการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในห้องเรียนเดียวกันกับ กลุ่มเด็กปกติ หากพบว่าความบกพร่องหรือความพิการ เป็นอุปสรรค ไม่สามารถเรียนร่วมในลักษณะดังกล่าวได้ ก็จะจัดเป็นชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ หรือย้ายไปเรียนในโรงเรียนที่จัดให้เฉพาะความพิการ การจัดชั้นเรียนพิเศษให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติถือเป็นเรื่องที่ดี เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าถูกตัดออกไปจากสังคมและเกิดความว่าเหว ช่วยไม่ให้เกิดที่มีความต้องการพิเศษมีความรู้สึกเป็นปมด้อย แต่อาจจะส่งผลต่อความสามารถพิเศษที่ติดตัวเด็กกลุ่มนี้มาจะถูกกลบตบหายไป ไม่ได้ถูกใช้และส่งเสริมอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กออทิสติก ซึ่งในสังคมเรายังมีเด็กออทิสติกที่รอจังหวะ เวลา และโอกาส ในการแสดงออก ในขณะที่เดียวกันก็มีเด็กอีกหลาย ๆ คน ที่ไม่มีแม้แต่โอกาสด้วยซ้ำ เพราะด้วยสภาพสังคมในปัจจุบันที่เมื่อถูกระบุว่าเป็นบุคคลออทิสติกแล้ว บางครั้งความเป็นอัจฉริยะหรือความสามารถพิเศษของพวกเขาจะถูกมองข้ามไป ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากสังคมให้ความสำคัญกับความผิดปกติมากกว่าความสามารถพิเศษ ไปมุ่งเน้นการแก้ไขความผิดปกติ จนลืมส่งเสริมความสามารถพิเศษของพวกเขาไป ทำให้ความสามารถพิเศษหรือเรียกได้ว่าพรสวรรค์ที่ติดตัวมานั้นค่อย ๆ ลดหายไป เหลือเพียงความผิดปกติที่ทำให้เรามองเห็น

ศิลปะถือเป็นหนึ่งในวิชาที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กออทิสติก เพราะการเรียนรู้ศิลปะไม่ได้ช่วยแค่พัฒนาทักษะทางด้านศิลปะเท่านั้น แต่ยังผลให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สมาธิ วุฒิภาวะ อารมณ์ สังคม แม้กระทั่งช่วยแก้ไขหรือลดข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ด้วย ดังนั้นศิลปะจึงเป็นวิชาหลักที่เด็กออทิสติกควรจะได้รับ การให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาอย่างเหมาะสม และตรงตามความชื่นชอบ ความถนัด รวมถึงศักยภาพที่เด็กมี เพื่อสร้างความเป็นเลิศทางความสามารถ เกิดความจรรโลงใจและมีสุนทรียศาสตร์ภายในจิตใจ

ในปัจจุบันผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่สอนรายวิชาศิลปะในโรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญานุกูล จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นหนึ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่มีเป้าหมายเพื่อจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและออทิสติก โดยมีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการส่งเสริมทักษะวิชาการ ทักษะการใช้ชีวิตและส่งเสริมงานอาชีพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเอง และไม่เป็นการระแวงของครอบครัวและสังคม ซึ่งจากประสบการณ์ในการทำงาน ผู้วิจัยพบว่า มีนักเรียนออทิสติกจำนวนหนึ่งมีความสามารถในทางศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นด้านการวาดภาพ การระบายสี การปั้น รวมถึงด้านอื่น ๆ แต่นักเรียนเหล่านี้ไม่ค่อยได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างจริงจัง ทำให้นักเรียนที่มีความสามารถนี้ ไม่ได้ใช้ความสามารถที่มีของตนเองให้เกิดประโยชน์ สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจาก นักเรียนกลุ่มนี้ค่อนข้างพัฒนายากกว่าเด็กกลุ่มอื่น ๆ ครูต้องใช้ความอดทน พยายามและใช้ระยะเวลาในการปรับตัว เรียนรู้ สู่การพัฒนาความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าหากครูมีความรู้ ความเข้าใจในเด็กกลุ่มนี้เป็นอย่างดี หรือมีเครื่องมือที่จะช่วยในการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กกลุ่มนี้ได้ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของนักเรียนออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ โดยศึกษาในลักษณะของรูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถทางศิลปะที่มีอยู่ในตัวของนักเรียนออทิสติกแต่ละบุคคล ผู้วิจัยเชื่อว่าความสามารถพิเศษทางศิลปะนั้นมีความสำคัญ และควรได้รับการส่งเสริมอย่างมีเทคนิคและวิธีการ มีกระบวนการที่เหมาะสมกับความสามารถและศักยภาพของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของบรูเนอร์ที่ว่า ความพร้อมของเด็กนั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้ ครูจะเสนอเนื้อหาใดแก่เด็กก็ได้ แต่จะต้องรู้จักการจัดการเนื้อหาและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กเหล่านั้น ดังนั้นครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องเข้าใจในตัวเด็ก รู้จักกระตุ้นโดยการ จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเด็กออทิสติก ซึ่งศิลปะจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยค้นหาข้อบกพร่องบางประการในการที่จะปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริม

ความสามารถทางด้านทักษะศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น สามารถเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางศิลปะได้สูงขึ้น

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ
2. ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ความสำคัญของการวิจัย

ศึกษาและสร้างรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ช่วยให้ครูผู้สอนศิลปะหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนศิลปะ ส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะในเด็กออทิสติกให้สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของเด็กได้อย่างมีคุณภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

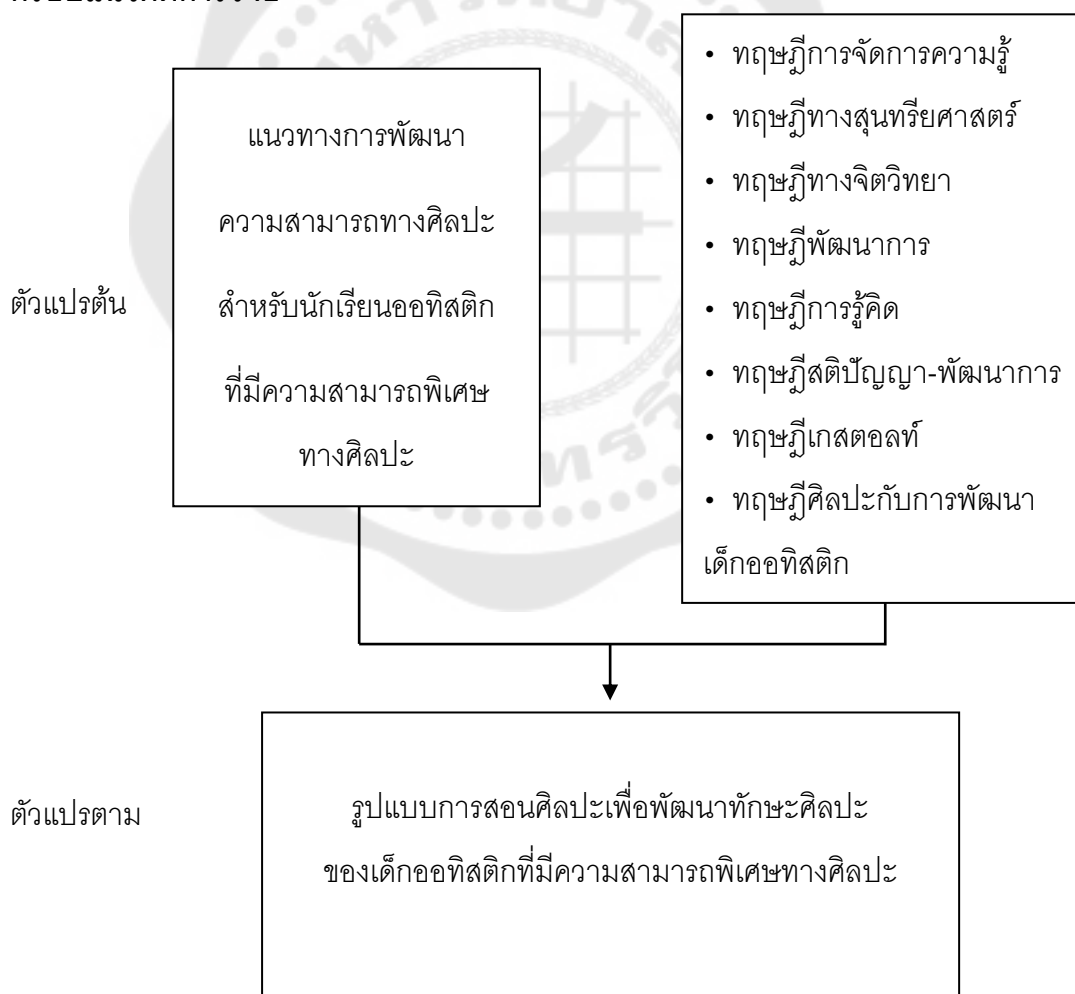
1. **รูปแบบการสอนศิลปะ** หมายถึง รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านศิลปะของกลุ่มเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ โดยเป็นรูปแบบที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะ และครูพิเศษ ที่มีประสบการณ์โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

2. **เด็กออทิสติก** หมายถึง เด็กที่ได้รับการระบุ หรือวินิจฉัยว่าเป็นบุคคลประเภทออทิสติก ที่มีความสามารถในระดับเรียนได้ มีความสามารถพิเศษหรือเรียกได้ว่าเป็นกลุ่ม High-Functioning มีความสามารถพิเศษหรือความถนัดทางด้านศิลปะ และมีพัฒนาการล่าช้าและผิดปกติ ส่งผลให้พัฒนาการของเด็กมีบางส่วนที่บกพร่องได้แก่ พัฒนาการด้านการสื่อสาร ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและอื่น ๆ อันเนื่องมาจากสมองบางส่วนทำงานผิดปกติ แต่เด็กกลุ่มนี้จะมี ความรุนแรงในระดับน้อย

3. **เด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ** หมายถึง การแสดงออกถึงศักยภาพและความสามารถของเด็กออทิสติก ในการวาดภาพ ระบายสี ปั้น ออกแบบ ประดิษฐ์ รวมถึงทักษะการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งเกิดจากความสามารถของเด็กออทิสติก และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่ามีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

4. **การประเมินความเหมาะสม** หมายถึง การประเมินรูปแบบการสอนรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ หลังจากการสังเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะ ๆ ที่มีความเหมาะสมและได้รับการปรับแก้ไขแล้ว ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาพิเศษ และด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพ 5 ระดับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความรู้ที่เป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด และรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาผ่านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอตามประเด็น ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก
 - 1.1 ประวัติและความหมายของออทิสติก
 - 1.2 การเพิ่มขึ้นของโรคออทิสติก
 - 1.3 สาเหตุของการเกิดโรคออทิสติก
 - 1.4 ข้อบ่งชี้ในการวินิจฉัยเด็กออทิสติก
 - 1.5 ลักษณะอาการของเด็กออทิสติก
 - 1.6 ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก
 - 1.7 ข้อบกพร่องและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก
 - 2.1 หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กออทิสติก
 - 2.2 หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร
 - 2.3 การจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ
 - 2.4 ประโยชน์ของศิลปะต่อการเรียนรู้ของเด็ก
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่ใช้ในการจัดการความรู้
 - 3.1 ประวัติของการจัดการความรู้
 - 3.2 ความหมายของความรู้และการจัดการความรู้
 - 3.3 กระบวนการจัดการความรู้
 - 3.4 รูปแบบการจัดการความรู้
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก

- 4.1 ศิลปะกับการพัฒนาเด็กออทิสติก
- 4.2 ลักษณะการสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กออทิสติก
- 4.3 ลำดับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กออทิสติก
- 4.4 ลำดับของพัฒนาการทางศิลปะของเด็กปกติ
- 4.5 ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็ก
- 4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก

1.1 ประวัติและความหมายของเด็กออทิสติก

เริ่มต้นในปี ค.ศ.1943 ได้มีการระบุถึงลักษณะและอาการเฉพาะของโรคกลุ่มนี้ โดยใช้คำว่า ออทิสซึม (Autism) โดยมาจากภาษากรีก ที่แปลว่า Self และโรคนี้จะถูกแยกออกจากกลุ่มโรคของเด็กที่มีความพิการอย่างรุนแรง ในช่วงนี้ยังไม่ได้มีการระบุลักษณะอาการของโรคที่ชัดเจน รู้เพียงว่าอาการที่มีในเด็กแต่ละคนนั้นจะไม่มีเหมือนกัน หรือไม่จำเป็นต้องมีลักษณะคล้ายกันเลย ซึ่งอาการของโรคนั้นจะพบว่ามีคามผิดปกติแต่แรกเกิด ในเวลาต่อมาโลกของเราได้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคนี้มากยิ่งขึ้น และพบความจริงที่ว่าอาการของโรคกลุ่มนี้จะติดตัวเด็กไปจนโต ไม่สามารถหายขาดได้เลย จึงมีการใช้คำว่าเด็กออทิสติก

และต่อมาในปี ค.ศ.1962 มีการจัดตั้งสมาคม ผู้ปกครอง นักวิชาการ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติกทุกภาคส่วนในประเทศอังกฤษ และประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาและยุโรป โดยสมาคมกลุ่มนี้ทำหน้าที่ในค้นหาเอกสารต่าง ๆ รวบรวมความรู้ ทฤษฎี ปัญหา รวมไปถึงรวบรวมข้อมูลด้านการแพทย์และการศึกษา พร้อมกับทำหน้าที่ให้บริการแก่ครอบครัวที่พบว่าลูกเป็นโรค รวมถึงหาทุนสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ก้าวหน้าเพื่อการช่วยเหลือและให้ส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่กลุ่มเด็กเหล่านั้น นอกจากนี้สมาคมยังดำเนินการกระจายความรู้ต่าง ๆ ออกสู่ชุมชน สังคมให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้

การพัฒนาองค์ความรู้ การสร้างความเข้าใจ และให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเหล่านี้ในสังคมได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในสังคมตะวันตก ที่ได้มีการออกกฎหมายเพื่อให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาของรัฐต้องทำหน้าที่ให้บริการด้านการศึกษาแก่เด็กทุกคนที่มีความบกพร่อง และมีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ซึ่งในที่นี้ก็หมายรวมถึงเด็กออทิสติกด้วย แต่ในช่วงนั้นวงการทางด้าน

การแพทย์ ยังมีข้อจำกัดค่อนข้างมากในการศึกษา ค้นคว้าเพื่อหาสาเหตุของการเกิดโรคนี้ รวมทั้งวิธีการและแนวทางในการให้การรักษารักษาหรือป้องกันโรค (สิริรัตน์โรชา, 2548)

ความหมายและคำนิยามของคำว่า “เด็กออทิสติก” (Autistic Children) มีแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดเน้นและบริบทของผู้ให้นิยาม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมาคมเด็กออทิสติกของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยามของคำว่า “เด็กออทิสติก” ไว้ดังนี้

เด็กออทิสติก จะมีจุดเด่น 5 ประการ ดังนี้

1. พัฒนาการที่ล่าช้ากว่าปกติ หรือมีพัฒนาการไปในทิศทางที่ถดถอยลง
 2. แสดงการตอบโต้ต่อเสียงหรือสิ่งที่ได้ยิน อาจจะมีการแตะสัมผัสหรืออาจจะไม่แสดงปฏิกิริยาต่อเสียงที่ได้ยิน รวมถึงไม่มีการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบใด ๆ ต่อสิ่งเร้ารอบตัว
 3. กระตุ้นตนเอง หรือแสดงอาการสนใจเฉพาะตนเอง โดยไม่ให้ความสนใจต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว
 4. มีปัญหาในการสื่อสาร
 5. ไม่สามารถแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อผู้คน สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ
- (ผดุง อารยะวิญญู, 2542a)

ผดุง อารยะวิญญู (2542b) ให้ความหมายของ “เด็กออทิสติก” ว่าหมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติหรือมีความบกพร่องอย่างรุนแรงทั้งด้านการสื่อสาร ด้านพฤติกรรม ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้ ความบกพร่องส่วนใหญ่จะพบในช่วงวัยเด็ก นอกจากนี้ เด็กกลุ่มนี้ยังพบว่า มีปัญหาทั้งในการคิด การรับรู้ และสติปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้ ไม่สามารถเข้าใจในวิชาที่เรียน และมีปัญหาในการสื่อสาร พูด และการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2537) ให้ความหมายของ “ออทิสติกว่า” ว่าหมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องส่งผลให้มีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กปกติทั่วไป โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านการพูด ภาษา และการแสดงท่าทาง ที่บ่งบอกความหมายต่าง ๆ เพราะจากการบกพร่องของพัฒนาการ รวมไปถึงด้านภาษาและสังคม มีอาการให้เห็นตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งจะส่งผลกระทบและขัดขวางการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วย

เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2540) อธิบายความหมายของคำว่า “เด็กออทิสติก” ว่าหมายถึง เด็กที่มีภาวะผิดปกติอันเกิดจากสมองและมีความล่าช้าด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสังคม

ด้านพฤติกรรม และด้านการสื่อสาร โดยมีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับความผิดปกติทางสมองและกายภาพ เนื่องจากมีสมองบางส่วนทำหน้าที่ผิดปกติไป

คณะกรรมการศัพัทพ์บัญญัติการศึกษา (2544) ได้ให้คำนิยามของ “เด็กออทิสติก” ไว้ว่า เป็นเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าและผิดปกติ ทั้งทางด้านการสื่อสาร ด้านภาษา ด้านสังคม และด้านอารมณ์เป็นอย่างมาก มีพฤติกรรมแปลก แตกต่างจากคนปกติ พูดไม่เข้าใจ พูดซ้ำหรือไม่พูด

สุชีริน เย็นสวัสดิ์ (2548) ให้คำอธิบายของ “เด็กออทิสติก” ไว้ว่า หมายถึง เด็กที่มีปัญหาและมีความบกพร่องในการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความบกพร่องทางพฤติกรรม บกพร่องทางการสื่อสาร โดยจะแสดงออกให้เห็นในช่วงอายุก่อน 3 ปี

นิชรา เรืองดารกานนท์ (2551) ได้อธิบายเกี่ยวกับ “เด็กออทิสติก” ไว้ว่า หมายถึง เด็กที่มีความเป็ยงเบน ในด้านทักษะสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ทักษะทางการสื่อสาร รวมถึงการมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ สนใจแบบเฉพาะเจาะจง มีความเปลี่ยนแปลงยาก ความเป็ยงเบนที่กล่าวถึงทั้งหมดนี้รวมหมายถึง ความบกพร่องที่มีความผิดปกติและมีความล่าช้ากว่าเด็กวัยเดียวกันอย่างชัดเจนทุกด้าน หรืออาจจะเป็นเพียงบางด้าน เด็กออทิสติกแบ่งระดับความสามารถ หรือสติปัญญาออกเป็นระดับต่ำกว่าปกติ ไปจนถึงมีความสามารถสูงกว่าคนทั่วไป

จากการศึกษาคำนิยามความหมาย สามารถสรุปความได้ว่า “เด็กออทิสติก” หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องและมีความผิดปกติของสมองแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นตั้งแต่เด็กเกิด โดยจะแสดงอาการผิดปกติออกมาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ความผิดปกติทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ความผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรม ความผิดปกติทางภาษาและการสื่อสาร รวมถึงอื่น ๆ

1.2 การเพิ่มขึ้นของโรคออทิสติก

ในสมัยก่อนโรคนี้พบในอัตราส่วน 4 - 6 คนต่อประชากรจำนวน 10000 คน แต่จากการศึกษาวิจัยปัจจุบันพบว่า แนวโน้มของโรคนี้สูงขึ้น กลุ่มที่มีลักษณะอาการรุนแรง พบในอัตราส่วน 2 คน ต่อประชากร 10000 คน กลุ่มอาการน้อยพบประมาณ 1 - 2 คน ต่อประชากรจำนวน 1000 คน หรือมากกว่านั้น สาเหตุของอัตราส่วนของเด็กออทิสติกที่มีการเพิ่มขึ้นนี้ ยังเป็นข้อสงสัยว่าเป็นเพราะอะไร และในขณะนี้ยังหาข้อสรุปไม่ได้ชัดเจน แต่สันนิษฐานว่า เกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การวินิจฉัย ที่ได้รวมเอาผู้ป่วยที่มีอาการไม่รุนแรงเข้าไว้ด้วย

ปัจจุบันพ่อแม่ ครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรทางการแพทย์ สามารถสังเกตอาการออทิสติกได้ง่ายมากขึ้น เพราะจากการตื่นตัวในการกระจายความรู้ตามสื่อต่าง ๆ โดยทากรที่มีการคัดลอกก่อนกำหนดมีโอกาสรอดชีวิต เนื่องจากการแพทย์ที่ทันสมัยมากขึ้น ดังนั้น

โลกเราจึงพบเด็กกลุ่มนี้ได้มากขึ้น เนื่องจากโรคออทิสติกเป็นความผิดปกติที่เกิดจากสมอง โรคนี้มีอัตราสูงขึ้นจริง โดยอาจเกิดจากปัจจัยสนับสนุน คือ สภาวะแวดล้อมบางอย่างที่การวิจัยยังไม่สามารถสรุปได้ ทั้งหมดนี้ทำให้โรคออทิสติกเป็นหนึ่งในความผิดปกติทางพัฒนาการที่พบมากที่สุดในปัจจุบัน (สถาบันราชานุกูล)

1.3 สาเหตุของการเกิดโรคออทิสติก

โรคออทิสติกเกิดจากความผิดปกติของสมองที่เกิดมาแต่กำเนิด เหล่านักวิทยาศาสตร์ได้มุ่งมั่นที่จะทำการศึกษาและวิจัยมาเป็นระยะเวลานาน แต่ก็ยังไม่สามารถสรุปสาเหตุที่ชัดเจนได้ อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้สมองเกิดปัญหา

1. การเติบโตของสมองที่ผิดปกติตั้งแต่อยู่ในครรภ์
2. สารเคมีบางอย่างในสมองเกิดความผิดปกติหรือมีระดับที่ไม่สมดุล
3. โรคทางกายที่ส่งผลกระทบต่อสมอง เช่น โรคลมชักบางชนิด
4. พันธุกรรม สาเหตุสำคัญของโรคออทิสติก จากการศึกษาพบว่า มีพี่น้องของเด็กออทิสติกจะมีโอกาสเป็นออทิสติก ในระดับที่สูงกว่าพี่น้องธรรมดา ถึง 50 เท่า (สถาบันราชานุกูล)

นอกจากข้อมูลข้างต้นแล้ว ยังมีผู้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดโรคออทิสติก ดังนี้

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2543) ได้อธิบายสาเหตุของการเกิดโรคออทิสติก ว่ามีสาเหตุ 2 สาเหตุ คือ

1. สาเหตุทางด้านจิตวิทยา นั่นคือ การสร้างความสัมพันธ์ในเชิงลบของครอบครัว ส่งผลให้เด็กต้องสร้างโลกของตนเองขึ้นมา
2. สาเหตุทางชีววิทยามีการค้นพบว่า fragile X syndrome เป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กออทิสติก แต่ไม่ใช่สาเหตุหลักและพบว่าเกิดในเพศชายมากกว่าเพศหญิง
3. ความบกพร่องของระบบประสาทส่วนกลางนั้นเป็นภาวะที่เซลล์สมองผิดปกติ และสารเคมีในระบบประสาทไม่สมดุล และยังพบความผิดปกติบางส่วนอยู่ในสมอง จึงทำให้เด็กออทิสติกนั้นมีปัญหาทางการเรียนรู้

เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2540) กล่าวถึง สาเหตุของออทิสติกนั้นเกิดจากสภาวะต่าง ๆ ที่ทำให้สมองมีพัฒนาการผิดปกติไป มีโอกาสเกิดได้ตั้งแต่เด็ก ช่วงที่อยู่ในครรภ์ รวมไปถึงระหว่างการคลอดหรือหลังจากภายหลังคลอด สำหรับมารดาที่เป็นหัดเยอรมันระหว่างตั้งครรภ์ เด็กที่เป็น

โรคทิวเบอร์คูลาร์โรสส์แต่กำเนิด เด็กขาดออกซิเจนระหว่างคลอด ภาวะการฉีกปมไขหลัง การคลอด เช่น โรคสมองอักเสบ การเป็นหัด ไอกรน ที่มีการแทรกซ้อนก็เป็นสาเหตุให้พัฒนาการทางสมองของเด็กผิดปกติ

ดุสิต ลิขนะพิชิตกุล (2545) อธิบายสาเหตุของโรคออทิสติก ไว้ทั้งหมด 3 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก เช่น การติดเชื้อที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสาเหตุ นั้นคือ เชื้อไวรัส
2. ปัจจัยภายใน เช่น สารเคมีต่าง ๆ ในร่างกาย การทำงานของสมอง กระบวนการทางเคมี
3. ปัจจัยด้านพันธุกรรม แต่ปัจจุบันก็ยังไม่มีการอธิบายว่า ความผิดปกตินี้สามารถทำให้เกิดโรคออทิสติกได้อย่างไร

สรุปสาเหตุของการเกิดโรคออทิสติก ได้ดังนี้

1. พันธุกรรม ปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างการศึกษาค้นคว้า และยังไม่มีการค้นพบสาเหตุหรือคำตอบที่ชัดเจน แต่พบว่า ฝาแฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียวกันมีโอกาสที่จะเป็นออทิสติกเหมือนกัน
2. เกิดจากการติดเชื้อ
3. ระบบประสาทวิทยา เกิดจากความผิดปกติในสมอง 3 ส่วน และมีความผิดปกติดังต่อไปนี้
 - 3.1 มี Purkinje cell เหลือน้อยมาก
 - 3.2 พบวงจรเซลล์ประสาทที่มีเฉพาะในตัวอ่อนเท่านั้น
 - 3.3 พบเซลล์ประสาทเพิ่มขึ้นจำนวนมากใน Limbic system, hippocampus และ amygdale เมื่อบริเวณนี้มีความผิดปกติจึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางด้านสังคม ด้านภาษาและการสื่อสาร ส่งผลให้การเรียนรู้ผิดปกติไป
4. Neurochemical Causes พบว่ามี Neurotransmitters บางตัวสูงผิดปกติ
5. การบาดเจ็บในระหว่างก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังคลอด

สรุปได้ว่า สาเหตุของการเกิดโรคออทิสติก ยังไม่สามารถสรุปได้แน่ชัด แต่คิดว่ามีสาเหตุมาจากความผิดปกติของระบบประสาท ระบบชีววิทยา และระบบการทำงานของสมองที่ผิดปกติ

1.4 ข้อบ่งชี้ในการวินิจฉัยเด็กออทิสติก

ชาติรี วิฑูรชาติ อ่างโน (ปิยฉัตร ไทยสมบุญ, 2551) ได้อธิบายว่า การวินิจฉัยใช้การตรวจของแพทย์ และการซักประวัติจากผู้ปกครองเป็นสำคัญ โดยใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัยตามคู่มือการวินิจฉัย และสถิติความผิดปกติทางจิตของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (DSM IV) ซึ่งตามคู่มือได้อธิบายแนวทางในการวินิจฉัย มีดังนี้

1. ซักประวัติจากพ่อแม่อย่างละเอียดโดยเฉพาะพัฒนาการด้านต่าง ๆ
2. ตรวจสุขภาพจิตและสังเกตพฤติกรรมเด็ก
3. ตรวจร่างกายทั่วไปและระบบประสาท
4. ตรวจเรื่องการได้ยิน
5. ตรวจจุดอื่น ๆ เช่น คลื่นสมอง

เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2540) กล่าวว่า การวินิจฉัยโรคทิสติก มีวิธีการ ดังนี้

1. การซักประวัติพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กโดยตรง อย่างละเอียด และจากบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการตั้งครรภ์ การคลอด การอบรมเลี้ยงดู รวมไปถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ
2. การตรวจและประเมินผลเพื่อการวินิจฉัย
3. การสังเกตพฤติกรรมเพื่อการวินิจฉัย โดยสังเกตว่า พบพฤติกรรมที่จะกล่าวดังต่อไปนี้ มากหรือน้อยเท่าใด
 4. ขนาดของร่างกาย ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องสุขภาพ ปัญหาการรับประทานอาหาร เช่น เคี้ยวอาหารไม่เป็น กลืนอาหารลำบาก คายไม่เป็น
 5. การเคลื่อนไหวมีความผิดปกติ เช่น เดิน วิ่ง กระโดด โยกตัว
 6. การแสดงออกทางด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กจะมีพฤติกรรม 3 แบบ คือ อาจแยกตัวโดดเดี่ยว หรือสมยอมจนเหมือนตุ๊กตาที่ไม่มีชีวิต หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นมากเกินไป โดยแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ผิดปกติ
 7. การใช้ตา เพื่อการสื่อสารและตอบสนอง เช่น ไม่สบตา จ้องมองแบบผิดปกติ มองแบบล่องลอย ขอบมองแสงสว่างหรือมองสิ่งที่หมุน ๆ บางครั้งก็มองสิ่งของใกล้ตัวมากเกินไป
 8. การฟัง ไม่สนใจเสียงคนหรือเสียงอื่น ๆ บางครั้งก็ตอบสนองต่อเสียงที่ชอบหรือสนใจมากเกินไป
 9. ตอบสนองต่อสัมผัสทางด้าน กลิ่น และรส เช่น ดมกลิ่นแปลก ๆ ที่คนทั่วไปไม่ชอบหรือไม่สนใจ กินของเดิม ๆ ไม่ชอบการเปลี่ยนอาหารใหม่

10. ไม่มีการสื่อความหมายทั้งในการพูด สีหน้าและท่าทางใด ๆ ส่วนใหญ่จะพูดหรือทำท่าทางแบบเดิม ๆ ซ้ำ ๆ

11. พฤติกรรมซ้ำ ๆ จะแสดงไม่เหมือนกัน เช่น คู่มือโฆษณาทางโทรทัศน์ซ้ำ ๆ ต้องนั่งที่เดิมทุกครั้ง

12. ไม่มีจินตนาการ ไม่มีการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม และการแสดงออกทางอารมณ์ เด็กกลุ่มนี้ค่อนข้างจะปรับตัวยากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม แสดงอารมณ์ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงโดยไม่ทราบสาเหตุ

13. สติปัญญา มีระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน มีความสามารถด้านต่าง ๆ ถ้าซ้ำแต่เด็กบางคนจะมีความสามารถพิเศษโดดเด่นในบางด้าน อาทิ ศิลปะ คณิตศาสตร์

14. การวินิจฉัยทางการแพทย์ การตรวจทางห้องปฏิบัติการ หรือเครื่องมือพิเศษที่ไม่ใช่การวินิจฉัย

15. การตรวจสอบทางด้านจิตวิทยา เพื่อพิจารณาระดับสติปัญญา ซึ่งจะสามารถทำได้เมื่อเด็กสามารถพูดและเริ่มเรียนรู้ได้แล้ว

16. การตรวจสอบการได้ยิน

คล้ายคลึง อังใน (รุ่งนภา ทรัพย์สุพรรณ, 2546) อธิบายว่า การวินิจฉัยจะต้องมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

1. ชักประวัติอย่างละเอียด
2. ตรวจร่างกายเพื่อค้นหาโรค
3. ประเมินทางด้านจิตเวช
4. ประเมินทางด้านภาษา
5. ตรวจการได้ยิน
6. ตรวจการเห็น

สรุป เมื่อเกิดข้อสงสัยหรือพบว่าเด็กมีความเสี่ยง จะต้องพาเด็กมาหาหมอ หมอจะทำการซักประวัติจากพ่อแม่ ตรวจพัฒนาการและร่างกายของเด็ก และอาจมีการส่งตรวจพิเศษแต่อย่างไรก็ตามการวินิจฉัยโรคออทิสติกนี้มีอยู่วิธีเดียว คือ การซักประวัติ ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยคุณหมอสังเกตพฤติกรรมอย่างละเอียดและพิจารณาว่าครบตามเกณฑ์หรือไม่ การตรวจพิเศษอื่น ๆ เป็นการตรวจเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบความผิดปกติอย่างอื่นร่วมด้วย การจะวินิจฉัยได้เร็วหรือช้า จึงขึ้นอยู่กับผู้ปกครองเป็นหลัก หากพบว่าเด็กของเรา

มีพัฒนาการที่ช้าเกินไปหรือต่างไปจากเด็กปกติทั่วไป ดังนั้น สิ่งสำคัญคือ พ่อแม่และครูต้องรู้พัฒนาการของเด็ก โดยสามารถสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2545)

ตาราง 1 ขั้นตอนพัฒนาการที่สำคัญ

อายุ	สิ่งที่เด็กควรทำได้
4 – 6 สัปดาห์	ยิ้มให้พ่อแม่
3 – 4 สัปดาห์	หันศีรษะ จับ ถือ วัสดุต่าง ๆ
5 เดือน	คว่ำสิ่งของ
6 – 7 เดือน	เปลี่ยนของจากมือไปอีกมือ เคี้ยวอาหาร นั่งเอนมือยันไว้ข้างหน้า เวลานอนคว่ำจะยกศีรษะขึ้นเองได้ ถือขนมรับประทานเอง
9 – 10 เดือน	ชี้ด้วยนิ้วชี้, เล่นจ๊ะเอ๋ บ้ายบาย คลาน ให้ความร่วมมือในการแต่งตัว ยื่นเท้าให้ใส่รองเท้า
13 เดือน	เดินได้เอง
15 เดือน	พูดคำเดียว ๆ ได้ 2 – 3 คำ
18 เดือน	พูด/บอกเมื่อต้องการปัสสาวะ
21 – 24 เดือน	พูด 2 – 3 คำติดกัน
2 ปี	ไม่ปัสสาวะรดในกลางวัน
3 ปี	ไม่ปัสสาวะรดในกลางคืน แต่งตัวเอง, ยืนขาเดียว

ที่มา: สถาบันราชานุกูล. (2557). เด็กออทิสติก คู่มือสำหรับพ่อแม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3)
กรุงเทพมหานคร: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ตาราง 2 พัฒนาการทางภาษา

อายุ	สิ่งที่เด็กควรทำได้
2 – 6 เดือน	ส่งเสียง และเล่นเสียงอ้อแอ้
8 – 10 เดือน	เล่นเสียงสูง-ต่ำ เลียนเสียงต่าง ๆ ออกเสียงพยัญชนะ
1 – 1 ปีครึ่ง	พูดคำเดียวที่มีความหมายอื่น
2 ปี	พูดคำเดียวประมาณ 20 – 50 คำ พูดวลีหรือประโยคสั้น ๆ 2 – 3 คำ
3 ปี	พูดเป็นประโยคยาว ๆ ได้

ที่มา: สถาบันราชานุกูล. (2557). เด็กออทิสติก คู่มือสำหรับพ่อแม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เด็กออทิสติกส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อ และด้านการเคลื่อนไหว เป็นปกติ ส่วนพัฒนาการที่มีความผิดปกติ ส่วนใหญ่จะเป็นพัฒนาการทางด้านสังคมและการสื่อสาร เช่น ไม่เล่น ไม่อธิบาย ไม่บรรยาย ฯลฯ ซึ่งหากพบว่าเด็กมีพัฒนาการช้าในทุก ๆ ด้านเด็กจะมีภาวะปัญญาอ่อนมากกว่าจะเป็นออทิสติก

ข้อวินิจฉัย : เพราะเด็กออทิสติกอาจมีอาการบางอย่างร่วมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น ๆ ดังนั้นจึงต้องใช้แพทย์ในการรับรองการวินิจฉัย จำนวน 3 คน เพื่อให้ข้อบ่งชี้ นั้นได้รับการตัดสินอย่างเหมาะสม

1.5 ลักษณะอาการของเด็กออทิสติก

เด็กออทิสติกมีลักษณะอาการที่ชัดเจน และปรากฏมีดังนี้

1. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางด้านสังคม

1.1 เด็กออทิสติกจะไม่มีการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน หรือผู้อื่น เพราะเด็กจะไม่สบตา ไม่กล้าที่จะทำความรู้จักกับคนอื่น

1.2 ไม่สามารถผูกมิตรกับเพื่อน หรือบุคคลอื่นได้

1.3 ไม่รู้จักการแสวงหาความสนุกสนานกับเพื่อนหรือผู้อื่น ไม่แสดงความคิดเห็นที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.4 ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

2. มีความบกพร่องทางการสื่อสาร

2.1 เด็กบางคนมีความล่าช้าค่อนข้างรุนแรงมาก ส่งผลให้ไม่มีพัฒนาการทางด้านภาษาเลย

2.2 สำหรับเด็กที่พูดได้แล้ว แต่จะยังพบปัญหาในการพูดโต้ตอบหรือสนทนากับคนอื่นได้ด้วยเข้าใจและเหมาะสม

2.3 พูดคำเดิมเสมอ ๆ พูดจาซ้ำ ๆ บางครั้งก็สนทนาฝ่ายเดียว ไม่สนใจคู่สนทนา

2.4 เล่นสมมุติ หรือจินตนาการเรื่องราวไม่เป็นไม่ได้เลย เนื่องจากมีมิติทางความคิดและการมองเพียงมิติเดียว

3. แสดงออกทางด้านพฤติกรรมและความสนใจซ้ำ ๆ เดิม

3.1 แสดงออกในพฤติกรรมซ้ำ ๆ อาจจะมีพฤติกรรมเดียวหรือมากกว่าหนึ่งพฤติกรรมก็ได้

3.2 ขาดความยืดหยุ่นในการดำเนินหรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ยึดติดกับการทำแบบเดิม

3.3 กระตุ้นตนเองด้วยการสับนิ้วมือ เขย่งเท้า โยกตัวไปมา หรือแม้แต่การหมุนตัวรอบ ๆ จำนวนหลาย ๆ ครั้งโดยไม่เวียนหัว

3.4 ให้ความสนใจในจุด ๆ เดียว เช่น พัดลม กังหัน ท้องฟ้า เพดาน หรืออื่น ๆ โดยไม่สนใจสิ่งรอบข้าง

ลักษณะอาการของเด็กออทิสติกในแต่ละช่วงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

ช่วงวัยทารก อายุประมาณ 2 - 3 เดือน

1. เด็กออทิสติกจะไม่สนใจ หรือเมินเฉยต่อบุคคล เช่น พ่อแม่ ไม่มีการตอบโต้จากการโดนกระตุ้น

2. ไม่ส่งเสียงเหมือนเด็กปกติทั่วไป แต่สามารถส่งเสียงอยู่คนเดียวได้นาน ๆ อายุประมาณ 1 ปี

1. ไม่สามารถออกเสียงเป็นคำได้

2. เด็กบางคนชอบจ้องมองวัตถุหรือสิ่งที่ชอบนาน ๆ

3. เลียนแบบหรือทำตามไม่ได้

4. ไม่เข้าใจความหมายของเสียงหรือภาพที่เห็น แต่สามารถทำตามได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ทราบความหมายก็ตาม

5. บางคนกลัวสิ่งของต่าง ๆ รอบตัว ถึงแม้ว่าเป็นสิ่งของทั่วไปที่ไม่มีอันตรายก็ตาม เช่น กลียอาหารอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าปกติ กลัวหลอดไฟฟ้า

6. มีความสามารถในการรับรู้อย่างรวดเร็วเกี่ยวกับเสียงบางอย่าง เช่น ร้องให้เสียงเคาะ เสียงลากหรือตีช้า ๆ

7. เด็กบางคนไม่มีการตอบสนองใด ๆ นิ่งเฉยไม่หันตามเสียงเรียก ไม่ยิ้ม ไม่สนใจ ไม่กระดุกกระดิก

อายุประมาณ 2 - 3 ปี

1. เป็นช่วงอายุที่สามารถพบ/สังเกตพฤติกรรมได้ชัดเจนมากขึ้น

2. เริ่มเดินได้ดี ชอบเขย่งเท้าเวลาเดิน ซึ่งความรุนแรงมีทั้งระดับน้อยไปจนถึงมาก หรือแม้แต่การหมุนตัวเป็นเวลานาน

3. วิ่งเขย่งขาแบบม้าย่อง บางคนชอบปายป็นที่สูง

4. ขาดสังคม หนีการรวมกลุ่มกับเพื่อนหรือบุคคลอื่น ใช้วิธีหักทลายผิดจากปกติ เช่น เข้าไปจับหรือดมเสื้อผ้า ดึงผม หรือดึงแขน

5. จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งมีชีวิตเป็นเสมือนวัตถุ บางครั้งเด็กกลุ่มนี้จะเป็นอันตรายต่อสัตว์เลี้ยง เนื่องจากเด็กไม่รู้ว่าสิ่งใดคือสิ่งมีชีวิต ไม่มีชีวิต สิ่งใดอันตรายหรือไม่อันตราย

6. เด็กจะพูดค่อนข้างช้า หรืออาจจะไม่พูดเลย หรือพูดโดยใช้คำพูดและภาษาและการสื่อสารของตนเอง

7. บกพร่องทางการแสดงสีหน้า ท่าทาง

8. ไม่แสดงอารมณ์ผ่านทางสีหน้าและหน้าตา เฉยเมย ยิ้มหัวเราะไม่เป็น ไม่สามารถแสดงออกถึงอารมณ์ที่แท้จริงของตนเองได้

9. ไม่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ยากต่อการเรียนรู้เพื่อปรับตัวในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ

อายุประมาณ 4 - 5 ปี

1. ไม่มีการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. พยายามหนี แยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อน เล่นกับเพื่อนไม่ได้

3. มีโลกส่วนตัว ชอบแยกตัวอยู่ในมุมของตนเอง

4. ไม่มีภาวะการถดถอยหรือขาดจากสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งอันตรายและไม่อันตราย

อายุประมาณ 6 - 9 ปี

1. เด็กจะมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์มากขึ้น นิ่งขึ้นและสามารถรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดีขึ้น
2. มีการติดต่อสื่อสารรวมถึงการสื่อความหมายได้มากขึ้น
3. เมื่อเด็กออทิสติกได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่ม ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างเหมาะสมและถูกวิธี เด็ก จะส่งผลต่อไปยังพัฒนาการด้านต่าง ๆ จะดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านภาษาและการสื่อสารนั้น ถือเป็นด้านที่สำคัญมากเพราะเมื่อเด็กสามารถสื่อสารได้ จะส่งผลให้เด็กสามารถรับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เรียกได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องต่อกัน ซึ่งหลังจากนี้เด็กก็จะเติบโตและพัฒนาขึ้นตามแนวทางที่ผู้เกี่ยวข้องได้วางแผนหรือเริ่มต้นไว้

1.6 ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก

การเรียนรู้ของเด็กออทิสติกนั้นไม่เป็นไปตามธรรมชาติเหมือนกับเด็กปกติทั่วไป มีข้อจำกัดในการรับรู้และมีพฤติกรรมอื่นไม่พึงประสงค์ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ การตอบสนองของสติปัญญา ส่งผลทำให้เด็กออทิสติกนั้นไม่สามารถเกิดการเรียนรู้จนสามารถที่จะสำเร็จผลได้

ชูศักดิ์ จันทยานนท์ อังโน (แก้วตา บุปผเวส, 2548) ได้อธิบายข้อจำกัดของเด็กออทิสติกที่มีผลต่อการเรียนรู้ของพวกเขา ซึ่งมีหลายประเด็น สรุปได้ ดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านการสื่อสาร และภาษา ซึ่งประกอบไปด้วย ความเข้าใจและการสื่อความหมาย อาทิ การแสดงด้วยท่าทางต่าง ๆ เพื่อสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในเจตนาของตน ซึ่งปัญหานี้ค่อนข้างส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติกเป็นอย่างมาก

1.2 ปัญหาด้านสังคมและอารมณ์ เช่น การปรับตัวเข้ากับกลุ่มหรือบุคคลอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะพบว่าเด็กออทิสติกจะมีปัญหาการปฏิสัมพันธ์ในการอยู่รวมกลุ่ม ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ส่งผลให้ไม่สามารถเรียนรู้หรือทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ได้

1.3 ปัญหาทางด้านพฤติกรรม เด็กออทิสติกเกือบทุกคนจะมีปัญหาที่แตกต่างกันไป บางคนมีปัญหาเรื่องความสนใจสั้น หรือเรียบง่าย ๆ ว่า สมาธิสั้น และเด็กบางคนจะมีพฤติกรรมชอบกระทำซ้ำ ๆ เพื่อกระตุ้นตนเอง เช่น การเล่นหรือสะบัดนิ้วมือตลอดเวลา หรือส่งเสียงชอบกรีดร้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เด็กไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ปัญหาด้านการรับรู้ การตอบสนองหรือการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ที่เกิดความผิดปกติ จึงส่งผลต่อการรับรู้และการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก เช่น การแยกความเหมือนหรือแตกต่างกันด้วยสายตา รวมไปถึงการแยกรส กลิ่น และเสียงด้วย

1.5 ปัญหาด้านการคิดและจินตนาการ ซึ่งเด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการจำมากกว่าการทำความเข้าใจ จึงส่งผลให้ไม่สามารถคิด หรือจินตนาการเพื่อย่อยทอดหรือขยายผลจากสิ่งที่เรียนรู้มาได้

1.6 ปัญหาพัฒนาการทางกายภาพ การไม่ประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือและตา ความไม่คล่องแคล่วของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ การเคลื่อนไหวร่างกายที่ดูไม่สมดุล เช่น กล้ามเนื้อมือและขาอ่อนแรงหรือเกร็ง ส่งผลให้เด็กนั้นไม่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างปกติ ซึ่งการเรียนรู้จำเป็นต้องใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหว

1.7 ปัญหาด้านการเรียนรู้ทุกๆ ด้าน เพราะเด็กกลุ่มนี้จะมีวิธีการเรียนรู้ การเข้าถึงความรู้หรืออธิบายง่าย ๆ ว่า มีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเรียนรู้

สรุป ทุก ๆ ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก ซึ่งจะมีความรุนแรงมากหรือรุนแรงน้อยก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวเด็กแต่ละคนด้วย ปัญหาเหล่านี้จะติดตัวเด็กไปตลอด ซึ่งหากไม่ได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างทันที่ทั้งที่ ก็อาจส่งผลให้สายเกินกว่าที่จะแก้ไขได้

1.7 ความบกพร่องที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก

เด็กออทิสติกส่วนใหญ่มีความบกพร่องหลากหลายด้าน ซึ่งความบกพร่องเหล่านั้น ทำให้เด็กออทิสติกมีปัญหาในการเรียนรู้ โดย (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2545) ได้สรุปปัจจัยที่ส่งในการเรียนรู้ของเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

1. กระบวนการในการคิด

1.1 การคิดเชิงนามธรรม

เด็กกลุ่มนี้จะมีความจำกัดในการคิดแบบนามธรรม การคิดรวบยอด การเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ เด็กจะสรุปความคิดรวบยอดไม่ได้ ไม่เข้าใจหลักการและเหตุผลได้เหมือนกับเด็กทั่วไป การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายโดยนัยนั้นเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับเด็กออทิสติก

1.2 การเชื่อมโยงและบูรณาการสู่ความคิด

การเรียนรู้ของเด็กออทิสติกนั้น ล้วนเกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน (Unrelated experience) ทั้งนี้เพราะเด็กออทิสติกส่วนใหญ่จะไม่สามารถเชื่อมโยงหรือบูรณาการความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ คำหนึ่งคำนั้นจะมีเพียงความหมายอย่างเดียว ไม่อาจมีความหมายอื่นได้ ด้วยความสามารถในการเข้าใจเหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ในภาพรวมได้นั้น ส่งผลให้เด็กออทิสติกไม่สามารถเข้าใจโลกรอบตัวและเห็นโลกแตกต่างไปจากคนอื่น

1.3 การประยุกต์การเรียนรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปอีกสถานการณ์หนึ่ง

การเรียนรู้ของเด็กออทิสติกนั้นจะเป็นลักษณะแบบจำเพาะ สิ่ง que เรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่งไม่ถูกส่งต่อไปอีกสู่สถานการณ์หนึ่ง เด็กทั่วไปเรียนรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัวผ่านการสังเกต การตีความหมายและการเรียนแบบผู้เลี้ยงดู ซึ่งเป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้จากสถานการณ์ มาสู่อีกสถานการณ์หนึ่ง ลักษณะการเรียนรู้แบบจำเพาะนี้ ส่งผลให้เด็กไม่สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้จากที่โรงเรียนไปใช้ที่บ้านหรือจากที่บ้านมาใช้ที่โรงเรียน ในปัจจุบันนี้การสอนเด็กออทิสติก จึงต้องเน้นการสอนในรูปแบบลักษณะของสถานการณ์จริง

1.4 ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

เด็กออทิสติกมีข้อจำกัดและมีปัญหาในด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีวิธีคิดที่จำกัดอยู่เฉพาะสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อนเท่านั้น เด็กไม่สามารถหาคิดทางออกหรือมีแนวความคิดใหม่ ๆ รวมถึงการคิดแก้ไขปัญหา ที่นอกเหนือสิ่งที่เคยเรียนรู้หรือประสบการณ์เดิม นอกจากนี้เด็กกลุ่มนี้จะไม่สามารถต่อยอดหรือบูรณาการสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างเป็นสิ่งใหม่ สิ่งที่เรียนรู้นั้นจะอยู่ในบริบทเดิมเท่านั้น

1.5 การจัดระบบและลำดับขั้นตอน

ออทิสติกเกือบทุกคนจะมีปัญหาการจัดระบบ ซึ่งหมายถึงการจัดลำดับความสำคัญ การจัดระเบียบของสิ่งต่าง ๆ รวมไปถึงการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในการเรียงลำดับขั้นตอน โดยมักจะเรียงขั้นตอนของสิ่งต่าง ๆ สับสน เช่น ใส่กางเกงก่อนใส่กางเกงใน

2. ความบกพร่องในการรับรู้สิ่งเร้า

2.1 การเลือกสนใจสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง เด็กจะเพ่งเล็งหรือสนใจเฉพาะสิ่งเร้าหรือสัญญาณอันหนึ่ง และจะไม่แสดงอาการสนใจสิ่งเร้าอย่างอื่น ด้วยการที่เด็กสามารถรับรู้ได้เพียงด้านเดียว ทำให้การเรียนรู้ของเด็กออทิสติกไม่ก้าวหน้า โดยเฉพาะการเรียนที่อาศัยเทคนิค

การกระตุ้น และผลเสียคือ พัฒนาการด้านภาษาจะมีความล่าช้าไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งใหม่ ๆ และทำให้เด็กมีปัญหาเรื่องการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2.2 เมื่อมีสิ่งเร้ามากกว่าปกติ เด็กออทิสติกไม่สามารถ วิเคราะห์ แยกแยะ และเลือกการตอบสนองที่เหมาะสมต่อสิ่งเร้าที่เข้ามาพร้อมกันหลาย ๆ อย่าง ซึ่งการกระตุ้นจากสิ่งเร้ารอบตัวที่มีมากเกินไป เด็กอาจจะเกิดความสับสน

2.3 การเพ่งรายละเอียดมากกว่าปกติ เด็กจะสังเกตรายละเอียดได้ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาคือ เด็กไม่เข้าใจว่ารายละเอียดเหล่านั้นมีความสำคัญหรือไม่ และเลือกที่จะสนใจในรายละเอียดที่ไม่ถูกต้อง เช่น เพ่งดูรถโดยไม่ได้อมองรถที่กำลังวิ่งผ่านไปมา

3. การมีความกังวลมากกว่าปกติ เด็กออทิสติกจะมีข้อกังวล โดยเฉพาะ ความกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

4. ด้วยการรับรู้ผ่านทางประสาทสัมผัสที่มีความผิดปกติ ทำให้เด็กออทิสติกเกิดความตกใจหรือตื่นตัวมากจนไม่สามารถเรียนรู้ได้

5. การแสดงความต้องการสิ่งต่าง ๆ มากเกินกว่าปกติ เวลาต้องการสิ่งใด เด็กออทิสติกจะแสดงความต้องการอยากได้มากเป็นพิเศษ โดยจะต้องหาวิธีการให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ ด้วยวิธีการและลักษณะนี้ทำให้เด็กมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ และบางคนนั้นอาจจะไปถึงการหมกหมุ่น จนมีผลทำให้การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่ก้าวหน้า

6. การถอยหนีและยอมแพ้ เมื่อเจอปัญหาต่าง ๆ ที่ยาก เด็กออทิสติกจะไม่สู้ยอมถอยและยอมแพ้ง่าย ๆ ไม่มีความมุ่งมั่นและพยายามที่จะเอาชนะให้ได้ เมื่อพบว่าทำไปแล้วไปประสบความสำเร็จเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ถดถอยลง

7. การขาดความสร้างสรรค์ ริเริ่มและสนใจ ซึ่งเด็กออทิสติกส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจหรือการกระตุ้นตนเองภายใน ซึ่งการขาดแรงจูงใจนอกจากเด็กจะแสดงออกมาในลักษณะของการตัดสินใจไม่ได้ สิ้นหวังว่าไม่มีการกระตือรือร้น และจะแสดงออกมาในลักษณะการไม่ยอม ไม่ฟัง ไม่สนใจ เหม่อลอย (สุรนาท สร้อยจุ, 2557)

สรุป ความบกพร่องที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติกนั้นมีหลายด้านซึ่งภายในตัวของเด็กแต่ละคนก็จะมีระดับความรุนแรงของข้อบกพร่องที่แตกต่างกัน ดังนั้นการให้การเรียนรู้และช่วยเหลือเพื่อให้ข้อบกพร่องในด้านต่าง ๆ ลดน้อยลง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติกต้องทำความเข้าใจกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างสูงสุด

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก

สุรนาท สร้อยจุ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาของเล่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เส้น สี รูปร่างรูปทรง กับเด็กออทิสติก ที่มีอายุ 3 – 5 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาของเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เส้น สี รูปร่างรูปทรง ของเด็กออทิสติก เพื่อศึกษาวิเคราะห์พัฒนาผลิตภัณฑ์ของเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนธาตุ ในเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง โดยใช้หลักการและทฤษฎีการเล่น ในประเด็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ เทคนิคและวัสดุที่ใช้ในการผลิต ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เด็กออทิสติก อายุ 3 – 5 ปี จำนวน 10 คน มีการตอบสนองต่อของเล่นเด็ก มีการสัมผัสและประสานการเคลื่อนไหวระหว่างมือกับการมองเห็น มีการเรียนรู้ในเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง จากการสัมผัสรูปร่างและรูปทรงของของเล่น ทำให้เด็กออทิสติกเกิดความสนใจและมีสมาธิในการเล่นของเล่นได้นานขึ้น มีความเข้าใจสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการเสริมสร้างการเรียนรู้จากการเล่นของเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะในเรื่อง เส้น สี รูปร่าง รูปทรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .05$

พุดพิพงษ์ เพชรรัตน์ (2552) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมซ้ำ ๆ ของนักเรียนออทิสติก อายุ 7-10 ปี ในโรงเรียนศึกษาพิเศษ จากการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนออทิสติก ช่วงอายุ 7 - 10 ปี ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จากการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมจากกิจกรรมการเคลื่อนไหว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. หลังการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว นักเรียนออทิสติก 3 คน มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ลดลงอยู่ในระดับพอใช้ และระดับปานกลาง ดังนี้

1.1 หลังการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว นักเรียนออทิสติก คนที่ 1 มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ลดลงจากระดับพื้นฐานร้อยละ 33.77 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้

1.2 หลังการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว นักเรียนออทิสติก คนที่ 2 มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ลดลงจากระดับพื้นฐานร้อยละ 46.98 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 หลังการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว นักเรียนออทิสติก คนที่ 3 มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ลดลงจากระดับพื้นฐานร้อยละ 42.70 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

2. หลังการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว นักเรียนออทิสติก มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ต่ำกว่าก่อนการทดลอง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

2.1 หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กออทิสติก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ทำไมต้องเรียนศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความเป็นคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

เรียนรู้อะไรในศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ

สาระทัศนศิลป์

มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทักษะธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

• รู้และเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง และจำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ มีทักษะพื้นฐานการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างงานวาดภาพระบายสี โดยใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว ภาพปะติด และงานปั้น งานโครงสร้าง เคลื่อนไหวอย่างง่าย ๆ ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเรื่องราว เหตุการณ์ ชีวิตจริง สร้างงานทัศนศิลป์ตามที่ตนชื่นชอบ สามารถแสดงเหตุผลและวิธีการในการปรับปรุงงานของตนเอง

- รู้และเข้าใจความสำคัญของงานทัศนศิลป์ในชีวิตประจำวัน ที่มาของงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น ตลอดจนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

- รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งสามารถสร้างแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบเพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวของเหตุการณ์ต่าง ๆ สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการที่แตกต่างกัน เข้าใจปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการลดและเพิ่มในงานปั้น การสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ตลอดจนรู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม

- รู้และเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม อิทธิพลของความเชื่อความศรัทธา ในศาสนา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- รู้และเข้าใจเรื่องทัศนธาตุและหลักการออกแบบและเทคนิคที่หลากหลายในการสร้างงานทัศนศิลป์ 3 มิติ และ 3 มิติ เพื่อสื่อความหมายและเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ วิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาและประเมินคุณค่างานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่น สามารถเลือกงานทัศนศิลป์โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม สามารถออกแบบรูปภาพ สัญลักษณ์กราฟิกในการนำเสนอข้อมูลและมีความรู้ ทักษะที่จำเป็นด้านอาชีพที่เกี่ยวข้องกันกับงานทัศนศิลป์

- รู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของงานทัศนศิลป์ของชาติและท้องถิ่นแต่ละยุคสมัย เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและสามารถเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ที่มาจากยุคสมัยและวัฒนธรรมต่าง ๆ

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุและหลักการออกแบบในการสื่อความหมายสามารถใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์ อธิบายจุดประสงค์และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์ มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์ วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด เทคนิควิธีการ การแสดงออกของศิลปินทั้งไทยและสากล ตลอดจนการใช้เทคโนโลยี

ต่าง ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์งานที่เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมด้วยภาพล้อเลียนหรือการ์ตูน ตลอดจนประเมินและวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ด้วยหลักทฤษฎีวิจารณ์ศิลปะ

- วิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก เข้าใจอิทธิพลของมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาระหว่างประเทศที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ในสังคม

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พุทธศักราช 2552 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2562)

กลุ่มทักษะการเคลื่อนไหว

ทำไมต้องเรียนกลุ่มทักษะการเคลื่อนไหว

กลุ่มทักษะการเคลื่อนไหว เป็นกลุ่มทักษะที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ด้านทางร่างกาย และจิตใจ โดยส่งเสริมผู้เรียนผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมทางด้านการเคลื่อนไหว กีฬาการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่เหมาะสม ถูกต้อง เชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

เรียนรู้อะไรในกลุ่มทักษะการเคลื่อนไหว

ทัศนศิลป์มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิควิธีการในการสร้างงานได้อย่างหลากหลาย วิเคราะห์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักแสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพเพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์

ต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่ต่างกัน รู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม

- รู้และเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม อิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- รู้และเข้าใจเรื่องทัศนธาตุ หลักการออกแบบ และเทคนิคที่หลากหลายในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ เพื่อสื่อความหมายและเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ วิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาและประเมินคุณค่างานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่น สามารถออกแบบรูปภาพ สัญลักษณ์ง่าย ๆ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในอาชีพทางด้านทัศนศิลป์

- รู้ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของงานทัศนศิลป์ของชาติและท้องถิ่น แต่ละยุคสมัย เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและสามารถเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ที่มาจากยุคสมัยและวัฒนธรรมต่าง ๆ

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุและหลักการออกแบบในการสื่อความหมาย มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์ วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด เทคนิควิธีการ ชื่นชมการแสดงออกของศิลปินทั้งไทยและสากล ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์งานที่เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ ตลอดจนประเมินและวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์

- วิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก เข้าใจอิทธิพลของมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาระหว่างประเทศที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ในสังคม

2.2 การปรับปรุงหลักสูตร

จากการศึกษาข้อมูล แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ สามารถสรุปแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสำหรับเด็กออกทิสติก ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรที่เหมาะสมควรได้รับการปรับเพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อความต้องการ รวมไปถึงศักยภาพและความสามารถของเด็กออกทิสติก โดยทฤษฎี และการจัดการเรียนการสอนควรที่จะส่งเสริมการเรียนรู้อย่างรอบด้าน และเน้นการพัฒนาพร้อมทั้งปรับแก้ไขในสิ่งต่อไปนี้

1.1 ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

1.2 ทักษะในการพูด และการใช้ภาษา

1.3 ทักษะในการพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ อารมณ์และสังคม
ของเด็กออทิสติก

1.4 ทักษะการปรับตัว โดยสร้างพื้นฐานการปรับตัวเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อม
ที่แตกต่าง

2. มุ่งเน้นทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม ดังนั้นหลักสูตรสำหรับเด็กออทิสติก
จึงไม่ควรที่จะเน้นทางด้านวิชาการมากเกินไป แต่ควรเน้นที่จะให้เด็กออทิสติกสามารถดำรงชีวิต
อยู่ในสังคมได้เหมือนคนปกติทั่วไป มีการส่งเสริมและฝึกเด็กให้สามารถดำรงชีพเหมือนกับคนปกติ
ทั่วไปได้

3. สนองความต้องการ เพราะเด็กออทิสติกส่วนใหญ่นั้นมีปัญหาด้านสติปัญญา
ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านภาษาและการพูด ปัญหาด้านความคิดความจำ ปัญหาด้านการ
ปรับตัว และปัญหาด้านพฤติกรรม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ จึงต้องมุ่งเพื่อขจัดปัญหาเหล่านี้ และ
จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่าย การจัดบริการ
การศึกษาแก่เด็กออทิสติกจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. การช่วยเหลือเบื้องต้น เป็นความเชื่อที่สำคัญในการให้บริการช่วยเหลือ
แรกเริ่มทางการศึกษาแก่เด็กกลุ่มนี้ ซึ่งนอกจากการอยู่ร่วมกันกับคนปกติให้ได้แล้ว
การช่วยเหลือเบื้องต้นถือเป็นสิ่งจำเป็นมาก ยิ่งเด็กมีอายุน้อยเท่าใด โอกาสที่ปัญหานั้นจะ
ทุเลาลงก็มีมากยิ่งขึ้น

5. ต้องทำงานเป็นทีม เพราะการพัฒนาเด็กออทิสติกนั้น จำเป็นต้องอาศัยความ
ร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ครูการศึกษาพิเศษ นักสหวิชาชีพ
และบุคลากรทางการแพทย์ที่จำเป็น ด้วยความร่วมมือนี้จะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ได้
อย่างต่อเนื่อง แม้เด็กจะเปลี่ยนบริบท (ผดุง อารยะวิญญู, 2542b)

2.3 การจัดการเรียนการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก

การสอนศิลปะให้กับเด็กออทิสติก ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ จะเห็น
ได้ว่าเด็กกลุ่มนี้มีปัญหาหลัก ๆ คือ พฤติกรรม และปัญหาที่เกิดขึ้นของเด็กเหล่านี้สามารถเกิดขึ้น
ได้หลายทาง และได้ตลอดเวลา ปัญหาของเด็กออทิสติกในห้องเรียนนั้นอาจเกิดขึ้นจากปัญหา
ตัวเด็กเอง ปัญหาจากครอบครัว และปัญหาจากสภาพแวดล้อม ซึ่งปัญหา เหล่านี้ ถ้าปล่อยปละ
ละเลยก็จะเป็นปัญหาใหญ่กว่าความพิการที่ติดตัวพวกเด็กมา ดังนั้น พ่อแม่ผู้ปกครอง และครู

จึงต้องเอาใจใส่ ดูแลสังเกตพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะหาทางแก้ไขได้ทันการณ์ การสอนศิลปะจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ของเด็กออทิสติก โดยการแสดงออกทางศิลปะตามที่

เกษร ธิตะจारी (2543) ได้อธิบายไว้ว่า ศิลปะเป็นรายวิชาหนึ่งที่เด็กทุก ๆ คน ทุก ๆ ประเภทสามารถเรียนรู้ได้ เพราะมีหลายอย่างหลายแขนง ซึ่งเด็กออทิสติกสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระ เป็นการช่วยให้เด็กสามารถระบายความรู้สึกที่อยู่ภายในออกมา ศิลปะถือได้ว่าเป็นยาชนิดหนึ่งที่สามารถใช้รักษาและบำบัดคนไข้ที่ป่วยทั้งทางร่างกาย ทางด้านจิตใจ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติ เมื่อเด็กเกิดความสุขสนุกสนาน มีสุนทรียศาสตร์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ นอกจากนี้ศิลปะยังเป็นศาสตร์แห่งความสุข ความปลอดภัย ช่วยบังเกิดแต่ความสุขและความสุขใจ อธิบายได้ดังนี้

1. ศิลปะสามารถช่วยในการระบายอารมณ์ เกิดความผ่อนคลายความเครียด ความโกรธ ความกังวล ช่วยเสริมสร้างจิตใจทางด้านสุนทรียภาพ
2. เสริมสร้างความมั่นใจ ที่จะกล้าแสดงออกทางผลงานศิลปะ
3. บำบัดทุกข์ สร้างความเพลิดเพลิน หลงลืมความทุกข์ ความเศร้าหมองในจิตใจ ความอาย เป็นต้น
4. เสริมสร้างจินตนาการ สร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำใครและสร้างความภูมิใจให้กับตนเอง
5. ศิลปะส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การผจญประสพการณ์เข้าร่วมกับประสพการณ์ใหม่ให้เกิดเป็นความคิดรูปแบบใหม่
6. ส่งเสริมการรับรู้ การแยกแยะ การรวมชนิด ประเภทของงานศิลปะต่าง ๆ และสื่อสารให้ผู้อื่นได้รับรู้ถึงแนวคิด

หลักการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1. การสอนจากสิ่งที่ย่างที่สุดไปหายาก
2. ประสพการณ์/สัมผัสจริง
3. เรียนรู้/พัฒนาตามศักยภาพของตนเอง
4. เสริมแรงทางบวก
5. ส่งเสริมการใช้ความคิด
6. เพิ่มโอกาสแสดงความเป็นผู้นำ
7. เรียนรู้จากเพื่อนและจากบุคคลอื่น ๆ

8. เด็กต้องได้สิทธิเลือกเรียนตามความสามารถ
9. สอนจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยไปหาสิ่งที่เด็กไม่คุ้นเคย
10. ทบทวนบทเรียนบ่อย ๆ
11. นำเสนอผลงาน และจัดแสดงผลงานของเด็ก
12. จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
13. สังเกตความคู่ไปกับการสอน

2.4 ประโยชน์ของศิลปะต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก

ศิลปะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เสริมสร้างการแสดงออกของเด็กออทิสติก รวมไปถึงพัฒนาการในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของศิลปะไว้ดังนี้

เกศินี นิสสัยเจริญ อ้างถึง (ผจงจิตต์ ช้างมงคล, 2012) ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของศิลปะว่า เด็กในวัย 2 – 8 ปี เป็นวัยที่กล้ามเนื้อยังพัฒนาไม่เต็มที่ การประสานงานระหว่างมือกับตายังไม่สัมพันธ์กันดี นอกจากนี้ธรรมชาติของเด็กยังซุกซน อยากรู้ อยากเห็น ความสนใจสั้น กิจกรรม การเรียนการสอนจึงควรเป็นลักษณะการเล่นปนเรียนให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงานได้นี้ก็คิดอย่างอิสระ และสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งกิจกรรมศิลปะสามารถสนองความต้องการพื้นฐานเหล่านั้น ได้เป็นอย่างดี

ราศี ทองสวัสดิ์ (2529) ได้ให้ความสำคัญและอธิบายไว้ว่า เด็กไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อทำงานศิลปะเพื่อความสวยงามเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่การสร้างสรรค์งานศิลปะจะช่วยส่งผลต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สมอ กล้ามเนื้อ การประสานสัมพันธ์ระหว่างสมอง มือและตา รวมไปถึงการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเด็ก นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนา บำบัดและฟื้นฟูจิตใจ อารมณ์ เมื่อผลต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และสร้างสรรค์งานศิลปะแล้ว เด็กก็จะเป็นผู้ที่มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก รักและภูมิใจในศิลปะ

สิริรัตน์เรขา (2550) ได้อธิบายประโยชน์ของศิลปะไว้ทั้งหมด 5 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. ศิลปะพัฒนาร่างกาย

ศิลปะช่วยตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ ที่จะเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้เป็นอย่างดี ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก ให้สามารถทำกิจกรรมที่มีความละเอียดและมีความซับซ้อนมากขึ้น ช่วยให้มีการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อมัดต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว และยังช่วยควบคุมทิศทางการเคลื่อนไหวร่างกายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผ่านกิจกรรมการวาด ระบายสี ปั้น ถักทอ เป็นต้น

2. ศิลปะพัฒนาสติปัญญา

ศิลปะช่วยพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการแก้ไขปัญหา ช่วยส่งเสริมให้สามารถเรียนรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เก็บรายละเอียดเพิ่มขึ้น ช่วยจัดระบบความคิด และความสามารถ เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายเข้าหากันเป็นเอกภาพยิ่งขึ้นทำให้เกิดเป็นความคิดรวบยอด ที่เรียนรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชิ้นหนึ่ง จำเป็นต้องบูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดที่มีอยู่ในคลังสมองถ่ายทอดผ่านการประมวลผลของสมองส่วนต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่แตกต่างกันจนเป็นงานออกมา ยิ่งสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมากเท่าไร สมองส่วนต่าง ๆ ก็จะได้ทำงานร่วมกันแบบบูรณาการมากยิ่งขึ้น

3. ศิลปะพัฒนาสมาธิ

สมาธิเป็นประตูสู่การเรียนรู้ เมื่อสมาธิไม่ดีถึงแม้ว่าจะมีสติปัญญาดี ก็ไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากประตูแห่งการเรียนรู้ไม่เปิด ความรู้ต่าง ๆ จึงไม่สามารถไหลเข้าสู่สมองได้จึงไม่สามารถนำเข้าสู่ระบบความจำและประมวลผลได้ การทำกิจกรรมศิลปะพบว่าช่วยเสริมสร้างสมาธิให้ดีขึ้นได้ชัดเจน เนื่องจากได้ฝึกฝนการจดจ่อทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่มีผิด-ถูก และไม่ยากเกินความสามารถ จนสูญเสียความมั่นใจและที่สำคัญได้ เพลิดเพลินกับกิจกรรมที่ทำการฝึกฝนให้เรียนรู้ประสบการณ์ของการทำกิจกรรมอย่างมีสมาธิ

4. ศิลปะพัฒนาจิตใจ

ศิลปะจะช่วยเยียวยาให้ผู้ที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ได้ระบายความคับข้องในจิตใจ ส่งผ่านออกมาทางงานศิลปะ ระบายอารมณ์ออกมาในรูปแบบทางที่สร้างสรรค์ช่วยให้เกิดความผ่อนคลาย ลดความขุ่นมัวภายในจิตใจ เข้าใจและรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ของตนเอง มีสมาธิ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี และคลายความกังวลได้ในที่สุด ศิลปะยังช่วยขัดเกลาจิตใจให้ละเอียดอ่อน ละเมียดละไมยิ่งขึ้นใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น ลดความหยابทางอารมณ์ ลดความก้าวร้าวที่มีอยู่สามารถยอมรับ ข้อจำกัดของตนเองยอมรับความแตกต่างระหว่างกันและควบคุมตนเองในกรอบของเหตุผลได้ดี ความภาคภูมิใจยังเป็นผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างสรรค์งานศิลปะ ให้เกิดความสุขตระหนักในคุณค่าของตนเองมีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออกเพิ่มขึ้น

5. ศิลปะพัฒนาสังคม

ศิลปะส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมผ่านการทำกิจกรรมศิลปะร่วมกันเป็นกลุ่ม และรู้จักการเอื้อเฟื้อ รอคอย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เสียสละ มีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบกัน

นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้ที่จะแสดงออกอย่างเหมาะสม สะท้อนถึงความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความต้องการและการเข้าใจผู้อื่น โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อแทนใจ

ศิลปะจึงเป็นสื่อสำคัญที่จะช่วยพัฒนาให้สังคมดำเนินไปอย่างสงบสุข รวมถึงเป็นตัวกลางที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า ศิลปะช่วยให้เกิดการพัฒนาร่างกายทางด้านกล้ามเนื้อและ การประสานงานระหว่างมือกับตา ช่วยพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการแก้ไขปัญหา ช่วยส่งเสริม ให้สามารถเรียนรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดีขึ้น กิจกรรมศิลปะเป็นการฝึกฝนให้เรียนรู้ประสบการณ์ ของการทำกิจกรรมอย่างมีสมาธิช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย เข้าใจและรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ของตนเอง รวมถึงการเข้าใจการอยู่รวมกันกับผู้อื่นในสังคมได้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กอลอมบ์และซีเมลลิง (Golomb & Schmeling) อ้างจาก (กันตรัตน์ ไพรินทร์, 2546) ได้ศึกษาการวาดภาพและทักษะการลอกแบบของเด็กออทิสติกอายุ 9 ปี และเด็กปัญญาอ่อน อายุ 8 ปี ซึ่งมีอายุสมองเท่าเทียมกัน จากการศึกษาพบว่า การวาดภาพของเด็กออทิสติกและ เด็กปัญญาอ่อนมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทักษะการลอกแบบระหว่าง เด็กปัญญาอ่อน และเด็กออทิสติก มีการอภิปรายผลการทดลองพบว่า เด็กออทิสติก มีลักษณะเฉพาะความสามารถในการรับรู้ทักษะการลอกแบบได้ดีกว่าเด็กปัญญาอ่อน

มิลบราท และซีเกล (Milbrath & Siegel) อ้างจาก (กันตรัตน์ ไพรินทร์, 2546) ได้ศึกษาและติดตามพัฒนาการความสามารถพิเศษทางศิลปะของเด็กออทิสติกและเด็กปัญญา อ่อน เพศชาย อายุ 6 ปี มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ ของเด็กปัญญาอ่อนและเด็กออทิสติก มีความสัมพันธ์กับสติปัญญาหรือไม่ จากการศึกษาและ ติดตามผลจากการวาดภาพของเด็กทั้ง 2 ประเภท ทำให้พบว่าเด็กออทิสติกจะมีความสามารถ ในการวาดภาพและถ่ายทอดรายละเอียดของภาพได้อย่างชัดเจนเหมือนภาพถ่ายในลักษณะ 3 มิติและ 2 มิติ โดยการจดจำแบบเป็นระบบข้อมูล

อิชิชิและคณะ (Ishii, et al.) อ้างจาก (กันตรัตน์ ไพรินทร์, 2546) ได้ศึกษากรณี การวาดภาพของบุคคล ออทิสติกอย่างต่อเนื่องจากวัยเด็กจนถึงปัจจุบัน ภาพแสดงให้เห็นเรื่องราว ในแต่ละวันในวัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ เป็นการสะท้อนให้เห็นประสบการณ์ความสามารถพิเศษ ในการวาดภาพของเขา อันเนื่องมาจากการฝึกทักษะการวาดภาพอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการฝึกทักษะการเรียนรู้ ประสบการณ์ ความทรงจำ ทำให้เขาเกิดความรู้ ความเข้าใจ ประมวลผลความคิดแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราวโดยผ่านการวาดภาพ

เคลแมน (Kelman) อ้างจาก (กันตรัตน์ ไพรินทร์, 2546) ได้ศึกษาการทำงานของ เดวิด มาร์ร (David Marr) นักชีววิทยาระบบประสาท ซึ่งเขาได้ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับความสามารถพิเศษทางศิลปะของเด็กออทิสติก และเดวิด มาร์ร ได้สรุปและสร้างทฤษฎี มาร์ร (Marr) ขึ้นเกี่ยวกับความเข้าใจไว้ว่า การสร้างงานศิลปะของเด็กออทิสติกนั้นมีความสัมพันธ์กับการมองเห็น จุดการให้แสงสว่าง ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราว วัตถุบุคคล การสังเกตการณ์ จากการศึกษาและการทดลองของมาร์ร (Marr) ทำให้เข้าใจกระบวนการคิดและจินตนาการของกลุ่มตัวอย่างเด็ก ออทิสติกที่นำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 4 คน โดยมีความสามารถพิเศษทางการวาดภาพ

เคลแมน (Kelman) อ้างจาก (กันตรัตน์ ไพรินทร์, 2546) ได้ศึกษากรณีการวาดภาพของเด็กชายปีเตอร์ อายุ 8 ปี ซึ่งเป็นเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ เคลแมนได้พบสาเหตุที่มีบทบาทต่อความสัมพันธ์ทางศิลปะที่มีผลต่อรูปแบบการวาดภาพของปีเตอร์นั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และอารมณ์ของเขาในแต่ละวัน โดยการทดลองกำหนดหัวข้อ เป็นเรื่องราวความเรียงให้กับปีเตอร์ใช้เป็นแนวทางในการวาดภาพ ผลการทดลองการวาดภาพรูปแบบเรื่องราวจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการวาดภาพของปีเตอร์เกิดจากการนำเอาประสบการณ์ เรื่องราว สภาพแวดล้อม อารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความสนใจให้กับเด็ก จนเกิดความประทับใจ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการวาดภาพของเด็กออทิสติก

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

3.1 ที่มาของคำว่า “การจัดการความรู้”

การจัดการความรู้ เริ่มตั้งแต่ช่วงกลางปี ค.ศ. 1970 มีจุดเริ่มต้นมาจากนักทฤษฎีการจัดการที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาแนวคิด เช่น Peter Drucker และ Pual Strassman ที่เน้นความสำคัญของสารสนเทศ (Information) และความรู้ที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) ในฐานะที่เป็นทรัพยากรขององค์กร จนมาถึงช่วงปี ค.ศ.1989 แนวคิดการจัดการความรู้มีความชัดเจนมากขึ้น มีการตีพิมพ์แนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ลงในวารสารหลายฉบับและมีหนังสือเล่มแรกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และการเรียนรู้ในองค์กร เช่น Peter Senge เรื่อง “The Fifth Discipline” ต่อมาในปี ค.ศ.1990 แนวคิดการจัดการความรู้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในบริษัทชั้นนำหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ทวีปยุโรป ประเทศญี่ปุ่นและในประเทศต่าง ๆ (Berclay & Murray. 1997: Online อ้างจาก (จินตนา กลินันท์, 2013)

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ได้แพร่หลายในประเทศไทย การจัดการความรู้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร โดยมีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อเพิ่มผลผลิต

ขององค์กรให้สูงขึ้น และเพื่อให้บรรลุพันธกิจขององค์กร หน่วยงานต่าง ๆ จึงพยายามส่งเสริมให้บุคลากรสามารถจัดการความรู้ที่เป็นความรู้ฝังลึกในคนได้ โดยการถอดความรู้ที่มีคุณค่าสูง แต่แลกเปลี่ยนได้ยาก ที่ฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ที่สั่งสมมานานจากการเรียนรู้ ด้วยการเรียนรู้ผ่านความเป็นชุมชน เช่น การสังเกต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการทำงาน และให้บุคลากรใช้ประโยชน์จากความรู้ที่เปิดเผยออกมา ที่ซึ่งสามารถพบเห็นได้จาก หนังสือ ตำราและสื่อต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงและแลกเปลี่ยนได้ง่าย และจัดการความรู้ที่แฝงอยู่ในองค์กร เช่น ความรู้ที่แฝงอยู่ในขั้นตอนการทำงาน

3.2 ความหมายของความรู้และการจัดการความรู้

1. ความรู้และประเภทของความรู้

1.1 ความรู้และความหมายของความรู้ ก่อนที่จะกล่าวถึงการจัดการความรู้ นั้น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจความหมายและประเภทของความรู้ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Nonaka (Nonaka) อ้างจาก (ชนิศ รัตนสิน, 2560) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ที่สร้างใหม่เริ่มจากบุคคลที่มีการเรียนรู้อยู่เสมอ ๆ หากทำให้ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นได้ และสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กันได้สามารถสร้างคุณค่าให้กับองค์กรได้ ดังนั้น องค์กรต้องจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกระดับขององค์กร

วิจารณ์ พานิช (2548) ได้กล่าวว่า การให้นิยามคำว่า “ความรู้” เป็นเรื่องที่ยาก ที่จะอธิบายเป็นคำสั้น ๆ ทำให้ความรู้มีหลายความหมาย ได้แก่ เป็นสิ่งที่ใช้ยังงี้ก็ไม่มีวันหมด แต่กลับจะยิ่งออกงาม เหมือนต้นไม้ที่ขยายกิ่ง ใบ และออกดอกเรื่อย ๆ การนำสารสนเทศไปปฏิบัติเป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ ความรู้เกิดขึ้นเมื่อเราต้องการจะใช้ ขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการ

น้ำทิพย์ ภิภาวิน (2546) ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า เป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้และเข้าใจ ความรู้ที่มีในตัวบุคคลนั้นเป็นความรู้รอบตัวและความรู้เฉพาะ ซึ่งความรู้ที่องค์กรต้องการ คือความรู้ใหม่ อาศัยการเพิ่มพูนประสบการณ์ของคนในองค์กร

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความรู้ จึงหมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาหรือเรียนรู้อ่าน การเล่าเรียน และผสมผสานกับประสบการณ์ข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับในตัวบุคคลโดยผ่านกระบวนการประมวลผล กลั่นกรอง วิเคราะห์สังเคราะห์และผ่านกระบวนการทางความคิด เชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นความรู้ขึ้นมาและพร้อมสำหรับการนำไปใช้แก้ปัญหา พัฒนาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้

1.2 ประเภทของความรู้

โนนากะ (Nonaka) อ้างจาก (จินตนา กสินันท์, 2555) ได้แบ่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ฝังลึกหรือความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

1. ความรู้ฝังลึก หมายถึงความรู้ที่หลบซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล เกิดขึ้นจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สั่งสมในตัวบุคคลนั้น ๆ และยังไม่ค่อยปรากฏแบบชัดแจ้ง ยากที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษร หรือตัวเลขและถ่ายทอดอย่างเป็นระบบได้ เช่น ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ จากพรสวรรค์ จากความรู้สึกนึกคิด ทักษะในการทำงาน งานฝีมือหรือการคิดเชิงวิเคราะห์ ความรู้ประเภทนี้สามารถพัฒนาและแบ่งปันได้ ซึ่งต้องมีการฝึกฝน สั่งสมประสบการณ์ และสร้างความเข้าใจในความรู้นั้น ดังนั้นความรู้ประเภทนี้จึงเป็นแบบแผนที่มักจะเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อ ความจริง เป็นความรู้ที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. ความรู้ชัดแจ้ง เป็นความรู้ที่เป็นเหตุและเป็นผล สามารถนำมาเขียนถ่ายทอดเป็นตัวอักษร ข้อความ กฎเกณฑ์ สูตร นิยาม หรือลักษณะตัวแบบทางคณิตศาสตร์ได้ เช่น หนังสือ เอกสาร และคู่มือต่าง ๆ กฎเกณฑ์สามารถกำหนดนิยามได้อย่างชัดเจน องค์การต่าง ๆ พยายามหาวิธีการในการจัดเก็บและรวบรวมความรู้ โดยการเน้นให้ผู้รู้ถ่ายทอดหรือจัดเก็บความรู้ไว้ในระบบ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์การพัฒนาองค์กร ความรู้ชัดแจ้งเป็นความรู้ที่สามารถนำมาจัดทำเป็นรูปแบบของเอกสารได้โดยสามารถที่จะจัดทำในรูปของข้อความ แผนภาพ แผนผัง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตลอดจนใช้ในการเปรียบเทียบรูปแบบที่ใกล้เคียงกันได้ ดังนั้น จึงเป็นลักษณะความรู้ที่เป็นแนวคิดและทำการกลั่นกรอง วิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดการตกผลึกและจัดเก็บเป็นระบบข้อมูลได้

กล่าวโดยสรุปคือ ความรู้มี 2 ประเภท คือ ความรู้ชัดลึก เป็นความรู้ที่สั่งสมจากการหยั่งรู้ของบุคคลและความรู้ชัดแจ้งซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่ง โดยผ่านเอกสาร ตำรา วัฒนธรรมองค์กร การจดบันทึกต่างๆ เป็นต้น ซึ่งความรู้ทั้ง 2 ประเภทนั้น ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการทำงานขององค์กรในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม หรือสายงานอื่นๆ หากไม่มีการจัดเก็บความรู้ที่ดี จึงยากที่จะรักษาความรู้ให้อยู่คู่องค์กรต่อไป

2. ความหมายของการจัดการความรู้

“การจัดการความรู้” หรือที่เรียกภาษาอังกฤษเรียกว่า “Knowledge Management” นั้นเป็นเรื่องที่ได้ยินกันมานานมากแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถให้ความหมายได้ชัดเจนว่ามีความหมายถึงอะไร ทราบกันเพียงคร่าว ๆ ว่าต้องมีกระบวนการ “จัดการ” กับสิ่งที่เรียกว่า “ความรู้” แต่ทั้งคำว่า “การจัดการ” และสิ่งที่เรียกกันว่า “ความรู้” ต่างก็ไม่มี ความหมายชัดเจนว่าอะไรแน่ ผู้ที่นำเอากิจกรรม “การจัดการความรู้” มาใช้ก็ล้วนตีความกันเอาเองตามที่เข้าใจ

วิจารณ์ พานิช (2549) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้สำหรับนักปฏิบัติว่า “การจัดการความรู้ คือ เครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ บรรลุเป้าหมายของงาน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กร ไปเป็นองค์กรเรียนรู้และบรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน”

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2549) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ นั้นเป็นกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกันในองค์กร หรือหน่วยงานเล็ก ๆ เพื่อสร้างและใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งการจัดการความรู้ นั้นเป็นวงจรต่อเนื่อง ต้องมีการพัฒนาต้องมีเป้าหมาย และมีความรู้ มีกระบวนการเป็นเครื่องมือ

อุทัย ดุลยเกษม (2555) กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการความรู้ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งที่มีการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การพัฒนาความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการแบ่งปันความรู้ซึ่งมีหัวใจสำคัญคือการแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์สืบเนื่องจากในอดีตที่องค์กรไม่เคยมีการจัดการความรู้ ทำให้องค์กรเกิดปัญหาในด้านการแก้ไขปัญหาในบางจุด เมื่อมีการจัดการความรู้เข้ามาช่วยในชีวิตประจำวัน จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้มีส่วนช่วยในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กรได้อย่างราบรื่น

สรุป การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการแสวงหาและสร้างความรู้ และนำมาเก็บอย่างเป็นระบบ โดยผู้อื่นสามารถค้นหา ค้นคว้าและเข้าถึงได้ สามารถเผยแพร่ ถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความรู้ทั้งสองประเภท โดยผ่านตัวบุคคล เอกสารหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ สามารถนำเอาความรู้ นั้นไปใช้ประโยชน์ พัฒนาและปรับปรุงรวมถึงการนำไปต่อยอด สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ

3.3. กระบวนการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้องค์กรสามารถคัดเลือก รวบรวม และ แบ่งปัน ความรู้ได้ตลอดจนสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาวางแผน ปรับกลยุทธ์เพื่อ การตัดสินใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กร นักวิชาการได้กล่าวถึง กระบวนการจัดการความรู้ไว้เป็นขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งขั้นตอนหลัก ๆ และรายละเอียดในแต่ละ ขั้นตอนคล้ายคลึงกันเมื่อศึกษาแล้วพอที่จะสรุปเป็นขั้นตอนหลักได้ ดังนี้ (เจษฎา นกน้อย, 2552)

1. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นการแสวงหาความรู้ ที่มีประโยชน์ และมีผลต่อการดำเนินการขององค์กรซึ่งแต่ละองค์กรควรแสวงหาความรู้ที่สำคัญ และมีประโยชน์จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อที่จะได้นำความรู้นั้นมาใช้ให้ เหมาะสม กับบริบทและลักษณะขององค์กรต่อไป ดังนี้

1.1 การแสวงหาและการรวบรวมความรู้จากแหล่งภายในองค์กร (Internal Collection of Knowledge) คือ ความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่ในองค์กรและ เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งสำหรับการเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กร การได้มาซึ่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร สามารถทำได้หลายวิธีประกอบด้วย การให้ความรู้แก่พนักงาน เช่น การสอนการทำงาน การฝึกผ่านการอบรม สัมมนา การประชุม การแสดงผลงาน จัดระบบพี่เลี้ยง เป็นต้น การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการลงมือปฏิบัติการดำเนินการเปลี่ยนแปลง ในกระบวนการปฏิบัติงานต่าง ๆ

2. การแสวงหาและรวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ภายนอกองค์กร (External Collection of Knowledge) องค์กรควรจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อการปรับปรุงงานและ สร้างงานให้เกิดความคิดใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพราะองค์กรต้องขับเคลื่อนด้วยการคิดและ การสร้างสรรค์ด้วยข้อมูลสารสนเทศจากสภาพแวดล้อมภายนอก ดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ ประกอบด้วยการใช้มาตรฐานเปรียบเทียบ (Benchmarking) กับองค์กรอื่น ๆ รวมไปถึงการเปิดรับ สิ่งต่าง ๆ จากสื่อ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์และภาพยนตร์ เป็นต้น การตรวจสอบแนวโน้มทางเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และ เทคโนโลยีการรวบรวมข้อมูลจากลูกค้า คู่แข่งขันและจากแหล่งอื่น ๆ การจ้าง พนักงานใหม่

3. การสร้างความรู้ เป็นการสร้างสิ่งที่เป็นความรู้ใหม่หรือสิ่งที่สร้างขึ้นมานี้ใหม่ และการสร้างความรู้ใหม่นี้ ควรอยู่ภายในองค์กร ซึ่งหมายถึงว่าทุกคนมีโอกาที่จะเป็นผู้สร้าง ความรู้หรือสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพ ของบุคคลในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่งรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ การสร้าง

ความรู้ใหม่ควรอยู่ภายใต้หน่วยงานหรือคนในองค์กร ซึ่งทุกคนในองค์กรสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ได้ในรูปแบบต่าง ๆ วิธีการในการสร้างความรู้ ได้แก่ บุคคลถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่กับเพื่อนหรือผู้อื่น เช่น การถ่ายทอดความรู้จากการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด การนำความรู้ที่องค์กรมีอยู่ผนวกเข้ากับความรู้ของแต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ และมีการแบ่งปันกระจายทั่วทั้งองค์กร ความรู้ที่ได้จากการรวมและสังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่เข้าด้วยกันรูปแบบนี้ อาจจะถูกจำกัดอยู่ที่ความรู้ที่มีอยู่แล้วความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการภายใน โดยสมาชิกขององค์กร ค้นพบแนวทางได้เอง และมีกิจกรรมมากมายที่องค์กรสามารถดำเนินการเพื่อสร้างความรู้การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลอง ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจและสร้างโอกาสสำหรับการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต

4. การจัดเก็บความรู้และการค้นคืนความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) ในองค์กรต่าง ๆ จะต้องพิจารณาและกำหนดวิธีการจัดเก็บความรู้สำคัญ และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เมื่อต้องการ องค์กรจะต้องมีการเก็บความรู้ไว้ให้ดีที่สุด เช่น เก็บแบบบันทึกฐานข้อมูล หรือเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนการ “ค้นคืน” (Retrieval) นั้นเป็นลักษณะของความสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน องค์กรจะต้องทำให้บุคลากรรู้จักวิธีการค้นคืนความรู้ องค์กรควรจะต้องเก็บรักษาความรู้ไว้ให้ดีที่สุด ไม่ว่าจะเป็นสารสนเทศต่าง ๆ ตลอดจน ผลจากการทำการวิจัยหรือการทดลอง การจัดเก็บที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านเทคนิค เช่น บันทึกเป็นฐานข้อมูล หรือบันทึกเป็นรูปแบบลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน รวมทั้งเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางมนุษย์ด้วย เช่น การสร้างและการจดจำข้อมูลเฉพาะบุคคล เป็นต้น ทั้งนี้การจัดเก็บสะสมความรู้ มีสิ่งที่องค์กรควรต้องคำนึงถึง ได้แก่ โครงสร้างการจัดเก็บที่เป็นระบบระเบียบสามารถสืบค้น ค้นหาและส่งมอบได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว พร้อมกับจัดให้มีการจำแนกรายการต่าง ๆ เช่น ข้อเท็จจริง นโยบายหรือขั้นตอนการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานความจำเป็นในการเรียนรู้ มีการจัดการที่พร้อมส่งมอบให้กับผู้ใช้ได้อย่างชัดเจนถูกต้อง ทันเวลาและเหมาะสมกับความต้องการ ระบบการจัดเก็บความรู้ที่มีคุณภาพ คือ ต้องจัดหมวดหมู่ตามองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ตามความจำเป็นของการเรียนรู้วัตถุประสงค์ของงาน ความชำนาญของผู้ใช้ การใช้สารสนเทศและสถานที่ตั้งที่สารสนเทศถูกเก็บไว้ในส่วนของการค้นคืนความรู้เป็นการเข้าถึงสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป องค์กรควรจะต้องทำให้พนักงานทราบถึงช่องทางหรือวิธีการในการสืบค้น ค้นหาความรู้ต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ในองค์กร

5. การถ่ายโอนและการใช้ความรู้ (Knowledge Transfer and Utilization) หรืออาจจะเรียกว่าการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ เป็นการนำความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กร และเป็นความจำเป็นขององค์กร เพราะองค์กรจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น ก็ต่อเมื่อความรู้มีการแพร่กระจาย และการถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็ว และเหมาะสมทั่วทั้งองค์กร การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์จากความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลไกทางอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้การเคลื่อนที่ของสารสนเทศและความรู้ระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งเป็นไปได้ทั้งแบบที่ตั้งใจและแบบที่ไม่ได้ตั้งใจ

5.1 การถ่ายทอดความรู้โดยตั้งใจ ได้แก่ การสื่อสารด้วยวิธีการเขียนหรือการบันทึกการรายงาน จดหมายข่าว ประกาศและการฝึกอบรม การประชุมภายใน การสรุปข่าวสาร การสื่อสารภายในองค์กร (วีดิทัศน์สิ่งพิมพ์ เครื่องเสียง) รวมไปถึงการเยี่ยมชมงานต่าง ๆ ที่จัดเป็นกลุ่มตามความจำเป็นการหมุนเวียนเปลี่ยนงาน

5.2 การถ่ายทอดความรู้ ด้วยวิธีการไม่ตั้งใจ ซึ่งจะเป็นการถ่ายทอดแบบไม่เป็นทางการและไม่มีการวางแผนก่อน อาทิ การหมุนเวียนงานและประสบการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เล่าต่อกันมา คณะทำงานและเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ

3.4. รูปแบบการจัดการความรู้

รูปแบบในการจัดการความรู้ นั้น นักวิชาการได้ศึกษาและสร้างรูปแบบไว้แตกต่างกันไปตามบริบทและสถานการณ์ของแต่ละสังคม ทั้งนี้จากรูปแบบการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวน จากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ส่วนใหญ่พบว่ามีรูปแบบคล้ายกัน จึงได้เลือกเสนอรูปแบบที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับ นิยมนำไปใช้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

รูปแบบการจัดการความรู้ของโนนากะและทาเคชิ (Nonaka; & Takeuchi. 2000 อ้างจาก (ชนิส รัตนสิน, 2560)) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการสร้างและการกระจายความรู้ในองค์กร ซึ่งเกิดเป็นวงจรความรู้หรือที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า เกลิยวความรู้ ระหว่างความรู้ที่อยู่ในตัวคน/ความรู้ หรือความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) กับความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยใช้โมเดล Seceiknowledge conversion ในการอธิบาย ซึ่งแบ่งการสร้างความรู้ออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

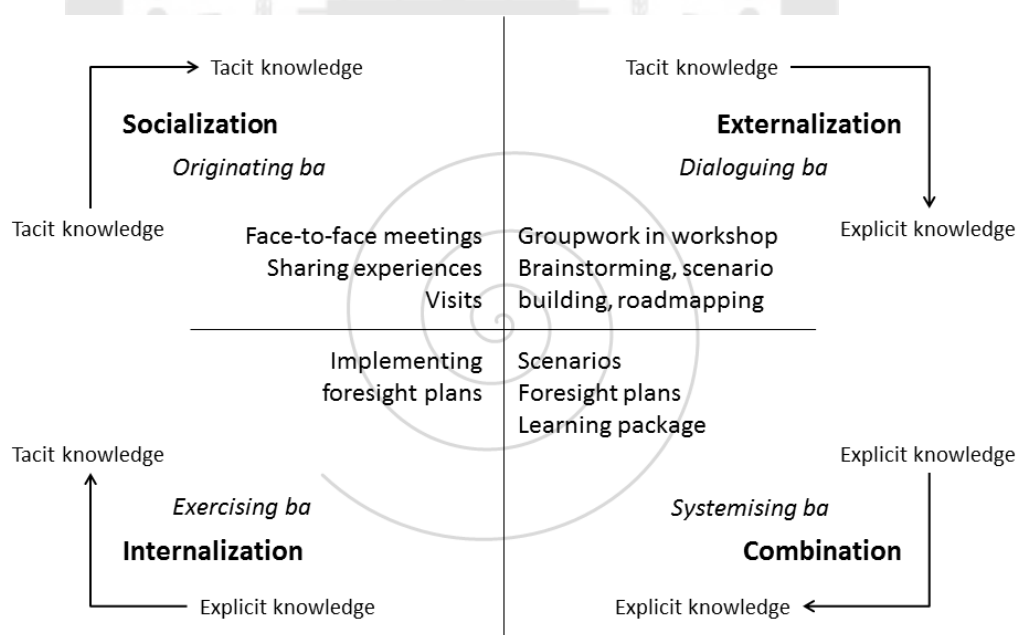
ขั้นที่ 1 : กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization : Tacit knowledge to Tacit Knowledge) คือกระบวนการแบ่งปันความรู้ที่เป็นความรู้โดยนัย ซึ่งกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ลึกซึ้งคือ เป็นการแพร่กระจายความรู้ไปสู่กันโดยเกิดจากการทำงานหรือใช้ชีวิตร่วมกัน มีการสังเกต การเลียนแบบ การฝึกฝน ตลอดจนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 : กระบวนการกระจายสู่ภายนอก (Externalization : From Tacit Knowledge to Explicit Knowledge) ในขั้นตอนนี้ เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างความรู้โดยนัยไปสู่ความรู้ชัดแจ้ง ซึ่งมีวิธีการและกระบวนการคือ การทำความรู้ขึ้นมาให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่งผลให้ความรู้เกิดการแพร่กระจายอย่างกว้าง จึงถือว่าเป็นขั้น หัวใจสำคัญ

ขั้นที่ 3 : การรวมความรู้เข้าด้วยกัน (Combination : Explicit Knowledge to Explicit Knowledge) ขั้นนี้จะเป็นการรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ในองค์กรเข้าด้วยกัน ผ่านวิธีการอบรม ประชุม สันทนา สัมมนา จากนั้นความรู้จะถูกจัดเป็นระบบ หรือเรียกอีกอย่างว่า ความรู้ที่เป็นระบบนั่นเอง

ขั้นที่ 4 : กระบวนการรวมเข้าสู่ภายใน (Internalization : Explicit Knowledge to Tacit Knowledge) ขั้นตอนการประมวลผลให้ความรู้ที่มีความชัดแจ้ง ให้กลายเป็นความรู้ที่เป็นนัย อธิบายได้ว่า ความรู้ทั่วไปที่เห็นได้ในองค์กร จะเปลี่ยนกลับไปเป็นความรู้โดยนัยอีกครั้งหนึ่ง อาศัยประสบการณ์ที่ผ่านใน ขั้นที่ 1-2-3 โดยประสบการณ์เหล่านั้นจะทำให้บุคคล กลายเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่า ความรู้ที่สร้างขึ้นจึงมีลักษณะที่เรียกว่า “ความรู้เชิงปฏิบัติการ”

รูปแบบการจัดการความรู้ที่เรียกว่า เกลียวความรู้ของโนนากะและทาเคชิ แสดงดังภาพ

ภาพประกอบ 2 เกลียวความรู้ของโนนากะและทาเคชิ

ที่ ม ๑ : Nonaka and Takeuchi. (2000). Classic work: Theory of organization knowledge creation. Morey. The MIT Press.

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จินตนา กลินันท์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริง เพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายคือ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของนิสิตที่เรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ 2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตที่เรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ 3 เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการความรู้ของนิสิตที่เรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ 4 เพื่อศึกษาความสามารถในการเรียนแบบร่วมมือของนิสิตในการเรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ และ 5 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่เรียนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อสร้างการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1 ปัจจัยนำเข้า 2 กระบวนการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ 3 การควบคุม 4 ผลผลิต 5 ข้อมูลย้อนกลับ และยังมี 12 องค์ประกอบย่อย ๆ คือ 1 นิสิต 2 ผู้สอน 3 เนื้อหาวิชา 4 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน 5 การแสวงหาและสร้างความรู้ 6 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 7 การแบ่งปันข้อมูล 8 การนำความรู้ไปใช้ 9 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 10 ความสามารถในการจัดการความรู้ 11 ความสามารถในการเรียนแบบร่วมมือ 12 ความพึงพอใจ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประเมินว่า รูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริง เพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้มีความเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 86.10/85.30 เป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 ที่กำหนด

2. ผลสัมฤทธิ์จากการเรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ความสามารถในการจัดการความรู้ของนิสิตที่เรียนจากรูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ อยู่ในระดับดี

4 นิสิตที่เรียนผ่านรูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ มีความสามารถในการเรียนแบบร่วมมืออยู่ในระดับดี และ 5 ความพึงพอใจของนิสิตที่เรียน จากรูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริง เพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้ อยู่ในระดับดี

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการ สอนศิลปะของเด็กออทิสติก

4.1 ศิลปะของเด็กออทิสติก (autistic Art)

คำว่า “Autism” มีที่มาจากภาษากรีกที่ว่า “Auto” ที่แปลว่า Self หมายถึง การแยกตัวอยู่ตามลำพังในโลกของตัวเอง เปรียบเสมือนมีกำแพงใสหรือกระจกกัน ใ้บุคคล เหล่านี้ออกจากสังคมรอบข้าง โรคออทิสติก หรือออทิซึม (Autism) เป็นความผิดปกติของสมอง ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในวัยเด็ก สมองที่ทำงานผิดปกตินี้จะแสดงผลออกมาในลักษณะ 3 ด้าน ดังนี้ ความผิดปกติทางการเข้าสังคมและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ความผิดปกติทางการสื่อสาร และภาษา ความผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรม ดังนั้นการใช้ศิลปะเพื่อกระตุ้นร้ให้เด็ก ออทิสติกจึงมีความสำคัญมาก

4.2 ลักษณะการสร้างสรรคศิลปะของเด็กออทิสติก

เด็กกลุ่มนี้จะมีพัฒนาการที่แตกต่างกันไปตามพัฒนาการของทางร่างกาย และ ความผิดปกติทางสมอง ซึ่งทำให้ไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่ชัดได้ ตามหลักการทางพัฒนาการ ศิลปะเด็ก ดังทฤษฎีทางอารมณ์ (Affective theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ออทิสติกมีความบกพร่อง ในการรับรู้สภาวะทางอารมณ์ของผู้อื่น จึงไม่สามารถเข้าใจและตอบสนองผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายกับผู้อื่นได้ และทฤษฎีนี้ยังกล่าวอีกว่า ศิลปะที่เป็น ภาษาภาพ สามารถเป็นเครื่องมือที่จะทำความเข้าใจเด็กออทิสติกได้ โดยการเชื่อมโยงด้วย ภาษาภาพ สามารถใช้เป็นแนวทางในการบำบัดได้ “ ในเด็กออทิสติกจำนวนมาก การทำงานของ สมองข้างขวาดีเกินปกติ ทำให้มีความสามารถพิเศษในการมองเห็น มีความจำที่ดี มีความสามารถทางดนตรีและศิลปะ”

4.3 ลำดับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กออทิสติก

ในเด็กออทิสติกจะพบความบกพร่องในด้านต่าง ๆ แต่ละคนมีความรุนแรงแตกต่างกันที่ตั้งแต่ระดับ น้อยที่สุดจนไปถึงรุนแรงที่สุด ครอบคลุมพัฒนาการหลายด้าน ทางกายภาพ จึงจัดออทิสติกว่าเป็นกลุ่ม Pervasive Developmental Disorder หรือเรียกว่า Pdd 8การใช้ศิลปะ บำบัดเด็กออทิสติก จึงมีความจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มตามลักษณะของอาการ เพื่อที่จะทำความเข้าใจ ถึงผลงานที่ถ่ายทอดออกมาได้มากที่สุด เราอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับอาการ ดังนี้

1. รุนแรงน้อย เด็กจะมีระดับสติปัญญาระดับดี มีพัฒนาการทางภาษาในระดับ พอใช้ได้ สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ บางรายสามารถศึกษาในระดับปริญญาเอกในกลุ่ม

วิชาชีพที่ต้องการสมารถสูงในการเรียน เช่น เป็นวิศวกร แพทย์ ฯลฯ เราเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่า เด็กออทิสติก ที่มีความสามารถสูงในการเรียนรู้และมีสติปัญญาดี (High functioning autism)

2. รุนแรงปานกลาง เด็กกลุ่มนี้มีพัฒนาการทางสังคมภาษาที่ค่อนข้างจำกัด ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ หรือเรียนได้แต่จะล่าช้ากว่าเด็กกลุ่มรุนแรงน้อย และไม่สามารถเรียนในระดับที่สูงได้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีพอใช้

3 รุนแรงมาก เด็กกลุ่มนี้จะมีภาวะปัญญาอ่อนร่วมด้วย การสื่อสาร ภาษาและสังคมพัฒนาไปได้น้อยมาก ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ควรต้องมีผู้ดูแลไปตลอดชีวิต เด็กแต่ละคนจะมีอาการมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสมองมีความบกพร่องมากแค่ไหน เด็กออทิสติกที่มีภาวะสมารถ สั้นอาจเรียนรู้ได้ช้าและเด็กออทิสติกที่มีปัญญาอ่อนร่วมด้วย อาการมักจะรุนแรงกว่าเด็กที่มี สติปัญญาดีจากอาการต่าง ๆ

4.4 ลำดับของพัฒนาการทางศิลปะของเด็กปกติ

วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทางด้านความสามารถและทักษะศิลปะ ของเด็ก และการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยวิธีการคือให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระ ทดลองกับ เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 2 ปีครึ่ง ถึง 12 ปี ขึ้นไป โดยให้เด็กวาดภาพด้วยสีเทียนและสีชนิดอื่น ๆ พบว่า เด็กมีพัฒนาการในการวาดภาพเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน อายุระหว่าง 2-4 ปี ในขั้นนี้สามารถแบ่งระยะของพัฒนาการเด็ก ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. Disorder Scribbling (2 ปี) การขีด เขียน จะเป็น เส้น ยุ่งเหยิง แบบสะเปะสะปะ กล่าว คือ การขีดเขียน โดยปราศจากความหมาย

2. Longitudinal Scribbling เป็นลำดับขั้นที่ขีดเขียนเป็นเส้นยาว โดยเด็กจะสามารถเขียนทั้งแนวตั้งและแนวนอน และมีการเคลื่อนไหวแขนซึ่งจะทำให้เห็นถึงพัฒนาการทาง กล้ามเนื้อของเด็ก สามารถควบคุมกล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหวของตนเองให้ดีขึ้น

3. Circular Scribbling เป็นขั้นที่เด็กมีความสามารถขีดลากเป็นวงกลม โดยในระยะนี้ การประสานงานของกล้ามเนื้อจะดีขึ้น มีการประสานของกล้ามเนื้อมือและสายตา ได้ดีขึ้น

4. Naming Scribbling เป็นขั้นตั้งชื่อให้กับรอยขีดเขียน การขีดเขียน เริ่มมีความหมายมากขึ้น เช่น จะวาดบุคคลในครอบครัวที่ใกล้ชิด พ่อ แม่ พี่ น้อง

2. ขั้นเริ่มขีดเขียน (4-7 ปี) เป็นจุดเริ่มต้นในการขีดเขียนภาพที่มีความหมาย โดยจะปรากฏเป็นรูปร่าง มีความสัมพันธ์กับความเป็นจริงของโลกภายนอก มีความหมายกับเด็ก

มากขึ้น สัมพันธ์กับประสบการณ์ที่เด็กได้รับมา อันแสดงออกถึงความประทับใจ ความสนใจต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งจะสังเกตได้จากภาพคนที่เด็กวาดเป็นบุคคลที่เด็กใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย เด็กชอบใช้สีที่สดใสสะดุดตา เช่น สีเหลือง แดง ฟ้ำ ฯลฯ จะไม่ชอบใช้สีหม่นเช่น น้ำเงินเข้ม ดำ เทา น้ำตาล ไม่ได้นึกถึงความจริงตามธรรมชาติ แต่เลือกใช้เฉพาะสีที่ชอบใจ ช่องไฟ (Space) ที่แสดงออกภายในภาพยังไม่มีความเป็นระเบียบ เขียนกระจัดกระจาย ไม่ค่อยสัมพันธ์กัน การออกแบบ (Design) ไม่มีหลักการที่แน่นอน แล้วแต่ความคิดจินตนาการเป็นสำคัญ

3. ขั้นขีดเขียน (7-9 ปี) เป็นขั้นขีดเขียนในลักษณะที่คล้ายความจริง

4. ขั้นวาดภาพของจริง (9-11 ปี) ขั้นเริ่มต้นการขีดเขียนเริ่มเหมือนจริง การขีดเขียนจะแสดงออกในลักษณะ เส้น สี ใช้ตามความเป็นจริงแต่มีการเพิ่มความรู้สึก ช่องว่างหล้อมล้ำกันได้ คลุมไปถึงเส้นระดับ (Based Line) มีการใช้สัญลักษณ์ง่าย ๆ การจัดวัตถุให้สัมพันธ์กัน ซึ่งจะนำไปสู่การวาดภาพสามมิติ การออกแบบรู้จักการวางตำแหน่งของวัตถุใกล้เคียงความจริงตามธรรมชาติ

5. ขั้นตอนการใช้เหตุผล (11-12 ปี) เป็นช่วงระยะเข้าสู่วัยรุ่น มีการพัฒนาเรื่องการสังเกตมากขึ้น ให้รายละเอียดได้เหมือนจริง สัดส่วนคนวัตถุต่าง ๆ มีสัดส่วน ที่สมจริงมากขึ้น สามารถใช้สีได้เหมือนจริงมากขึ้น (Visually Minded) เลือกใช้สีตามความรู้สึก เช่น มีความสุข เศร้าเสียใจ ส่วนใหญ่จะแสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับโลกภายนอก (Non Visually Minded) มีพื้นที่ว่าง รู้จักเส้นระดับ (เมตตา สุวรรณศรี , พิษณุ ศุภนิมิตร , & สุธา ลิ่นะวัต 2016)

4.5 ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็ก

ศิลปะเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับเด็ก ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน การศึกษาทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติทางด้านศิลปะจะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

เอ็ดมันส์ เบิร์ก เฟลด์แมน (Edmund Burke Feldman) ได้อธิบายสรุปทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเด็กไว้ ดังนี้

ทฤษฎีการรู้คิด (Cognitive Theory)

ทฤษฎีการรู้คิด หรือทฤษฎีสติปัญญา (Cognitive or Intellectual theory) ในด้านศิลปะ เด็กจะมีการเขียนภาพหรือเสนอสิ่งที่ได้รู้มากกว่าสิ่งที่เด็กเห็น เป็นการลดและตัดทอน ซึ่งอธิบายได้ว่า เด็กยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ ไม่มีพัฒนาการรวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ แนวทางของทฤษฎีการรู้คิดนี้ อยู่บนพื้นฐานที่ว่า “ความรู้ที่ถูกต้องซึ่งเป็นสัจภาวะคือพื้นฐานของการนำเสนอที่ชัดเจนของสัจภาวะในงานศิลปะ” สร้างประสบการณ์เกี่ยวกับโลก

ให้กับเด็ก จะช่วยให้เด็กลดข้อบกพร่องหรือลดความไม่พร้อมทางด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และจะเพิ่มคุณภาพในการแสดงความจริงยิ่งขึ้น

ทฤษฎีนี้ยังเชื่อว่า การมองเห็นของเด็ก ๆ นั้นไม่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ การแสดงออกทางความงามของเด็ก ในภาพการตัดทอนแบบเรียบง่าย ไม่ได้เกิดจากความพยายาม เพียงแต่ในตาของเด็กนั้นปรากฏแบบเดียวกันกับผู้ใหญ่เห็น เพียงแต่ลักษณะในการถ่ายทอดของเด็ก จะเกิดจากสิ่งที่เด็กมองเห็น เด็กจะไม่ใช้การสัมผัสหรือรับรู้ (sense data) เด็กใช้วิธีการจดจำหรือคิดเฉพาะหลักใหญ่ ๆ ในสิ่งที่เขามุ่งแสดงออกมา เด็กจะตอบสนองแต่เพียงความเข้าใจในเชิงสติปัญญา หรือมโนทัศน์ต่อวัตถุเป็นหลักสำคัญ จึงเป็นความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนเพราะเด็กยังไม่คุ้นเคยต่อสภาพหรือลักษณะความเป็นจริง เด็กจะเข้าใจก็ต่อเมื่อเด็กได้เรียนรู้และมีวุฒิภาวะในระดับหนึ่ง ที่จะสร้างมโนทัศน์ในประสบการณ์ของตนเองให้แจ่มชัดขึ้น

สรุป ทฤษฎีการรู้คิดได้อธิบายถึงว่า เด็กมองเห็นภาพเดียวกันกับผู้ใหญ่ เพียงแต่มีมุมมอง ความรู้และความคิด ที่ไม่เหมือน และยังเป็นการอธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านการแสดงออกทางความงามของเด็กที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับพัฒนาการรับรู้สิ่งแวดล้อม แต่ดูเหมือนว่าทฤษฎีนี้ ยังขาดการอธิบายถึงภาพจินตนาการและการสร้างสรรค์ในกลุ่มเด็กที่โตขึ้น คล้ายเป็นการดึงทฤษฎีไปสู่ความรู้ในทางภาษาของเด็กและไม่ได้มองว่ามโนทัศน์เติบโตขึ้นมาจากประสาทสัมผัส (Sensory experience) ไม่ได้มองว่าการนำเสนอจะต้องเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ภาพที่มองเห็นการรับรู้จะขึ้นกับความพึงพอใจหรือไม่ หรือเป็นการสะสมความรู้สึกสัมผัสหรือไม่ และไม่ได้มองถึงว่า การที่เด็กแสดงออกจะมีอิทธิพลจากความงามของวัสดุหรือเกี่ยวข้องกับการรับรู้วัสดุขณะที่เด็กทำงาน

ทฤษฎีเกสตัลท์ : ภาพรวม (Gestalt theory)

ทฤษฎีเกสตัลท์ ให้ความสำคัญของการรับรู้ในภาพรวม อธิบาย คือ มนุษย์หรือคนไม่ใช่เครื่องจักรหรือสิ่งของ ไม่สามารถเก็บรายละเอียดหรือจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้ 100% การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะก็เช่นกัน เด็กจะไม่สามารถวาดรายละเอียดทั้งหมดที่เห็นได้ แต่เด็กจะทำการจดจำโครงสร้าง องค์ประกอบหลัก มีการจัดหมวดหมู่ และสร้างแบบแผนของภาพที่เด็กมองเห็น

ทฤษฎีพัฒนาการ : เด็กเติบโตอย่างไร (Developmental theory)

ทฤษฎีการสอนศิลปศึกษาที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ ทฤษฎีพัฒนาการ ซึ่งจะจำกัดทั้งการสอนโดยตรงและบทบาทของครูผู้นำทฤษฎีนี้ได้แก่ วิคเตอร์ โลเวนฟีลด์ ได้แบ่งขั้นตอนการเจริญงอกงามทางศิลปะของเด็กออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) อายุ 2 - 4 ปี ผลงานของเด็กเป็นการแสดงออกของแต่ละคน
2. ขั้นก่อนเป็นแบบแผน (Preschematic Stage) อายุ 4 - 7 ปี เด็กแสดงให้เห็นความพยายามโดยใช้สัญลักษณ์
3. ขั้นแบบแผน (Schematic Stage) อายุ 7 - 9 ปี แสดงให้เห็นจากมโนทัศน์ที่เป็นรูปร่าง
4. ขั้นหมู่พวก (Gang stage) อายุ 9 - 12 ปี เป็นขั้นเริ่มแสดงความเป็นจริง
5. ขั้นเหตุผล (Reasoning Stage) อายุ 12 - 14 ปี หรือขั้นความเป็นจริงเทียม
6. ขั้นการตัดสินใจ (Adolescent art) The period of decision อายุ 14 - 17 ปี

สรุป ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็กนั้น ในทางศิลปะเด็กจะวาดภาพ จากมุมมองที่เด็กเห็นและเด็กรู้จักเป็นหลัก โดยเด็กจะไม่ได้มุ่งสนใจในรายละเอียดที่มากมาย เพียงแต่เด็กจะมีการจัดการกับสิ่งที่เห็นและรู้จัก จัดการแบบเป็นหมวดหมู่ ในเชิงข้อมูล ทฤษฎีต่าง ๆ ล้วนมีหลักการที่เป็นของตนเอง แต่สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้ สำหรับเด็กออทิสติกและเด็กพิเศษกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและหาแนวทางด้านศิลปะอันที่จะช่วยให้พิจารณา วิเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุรนาท สร้อยจุ, 2557)

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาวิตรี รุญเจริญ (2549) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้านความจำของเด็กออทิสติกตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อทราบความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้านความจำของเด็กออทิสติก
2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้านความจำของเด็กออทิสติก และ
3. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ด้านความจำของเด็กออทิสติก

โดยมีผลการวิจัยในการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้านความจำของเด็กออทิสติก ส่วนใหญ่พบว่า ในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนเด็กออทิสติกนั้น ควรมีการร่วมประชุมชี้แจงนโยบาย วางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของเด็กออทิสติกและคำนึงความแตกต่างระหว่างเด็กออทิสติกกับเด็กปกติ อันจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้านความจำของเด็กออทิสติก เป็นต้นว่า การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การแบ่งเนื้อหาที่เป็นขั้นเป็นตอน จากง่ายไปยาก การสอนแบบซ้ำย้ำทวน สอนให้ปฏิบัติจริง การสื่อสารควรพูดให้ชัดเจน สั้น กระชับ เน้นให้นักเรียนเล่าเรื่อง เล่านิทาน การกระตุ้น และเทคนิคในการจัดการกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กออทิสติก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้เด็กออทิสติกมีความจำที่ดีขึ้นนั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า ควรสอนจากง่ายไปยาก สอนสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวเด็ก ครูควรเล่านิทานให้เด็กฟัง ฝึกให้นักเรียน ตั้งคำถาม อ่านเนื้อหา และเล่าเรื่องย่อจากเรื่องที่เรียน เน้นการปฏิบัติจริง เช่นการนำคำศัพท์ไปสร้างเป็นประโยคหรือเรื่องราว การเขียน อ่านบ่อยมากขึ้นกว่าเด็กปกติ และการใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มี
ความสามารถทางศิลปะ” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอน
ศิลปะเด็กออทิสติก ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก
2. ครูศิลปะ ที่จบการศึกษาทางด้านสาขาศิลปะโดยตรง ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก
3. ครูผู้สอนศิลปะ ที่จบการศึกษาในด้านสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก
4. ครูพิเศษ ที่จบการศึกษาด้านสาขาศิลปะหรือสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มประชากร จำนวนทั้งสิ้น 8 คน ซึ่งจากการศึกษาข้อมูล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะ และครูพิเศษ ที่ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติกทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนมีจำนวนเพียง 1-2 คน / 1 สถานศึกษา เท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์สูงในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก และระยะเวลาในการทำงานรวมถึงการสั่งสมประสบการณ์ด้านการสอน จึงถือว่าจำนวน 8 คนนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน
2. ครูศิลปะ ที่จบการศึกษาทางด้านสาขาศิลปะโดยตรง ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน

3. ครูผู้สอนศิลปะ ที่จบการศึกษาในด้านสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน

4. ครูพิเศษที่จบการศึกษาด้านสาขาศิลปะหรือสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 2 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะกับเด็กออทิสติก มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญและประสบการณ์สูง มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการยกย่องเป็นที่ยอมรับในกลุ่มการศึกษาพิเศษ

2. ครูศิลปะ ที่จบการศึกษาด้านสาขาศิลปะโดยตรง มีความรู้ ความสามารถ และมีการปฏิบัติหน้าที่ในสายการสอนและมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติกเป็นเวลามากกว่า 5 ปี

3. ครูผู้สอนศิลปะ ที่จบการศึกษาในด้านสาขาอื่น ๆ มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ในสายการสอนและมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติกเป็นเวลามากกว่า 3 ปี

4. ครูพิเศษที่จบการศึกษาด้านสาขาศิลปะหรือสาขาอื่น ๆ ที่ปฏิบัติการสอนในศิลปะเด็กออทิสติกในโรงเรียนสอนพิเศษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ในงานวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถทางศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติก

2. รวบรวมข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ ตามประเด็นที่กำหนดไว้

3. พิจารณาแต่ละข้อคำถามว่าครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการสอบถามทั้งหมด และมีความเป็นปรนัยหรือความชัดเจนทางภาษาเหมาะกับการถามกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหรือไม่

4. นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาศิลปะและสาขาการศึกษาพิเศษที่มีความเกี่ยวข้องกับการสอนเด็กออทิสติก เพื่อพิจารณาหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา

5. วิเคราะห์ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของรายการข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ด้วยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยผลการแสดงความคิดเห็นที่ได้มาวิเคราะห์ค่า IOC (Item Objective Congruence Index) แล้วได้ค่า IOC ที่มีค่าตั้งแต่ 0.6 - 1 สรุปค่า IOC ทั้งฉบับ = 0.97

6. ปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

7. นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะนักเรียนออทิสติก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ครูศิลปะ ครูสอนศิลปะ และครูพิเศษ

2. แบบสังเกต

การสร้างแบบสังเกตในงานวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่ต้องการสังเกตตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยที่กำหนดไว้

2. วิเคราะห์ว่าสิ่งที่ต้องการสังเกตมีเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมใดที่ควรสังเกตบ้าง

3. นำสถานการณ์และพฤติกรรมที่จะสังเกตมาเรียงลำดับการเกิดก่อน - หลัง เพื่อให้ง่ายต่อการสังเกต ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นในการสังเกต ดังนี้

การวิเคราะห์ผู้เรียน

การวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา เรื่องราวที่ใช้ในการสอน

การจัดเตรียมการสอนศิลปะ

เทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอด

การประเมินผลการเรียนรู้ และผลงาน

การพัฒนาหรือส่งเสริมความสามารถทางศิลปะรายบุคคล

4. จัดทำแบบสังเกตฉบับชั่วคราว และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณา

5. นำแบบสังเกต ไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของสถานการณ์และพฤติกรรมที่จะทำการสังเกต โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นตรวจสอบว่าสถานการณ์และพฤติกรรมที่จะสังเกตนั้น วัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษา และวัดได้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาทั้งหมดหรือไม่

6. วิเคราะห์ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของรายการในแบบสังเกตด้วยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยผลการแสดงความคิดเห็นที่ได้มาวิเคราะห์ค่า IOC (Item Objective Congruence Index) แล้วได้ค่า IOC ที่มีค่าตั้งแต่ 0.6 - 1 สรุปค่า IOC ทั้งหมด = 0.97

7. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

8. จัดทำแบบสังเกตฉบับสมบูรณ์

3. แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

การสร้างแบบประเมินฯ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการและรูปแบบการประเมินที่มีความเหมาะสม
2. วางกรอบการประเมิน และกำหนดหัวข้อการประเมินที่มีความสอดคล้องตามรูปแบบการสอนฯ ที่ได้สังเคราะห์ขึ้น
3. จัดทำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะฯ
4. นำแบบประเมินส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทพิจารณาประเด็นความเหมาะสม
5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท
6. นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะฯ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 2 สังเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

รายละเอียดแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทั้งในและต่างประเทศเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งใช้แนวคิดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป ตอนพิเศษ 58 ง 2551) หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ จ.ด้านการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษา ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ (สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ ฝ่ายวิชาการ, 2556) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก การสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก ทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ และทฤษฎีทางจิตวิทยา

ขั้นที่ 1.2 การสัมภาษณ์และสังเกตผู้เชี่ยวชาญ ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะ และครูพิเศษ

ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนและมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก จำนวน 8 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ครูศิลปะ จำนวน 2 คน ครูผู้สอนศิลปะ จำนวน 2 คน และครูพิเศษ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง

แนวทางในการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก)

1. สัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. สัมภาษณ์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนศิลปะกับนักเรียนออทิสติก
3. สัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆ

แบบสัมภาษณ์ (ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะ และครูพิเศษ)

1. สัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. สัมภาษณ์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนศิลปะกับนักเรียนออทิสติก
3. สัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆ

แนวทางในการสังเกต

1. สังเกตตามโครงสร้างที่วางแผนไว้
2. สังเกตการสอน พฤติกรรม และสถานการณ์เพิ่มเติม
3. บันทึกข้อมูลในรูปแบบต่างๆ

ขั้นที่ 1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 ส่วน คือ

1.3.1 ข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารจากตำราวิชาการ วารสาร บทความ รายงานการค้นคว้า วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ และข้อมูลเอกสาร เฉพาะจากแหล่งข้อมูลของบุคคล การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเหล่านี้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ใน ด้านข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตลอดจนความเชื่อมโยงถึงประเด็นที่ทำการศึกษา

1.3.2 ข้อมูลภาคสนาม (Field Work)

1. การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งได้แก่ ครูศิลปะ จำนวน 2 คน ครูผู้สอนศิลปะ จำนวน 2 คน และครูพิเศษ จำนวน 2 คน โดยเก็บข้อมูลในลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรและบันทึกเสียงสัมภาษณ์

2. การสังเกต

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยสังเกตวิธีการ กระบวนการ รูปแบบการสอนและขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในกลุ่มเด็กออทิสติก โดยเก็บ รวบรวมข้อมูลในรูปแบบของการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

3. การบันทึกข้อมูล

ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูล โดยใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเทปเสียง และกรณีที่ข้อมูลเป็นรูปแบบลักษณะของกระบวนการหรือขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงาน จะบันทึกข้อมูลด้วยการถ่ายภาพประกอบ และเก็บข้อมูลในรูปแบบของชิ้นงานในบางส่วน เพื่อนำไปวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

ขั้นที่ 1.4 การสังเคราะห์และการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็ก ออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ” จากการเก็บข้อมูลค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การ สังเกต การบันทึกภาพ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ตามแนวการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดย วิเคราะห์เป็นรายกลุ่มและนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical)

ตอนที่ 2 สังเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมารวบรวม และทำการสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ที่เป็นลักษณะคู่มือ ประกอบด้วยส่วนประกอบและองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทักษะศิลปะ

ตอนที่ ๓ ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

1. ผู้วิจัยนำรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะให้ที่ปรึกษาปริญญาโทประเมินความเหมาะสมในเบื้องต้น และนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ

2. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean)

สูตร	$\bar{X}$	=	$\frac{\sum x}{n}$
เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนข้อมูล

2. สูตรความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

สูตร	S.D.	=	$\frac{\sqrt{n \sum x^2 - (\sum x)^2}}{n(n-1)}$
เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	คะแนนแต่ละในกลุ่มตัวอย่าง
	$n-1$	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	$(\sum x)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการสอนศิลปะ ในการพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ต่าง ๆ จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญการด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติกในทุก ๆ มิติ ร่วมกับประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์การจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก

1.1 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.1.1 ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1

1.1.2 ผู้เชี่ยวชาญ ลำดับที่ 2

1.1.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกของผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ครูศิลปะ ที่จบการศึกษาทางด้านสาขาศิลปะโดยตรง ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.2.1 ครูศิลปะลำดับที่ 1

1.2.2 ครูศิลปะลำดับที่ 2

1.2.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกของครูศิลปะ

1.3 ครูผู้สอนศิลปะ ที่จบการศึกษาในด้านสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.3.1 ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1

1.3.2 ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 2

1.3.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกของครูผู้สอน ศิลปะ

1.4 ครูพิเศษ ที่จบการศึกษาด้านสาขาศิลปะหรือสาขาอื่นๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.4.1 ครูพิเศษลำดับที่ 1

1.4.2 ครูพิเศษลำดับที่ 2

1.4.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก

ของครูพิเศษ

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก

2.1 วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ศิลปะของเด็กออทิสติก

2.2 วิเคราะห์ สภาพการณ์การจัดการเรียนการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก

ส่วนที่ 2

ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ส่วนที่ 3

สรุปผลการประเมินประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์การจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก

1.1 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.1.1 ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1

ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

ความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะ นั้นค่อนข้างอธิบายยากเพราะมีหลากหลายความรู้สึก มีทั้งรู้สึกดีใจที่ได้มีโอกาสในการพัฒนาเด็กพิเศษกลุ่มนี้ และรู้สึกภาคภูมิใจที่เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านศิลปะของตนเองให้ดีขึ้นได้ ด้านการศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติกนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้มีการสั่งสมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งการเรียน การศึกษาอบรม และการทำวิจัยด้านเด็กพิเศษ ร่วมกับประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษาพิเศษเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังได้มีการเพิ่มพูนความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ รวมถึงนักสหวิชาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ ด้านการศึกษาความรู้/เทคนิค /รูปแบบ /วิธีการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกหลากหลายวิธีการ เรียนรู้จากการลองผิดลองถูก อาทิ การสอนทีละขั้นจากสิ่งที่ใกล้ไปหาไกลตัว เน้นการสอนโดยการลงมือปฏิบัติจริง สอนในสิ่งที่มีความหมาย และสอนโดยใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ประกอบทุกครั้ง บูรณาการวิธีการสอนต่าง ๆ มาผสมกัน โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอวิธีการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกที่ใช้มายาวนาน และยังเห็นความสำเร็จอยู่ คือวิธีการสอนแบบ 3R ประกอบด้วย Repetitions หมายถึงการสอนซ้ำและใช้เวลาสอนเป็นระยะเวลา นานกว่าปกติ สอนหลาย ๆ วิธีโดยใช้เนื้อหาชุดเดิมและ Relaxation เป็นลักษณะวิธีการสอนแบบไม่ตึงเครียด สอนเนื้อหาอย่างเดียวนานเกิน 15 นาที เพิ่มกิจกรรมการสอนให้เด็กได้ปฏิบัติจริงและ Routine สอนให้เกิดจนเป็นกิจวัตรประจำวัน คือเป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน เทคนิคที่สอนต้องเหมาะสมกับพัฒนาการหรือพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน ด้านเป้าหมายของการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษนั้น ผู้เชี่ยวชาญตั้งเป้าไว้คือ เด็กสามารถสร้างชิ้นงานทางศิลปะออกมาได้ ซึ่งผลงานเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเด็กออทิสติก เพราะเด็กออทิสติกนั้นมีหลายแบบและไม่เหมือนกัน ดังนั้นหากจะส่งเสริมความสามารถทางด้านศิลปะ เราจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสามารถเฉพาะตัวเป็นรายบุคคล ด้านการวางแผนการสอนศิลปะ จำเป็นต้อง

วางแผนเป็นรายบุคคล อาจจะวางแผนเป็นรายเดือน หรือทุก 3 เดือน ตามพัฒนาการหรือพฤติกรรมของเด็ก ด้านหลักสูตรที่นำมาใช้พัฒนามาจากกลุ่มเด็กปกติ ผู้ป่วยจิตเวช หรือ ผู้ป่วยเจ็บป่วยเรื้อรัง โดยพัฒนาปรับปรุงใช้ให้เหมาะกับเด็กออทิสติกแต่ละคน ด้านการเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อมในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก ส่วนใหญ่จะเตรียมเนื้อหาในเรื่องกิจกรรมที่จะสอน ในวิชาศิลปะให้เหมาะกับพัฒนาการหรือความสามารถของเด็ก รองลงมาเป็นเรื่องของสื่อและอุปกรณ์ที่เด็กใช้ เทคนิคการสอนของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะนั้น เริ่มจากให้เด็กเลือกทำงานศิลปะที่ตนเองชอบ หลังจากนั้นผู้สอนจะเสริมทักษะต่าง ๆ ให้ดีขึ้น การสร้างบรรยากาศและจัดสภาพแวดล้อมก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะ ใช้ห้องโถงมีเครื่องปรับอากาศ มีเด็กเข้ามาเรียนอย่างน้อย 2 – 3 คน ไม่ควรมีจำนวนมากเกินไป สร้างบรรยากาศด้วยการเปิดเพลงเบา ๆ หรือเพลงที่เด็กชอบ ปัญหาที่พบในการสอน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของพฤติกรรมและอารมณ์ เช่น โมโห โวยวาย หรือหงุดหงิด สาเหตุเนื่องมาจากการถูกขัดใจ หรือการถูกบังคับให้เด็กมาเรียน ส่วนการแก้ไขปัญหานั้น ผู้เชี่ยวชาญจะให้เด็กนั่งทำงานศิลปะที่ชอบ หรือนั่งเฉย ๆ ฟังเพลง หรืออาจจะไม่สอนเลย ถ้ากรณีเด็กหงุดหงิดและอารมณ์เสีย ซึ่งวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนนั้นจะประเมินทุก 3 เดือน หรือประเมินเมื่อผู้เรียนมาเรียนครบ 12 ครั้ง โดยพิจารณาจากปัญหาที่มาเรียนมากกว่าผลงาน ปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องสมาธิ ทักษะทางสังคม ความมั่นใจ การแสดงออก การติดตามความก้าวหน้าเพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่อง จะติดตามจากการสอบถามจากผู้ปกครองหรือผลงานของเด็ก หลังจากครูให้โปรแกรมทางศิลปะ ส่วนใหญ่จะติดตามในเรื่องของสมาธิว่ามีผลต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่บ้านหรือไม่ ความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบเห็นจากการสอนนั้น ส่วนใหญ่จะแตกต่างกันที่สติปัญญา สมาธิ ระดับความรุนแรงของโรค รวมถึงพฤติกรรม วิธีการในการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ คือ การส่งเสริมกับบุคลากรในหน่วยงานโดยส่งไปอบรมหรือเรียนรู้เพิ่มเติมจาก Youtube เกี่ยวกับวิชาศิลปะศึกษา หรือศิลปะบำบัด ซึ่งบางครั้งก็ไม่ตรงกับเด็กออทิสติก เมื่ออบรมแล้วให้นำมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะกับเด็กออทิสติกที่รับผิดชอบ หรือจากประสบการณ์ทางศิลปะที่นำไปใช้แล้วได้ผล ด้านความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ มีการทำข้อตกลงกับผู้ปกครองก่อนทำการฟื้นฟูด้วยศิลปะ มีการประชุมผู้ปกครองปีละ 1 ครั้ง และทุกครั้งที่เด็กมารับบริการจะมีการพูดคุยกับผู้ปกครองทุกครั้งเพื่อให้ ผู้ปกครองนำไปฝึกต่อเรื่องที่บ้าน ส่วนระดับหน่วยงานมีประชุมทุก 1 เดือน หรือ เมื่อมีเหตุการณ์ด่วน สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะให้กับเด็กออทิสติก คือ ครูผู้สอนเข้าใจในตัวเด็ก และหาสื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้ เช่น ภาพหรืองาน

ศิลปะให้เหมาะกับเด็ก ไม่ง่ายหรือยากเกินไป ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เข้าใจ พฤติกรรม ปัญหา อารมณ์ ของเด็ก ที่มาให้สอน รวมทั้ง ประเมินให้ได้ว่าต้องทำอะไร เสริมอะไร ใช้เทคนิคการสอน อะไรมาช่วยเด็ก และการให้คำแนะนำปรึกษาผู้ปกครอง ในเรื่องต่างๆได้ไม่ใช่เรื่องศิลปะอย่างเดียว

1.1.2 ผู้เชี่ยวชาญ ลำดับที่ 2

ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

ด้านความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก คือมีความสุข ทุกครั้งที่ได้สอนเด็ก เห็นว่าเด็กพิการมีความใส่ใจขี้อับริสุทธ์ มีความสนุกสนาน เราก็ต้องสนุกไปกับเขาด้วย ผู้เชี่ยวชาญได้มีการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเด็กออทิสติก โดยการศึกษาอบรม และอ่านหนังสือ สัมผัสผ่านประสบการณ์ในการสอนเป็นเวลานาน ด้านการศึกษาความรู้/เทคนิค/รูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญมีการหาวิธีการให้มีความเหมาะสมกับเด็กคนนั้น ๆ วิธีการสอนศิลปะสำหรับเด็กกลุ่มนี้นั้นโดยปกติสอนเป็นห้องเรียน ถ้าเด็กมีความสามารถพิเศษก็จะสอนแบบตัวต่อตัว หรือสอนเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาจากการดูในห้องเรียน ซึ่งในห้องเรียนจะประกอบด้วยเด็กดาวน์ซินโดรม เด็กบกพร่องทางสติปัญญา และเด็กออทิสติก ซึ่งส่วนใหญ่เด็กที่มีแนวด้านศิลปะจะเป็นเด็กออทิสติก สามารถดึงเด็กออกมาฝึกฝน ส่วนใหญ่เด็กจะใช้วิธีการเลียนแบบ วิธีการครูจะวาดให้เด็กดูก่อน แล้วให้เด็กวาดตาม ด้านการตั้งเป้าหมายของการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ จะตั้งเป้าหมายระยะยาวไว้ใน IEP เป็นรายบุคคลไป ตั้งเป็นร้อยละในแต่ละบุคคล ในส่วนเด็กที่ฝึกเพื่อส่งเสริมความสามารถก็จะอีกแบบหนึ่ง เช่น วาดรูปให้เด็กดูก่อน แล้วถ้าเด็กทำไม่ได้หรือไปไม่ถึงในรูปแบบที่ครูต้องการ อาศัยการฝึกไปเรื่อย ๆ ในการสอนจึงมีการวางแผนและมีการเตรียมการสอนทุกชั่วโมง ตัวอย่างเช่น วันนี้เรียนเรื่องสีน้ำ จะจัดการเตรียมอุปกรณ์ไว้ เมื่อเด็กมาถึงสามารถเรียนได้เลย ซึ่งการเตรียมวัสดุอุปกรณ์นั้นจะจัดเป็นรายบุคคล หากจะให้เด็กเตรียมเองก็จะใช้เวลาในการเตรียม ทำให้เวลาเรียนและเวลาของความสนใจเด็กจะลดน้อยลง และจะเกิดความวุ่นวายได้ ด้านหลักสูตร เนื้อหาที่ใช้ในการสอนใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยแบ่งเป็น 6 ทักษะ และมีการจัดเตรียมเนื้อหาพิเศษให้สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ เริ่มต้นด้วยการสอบถาม/พูดคุยกับเด็กก่อนว่าเด็กมีไอเดียหรือแนวคิดอะไรบ้าง ชอบหรืออยากสร้างสรรค์ผลงานแนวไหน หากเด็กบอกว่ายังนึกไม่ออกเลย ผู้เชี่ยวชาญก็จะวาดให้เด็กดูก่อน จากนั้นเปิดโอกาสให้เด็กได้เพิ่มเติมเนื้อหาเข้าไป ซึ่งวิธีการนี้ จะเป็นการเปิดทางให้เด็กก่อน เนื่องจากเด็กออทิสติกไม่สามารถจินตนาการหรือสร้างสรรค์ภาพในหัวขึ้นมาก่อนได้ ส่วนกรณีที่ต้องเข้าร่วมการ

แข่งขัน หากพิจารณาแล้วพบว่าเด็กยังไม่ถึง อาจจะด้วยปัจจัยต่าง ๆ ก็จะใช้วิธีวาดภาพให้เด็กดูเป็นตัวแบบเลย ด้านการเตรียมตัวและการสอน เด็กออทิสติกสามารถเรียนรู้ผ่านการจำเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะทำตามได้ดีกว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จดจำรายละเอียดได้ดีแทบจะทำได้เหมือนกับต้นแบบเลยแต่เป็นแบบลายมือของเด็กเอง เป็นเอกลักษณ์ของเด็กเอง ในด้านการสร้างสรรค์ผลงานถ้ามีรูปแบบให้เด็กจะไปได้เร็ว แต่ถ้าให้เด็กคิดและวาดเอง ผู้เชี่ยวชาญมองว่า เด็กจะมีเอกลักษณ์ของตัวเอง เช่น ถ้าภูเขาก็คจะเป็นภูเขาที่อู ๆ เข้ง ๆ จะไม่มี ความนุ่มนวลอ่อนไหว ให้วาดรูปต้นไม้ ต้นไม้ก็จะที่อู ๆ เข้ง ๆ ยึดติดรูปแบบที่เคยวาดเท่านั้น ถ้าให้วาดอย่างอื่นจะไม่ชอบ แต่สามารถให้เด็กพลิกแพลงรูปแบบที่มีความใกล้เคียงกันได้ เช่น เด็กชอบวาดมังกร ให้พลิกแพลงเป็นรูปพญานาค และอธิบายให้เด็กฟังว่ามีลักษณะคล้ายกัน เหมือนกันกับเด็กคนอื่น ๆ ที่มีความสามารถ เทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ จะใช้วิธีการสอนซ้ำย้ำทวน บางครั้งเรื่องเดียวกันก็สอนซ้ำ ๆ ทวน ๆ เรื่องเดิม เพราะเมื่อเด็กกลับบ้านเด็กจะลืม กลับมาใหม่ ก็เหมือนการเริ่มต้นใหม่ ด้านการสร้างบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ส่วนใหญ่คือ สอนในห้องศิลปะ มีเครื่องปรับอากาศ ในห้องจะไม่มีรูปภาพติดมาก มีบอร์ดผลงานด้านหลังห้อง สีห้องจะเป็นการใช้สีลาซัวร์ พื้นสีผนังเป็นสีรุ้งซึ่งซึ่งสามารถใช้สอนเด็กได้ด้วย เด็กจะสามารถสร้างจินตนาการจากการมองเห็นได้ด้วย และมีการแบ่งพื้นที่ในห้องเป็นมุมอุปกรณ์ มุมผลงานเด็ก มุมวิจารณ์ผลงานเมื่อเด็กวาดเสร็จก็จะวางผลงานแล้วให้เด็ก ๆ ยืนล้อมรอบ เด็กสามารถใช้มุมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย รวมถึงมีการอัปเดตผลงานของเด็กเรื่อย ๆ เพื่อให้เด็กได้ภูมิใจ การวิจารณ์ผลงานจะเป็นการวิจารณ์เชิงบวกอย่างเดียว มีการเสริมแรงให้เป็นคำชม เด็กจะอยากมาเรียนเพราะเด็กได้ผลงาน นำเอากลับไปฝากผู้ปกครองที่บ้าน ด้านปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก ปัญหาในห้องเรียนปกติทั่วไป เด็กออทิสติกบางห้องมีจำนวนมาก ทำให้การควบคุมชั้นเรียนเป็นเรื่องยากมากส่งผลต่อไปถึงการสอนที่ยากเช่นกัน แต่ปัจจุบันได้รับการแก้ปัญหา โดยจัดให้มีผู้ช่วยครูมาช่วยในการดูแลเด็ก ซึ่งเราสามารถนำเด็กมานั่งเรียนใกล้ ๆ ได้ ในส่วนเด็กที่ได้รับการฝึกเฉพาะ เด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษนี้ส่วนใหญ่จะต้องเป็นเด็กที่เรียนรู้ได้ สื่อสารรู้เรื่อง แต่จะมีปัญหาพฤติกรรมเช่นเดียวกัน และมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ถ้าเด็กไม่ยอมทำก็จะไม่ทำเลย ต้องเป็นไปตามอารมณ์ ไม่สามารถบังคับได้ และยังมีปัญหาด้านเวลาของการทำงาน เด็กจะทำงานไปเรื่อย ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงเวลา ฉะนั้นการตีกรอบในด้านศิลปะให้กับเด็กกลุ่มนี้จึงเป็นเรื่องยาก ด้านการวัดและประเมินผล การสอน/การปฏิบัติงาน จะประเมินผ่านแผนการสอนเฉพาะบุคคล ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 มีการตั้งวัตถุประสงค์ไว้ประเมินผล และมีแบบประเมินผลชิ้นงาน ซึ่งส่วนใหญ่

พิจารณาที่ผลงาน เพราะมีผลงานทุกสัปดาห์ และมีการประเมินพฤติกรรมบางส่วน การติดตามความก้าวหน้าและการพัฒนาความสามารถอย่างต่อเนื่อง กรณีที่ได้กึ่งยังไม่สามารถทำได้ตามแผนที่วางไว้ ก็จะใช้วิธีการให้ทำใหม่ แต่อาจจะเปลี่ยนรูปแบบที่ง่ายขึ้น ซึ่งผลงานเด็กอาจจะไม่เหมือนหรือมีความแตกต่าง ถือว่าได้มีการปรับรูปแบบให้เหมาะกับเด็กเพราะเด็กออทิสติกไม่สามารถทำให้เหมือนกันทุกคนแน่นอน ในส่วนเด็กที่มีความสามารถพิเศษใช้วิธีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามความก้าวหน้าร่วมกับผู้ปกครองของเด็กเสมอ ๆ โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กกลับบ้าน ความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบเห็นจากการสอน มีค่อนข้างเยอะและหลากหลายรูปแบบ อย่างเช่น เด็กออทิสติก บางคนไม่พูด เอาแต่ใจ บางคนมีพฤติกรรมรุนแรง โมโหง่าย ด้วยพฤติกรรมในเชิงลบเหล่านี้ ส่งผลให้การพัฒนาความสามารถทางด้านศิลปะเป็นเรื่องที่ยาก เพราะต้องจัดการกับปัญหาด้วยส่วนหนึ่ง และส่งเสริมในส่วนหนึ่ง ซึ่งทั้งสองส่วนแยกกันไม่ขาด ด้านวิธีการในการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ โดยการพาไปเข้าค่ายศิลปะต่าง ๆ หรือร่วมชมนิทรรศการผลงานด้านศิลปะ พาออกไปเปิดโลกทัศน์ และเข้าร่วมการแข่งขันในรายการต่าง ๆ ซึ่งเด็กแต่ละรุ่นจะมีประมาณ 10 – 20 คน โดยประมาณ ด้านความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนผู้ปกครองจะเป็นการขอความร่วมมือในการช่วยดูแลและพัฒนาเด็กให้เกิดความต่อเนื่อง ให้ความร่วมมือและให้กำลังใจเด็กในการไปแข่งขันกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะให้กับเด็กออทิสติก ผู้เชี่ยวชาญมองว่าสำคัญมากที่สุดก็คือหัวใจของครู ความใส่ใจของครู เพราะว่าเด็กกลุ่มนี้ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องให้ความสนใจ ให้ความรักกับเด็กให้มาก เพราะเมื่อเด็กเชื่อใจครูแล้วครูก็จะสอนได้ ทุกอย่างที่จะสอน ความสม่ำเสมอก็สำคัญเช่นกัน เราต้องให้ความสนใจเด็กทุกเวลา เมื่อเราให้ใจเด็กก็จะให้ใจเรากลับมาเช่นกัน ประสบการณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญอยากแนะนำ เป็นประสบการณ์ในการสอนเด็กออทิสติก ซึ่งเด็กได้จบการศึกษาแล้ว เด็กคนนี้เป็นเด็กที่น่ารักแต่มีพฤติกรรม เด็กชอบวาดสัตว์ประหลาดและเขียนรายละเอียดได้ดีมาก ผู้เชี่ยวชาญจึงนำเด็กมาฝึกวาดภาพระบายสี โดยจะมีรายการแข่งขัน ในหัวข้อ “ประเทศไทยที่รัก” ซึ่งในภาพที่วาดก็ยังมีสัตว์ประหลาดเข้าไปในตามภาคต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญจึงคิดว่าจะทำอย่างไรดีที่จะลดหรือปรับแนวคิดของเด็กคนนี้ ผู้เชี่ยวชาญจึงให้เด็กวาดภาพสัตว์ชนิดหนึ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของชาวอีสานคือ พญานาค ตอนแรกเด็กไม่ยอมวาด แต่เมื่ออธิบายให้เด็กฟังเด็กก็ยอมวาด แต่ก็ยังไม่ยอมโดยทั้งหมดก็ยังยึดติดแบบเดิมคือมีสัตว์ประหลาดอยู่ โดยผู้เชี่ยวชาญค่อย ๆ พัฒนาเด็กคนนี้ไปเรื่อย ๆ สุดท้ายเด็กก็ฝึกได้ นั่นแสดงว่าเด็กออทิสติก ถ้าเราไม่รีบร้อนไป ค่อย ๆ ฝึกฝนทีละ

ขึ้น ถึงแม้เด็กอาจจะดื้อบ้างแต่ต้องให้เวลา เด็กทุกคนมีทิศทางที่จะพัฒนาต่อไป ต้องให้เวลาฝึกฝน เขาไปเรื่อย ๆ ประเด็นเพิ่มเติม เด็กออทิสติก สามารถวาดภาพได้ดี แต่ชอบเอาความคิดของตนเอง ซึ่งครูต้องดึงเขากลับคืนมา รวมถึงมีปัญหาในเรื่องของการจับดินสอและการลงน้ำหนักในการจับดินสอในการวาดภาพ ต้องอาศัยตัวอย่างที่ถูกต้องและเวลาในการฝึกฝนค่อนข้างมาก ส่วนในด้านการระบายสี จากการสังเกตส่วนใหญ่เด็กออทิสติกจะไม่ค่อยถนัดเรื่องการระบายสี เนื่องจากเด็กขาดจินตนาการ เพียงแต่อาศัยการจดจำว่าสีนี้คืออะไร แล้วจำมาระบาย ซึ่งไม่ได้เกิดจากการสร้างสรรค์ที่แท้จริง ไม่สามารถผสมสีได้ในทุกรูปแบบ แต่ระบายสองสี สามสีได้ สีที่ใช้ฝึกส่วนใหญ่จะเป็นสีไม้ สีน้ำและสีโปสเตอร์ ส่วนสีเทียนและสีชอล์ค เด็กจะอาศัยการระบายไปมาเพียงอย่างเดียว ซึ่งเด็กออทิสติกก็ยังมีปัญหาในเรื่องของการจับสีและพู่กันรวมถึงการลงน้ำหนักในการใช้อุปกรณ์ด้วย

1.1.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกของผู้เชี่ยวชาญ เป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านบริบท ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 มีบริบทการทำงานและความเชี่ยวชาญในลักษณะที่ต่างกัน โดยผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 เป็นนักวิชาการศึกษาพิเศษและมากประสบการณ์ด้านการสอนเด็กพิเศษ ด้วยประสบการณ์ในการทำงานที่ยาวนาน ทำให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถจัดการเรียนการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สังเกตได้จากงานวิจัยและผลงานด้านการศึกษาพิเศษ ด้วยบริบทการทำงานของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นลักษณะของการสอนและการบำบัดไปในตัว การสอนศิลปะจึงไม่ได้มุ่งเน้นแค่เด็กที่มีความสามารถพิเศษเท่านั้น แต่รวมไปถึงเด็กออทิสติกทั่วไปที่ชื่นชอบในศิลปะด้วย ผู้เชี่ยวชาญรักในการทำงานด้านการศึกษาพิเศษ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเด็กให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2 เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ในกลุ่มโรงเรียนเฉพาะความพิการ ที่มีประสบการณ์สอนเป็นระยะเวลานาน พร้อมด้วยผลงานในการส่งเด็กออทิสติกแข่งขันด้านศิลปะในรายการต่าง ๆ ทั้งระดับภาคและระดับชาติ

ด้านการศึกษาความรู้ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 คนมีการศึกษาความรู้จากการอ่านหนังสือ การอบรม รวมถึงการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ยึดโยงเข้ากับประสบการณ์เดิมที่สั่งสมมา เพื่อทำความเข้าใจเด็กออทิสติกให้มากขึ้น หาวิธีการในการสอนที่เหมาะสมกับเด็กเฉพาะบุคคล และมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาเด็กออทิสติก

ด้านการกำหนดเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างชิ้นงานศิลปะ โดยที่ผลงานของเด็กต้องเกิดจากความสามารถและเป็นผลงานที่ผ่านการยอมรับจึงจะเรียกว่า

เป็นเด็กมีความสามารถพิเศษ แต่ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2 มี 2 เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่เป็นทางการ และเป้าหมายที่ต่งเฉพาะสถานการณ์

ด้านการศึกษาคเด็กและวางแผนการสอน ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกัน คือ ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล วางแผนและจัดทำแผนสำหรับพัฒนาศิลปะเฉพาะบุคคล แต่จะแตกต่างกันในเรื่องของเวลาเนื่องจาก ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 จะใช้ระยะเป็นรายเดือน หรือทุก 3 เดือน ซึ่งจะแตกต่างจากผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2 จะใช้ระยะยาวเป็นรายเทอมและรายปีการศึกษา

ด้านหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญใช้หลักสูตรที่แตกต่างกัน บริบทของผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 จะใช้หลักสูตรในการสอนที่พัฒนามาจากหลักสูตรของเด็กปกติร่วมกับของผู้ป่วยจิตเวชหรือผู้ป่วยเรื้อรัง ส่วนของผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2 ใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาเพื่อเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่มีการถอดแบบจากหลักสูตรแกนกลางฯ 2551 ซึ่งหลักสูตรนี้มีการใช้ในกลุ่มโรงเรียนที่มีเด็กบกพร่องทางสติปัญญาซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มเด็กออทิสติก

ด้านการเตรียมการสอน และการใช้เทคนิค ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 การสอนทุกครั้งต้องจัดเตรียมเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะกับพัฒนาการหรือพฤติกรรมของเด็ก ใช้การทำงานศิลปะที่เด็กชอบมาก่อน หลังจากนั้นจึงสอนเสริมเพิ่ม ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2 มีการจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียน และเตรียมให้ครบทั้งหมด ใช้เทคนิคการสอนซ้ำ ๆ ทวนเรื่องเดิม ถึงแม้ว่าเด็กออทิสติกมีความสามารถในการบันทึกผ่านการจดจำรายละเอียดต่าง ๆ แต่สำหรับการฝึกทักษะทางศิลปะเด็กจะใช้การจดจำเพียงอย่างเดียว แม้ไม่ได้เกิดความเข้าใจในเชิงลึก

ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม มีลักษณะการจัดการที่คล้ายกัน คือ จัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และมีความพร้อมและครบครัน มีมุมต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมทักษะศิลปะ โดยเฉพาะมุมแสดงผลงานที่มีความหมายและความสำคัญกับตัวเด็ก แต่ในบริบทของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 จะแตกต่างกันที่จำนวนเด็ก

ด้านปัญหาที่พบในการสอน ผู้เชี่ยวชาญพบในการสอนศิลปะ จะเป็นปัญหาด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะด้านอารมณ์ เป็นข้อจำกัดของเด็กออทิสติกที่ขัดขวางความสามารถในตัวเด็ก ซึ่งการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ต้องเรียนรู้พฤติกรรมนั้นให้ลึกซึ้ง เข้าใจถึงสาเหตุ แก้ปัญหาโดยที่ไม่กระทบต่อตัวเด็ก ใช้การเสริมแรงเข้ามาช่วย

ด้านการวัดและประเมินผล สำหรับผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 การประเมินผลจะมีความสอดคล้องกับเป้าหมายคือ ประเมินทุก 3 เดือน ทั้งด้านการมาเรียนและการปฏิบัติงานศิลปะ และมีการติดตามพัฒนาการจากผู้ปกครอง และจากผลงานที่เด็กปฏิบัติ ส่วนผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2

จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ประเมินการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ จะแบ่งเป็นการประเมินการทำงาน และผลงาน สองคือการประเมินพฤติกรรมเด็ก

ด้านการติดตามความก้าวหน้า ผู้เชี่ยวชาญใช้การติดตามการปฏิบัติงานของเด็กอย่างต่อเนื่อง หากเด็กไม่สามารถทำได้ ก็ให้ทำซ้ำแต่ในรูปแบบที่ง่ายขึ้น ความแตกต่างของเด็กแต่ละคนนั้นมีความหลากหลายมาก ทั้งด้านพฤติกรรม ความสามารถ ความถนัด การสื่อสาร รวมถึงการดำรงชีวิต จึงต้องมีการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ร่วมด้วย

ด้านการส่งเสริมความสามารถทางด้านศิลปะ ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 ด้วยบริบทของสถานที่ทำงาน ยังไม่เห็นการส่งเสริมเพื่อการพัฒนาอย่างชัดเจน นอกจากการสอนในห้องปกติ แต่ผู้เชี่ยวชาญมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ ยังขาดความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2 ใช้การส่งเสริมความสามารถโดยการให้เด็กเข้าร่วมค่ายศิลปะ ชมนิทรรศการ และพาเด็กไปแข่งขันในรายการต่าง ๆ ในด้านความร่วมมือ ส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกรวมถึงประชาชนทั่วไป และความร่วมมือจากผู้ปกครองของเด็กในการส่งเสริมความสามารถ

สิ่งสำคัญในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก คือ หัวใจของครู ความใส่ใจ ใจรักในงาน ใฝ่หาความรู้ เข้าใจเด็ก พัฒนางานศิลปะให้เหมาะสมกับเด็กออทิสติก สร้างสัมพันธที่ดีกับผู้ปกครอง เตรียมพร้อมและจัดหาอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียน และมีความสม่ำเสมอในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ

1.2 ครูศิลปะที่จบการศึกษาทางด้านสาขาศิลปะโดยตรง ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.2.1 ครูศิลปะลำดับที่ 1

ครูศิลปะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

รู้สึกดีใจอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสในการพัฒนาเด็กออทิสติก เริ่มต้นจากที่เด็กไม่รู้และยังไม่มีทักษะอะไรเลย เราได้เรียนรู้พฤติกรรมและความสามารถของเด็ก ถ้าเขามีความสามารถตรงไหน ให้ผลักดันให้ไปสู่เป้าหมาย และต้องเชื่อมั่น ถึงแม้จะเหนื่อยแต่เราก็ต้องสู้ต่อไปเพื่อเด็กให้สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จตามศักยภาพของตนเองได้ การศึกษาความรู้เกี่ยวกับเด็กออทิสติกด้วยโรงเรียนมีศูนย์พัฒนา(ชื่อสมมุติ) ซึ่งเป็นข้อดีที่เด็กพิเศษทุกคนจะมีครูพี่เลี้ยงประจำตัว ซึ่งหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องทำการบ้านก่อนเสมอ และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวเด็กนั้นครูพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่อาจารย์ผู้สอน ทำให้ครูผู้สอนไม่ต้องคอยกังวลเกี่ยวกับตัวเด็ก ส่วนการศึกษา

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติกนั้น ครูมีการศึกษาความรู้เบื้องต้นจากหนังสือ และจากผู้รู้ที่ทำงานด้านการศึกษาพิเศษ แต่ไม่ได้ศึกษาข้อมูลในเชิงลึกเนื่องจากโรงเรียนมีเด็กออทิสติกจำนวนน้อย และมีศูนย์พัฒนา(ชื่อสมมุติ)ที่พร้อมในการให้บริการทั้งด้านการให้ความรู้และการพัฒนาเด็กพิเศษ ด้านวิธีการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ครูศิลปะใช้วิธีการสอนคล้ายกับเด็กปกติทั่วไป เนื่องจากบริบทของโรงเรียนเป็นโรงเรียนเรียนร่วม ในหนึ่งห้องเรียนจะมีเด็กพิเศษ 1 – 2 คน ทำให้ไม่สามารถที่สอนในรูปแบบที่แตกต่างกันได้ เพราะจะเกิดคำถามกลับมาจากเด็กปกติ ดังนั้นในการทำงานต้องให้คำอธิบายที่เหมือนกัน เพียงแต่รูปแบบในการถ่ายทอดศิลปะของเด็กแต่ละคนก็จะมี ความแตกต่างกัน นอกจากนั้นสามารถเพิ่มเติมหรือสอนเฉพาะบุคคลให้กับเด็กออทิสติก ในช่วงท้ายคาบหรือช่วงเวลาว่าง ซึ่งจากประสบการณ์เด็กออทิสติกสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ครูต้องทำหน้าที่ในการให้ความรู้ที่ชัดเจนและควบคุมชั้นเรียนให้เหมาะสม การตั้งเป้าหมายของการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะนั้น เราไม่สามารถตั้งเป้าหมายของความสามารถเด็กให้เหมือนกันได้ แต่ในการเรียนรู้ปกติทั่วไปได้ตั้งเป้าหมายให้เด็กทุก ๆ คน เหมือนกัน ฉะนั้นเราต้องพิจารณาความสามารถของเด็กและวางเป้าหมายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ด้านการศึกษาผู้เรียน แน่นอนว่าครูต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะเด็กออทิสติก ดังที่กล่าวไปข้างต้น ครูต้องคอยตามสังเกตพฤติกรรม แต่ไม่ได้อยู่ใกล้เด็กตลอดเวลา สังเกตเป็นช่วงๆ เด็กมีปัญหาหรือไม่ ครูก็จะนำสิ่งที่พบเห็นไปพูดคุยร่วมกับศูนย์ฯ และครูพี่เลี้ยง ซึ่งทุกฝ่ายจะมีการศึกษาตัวเด็กในทุก ๆ ด้านร่วมกัน ด้านการวางแผนการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถ ทางศิลปะ ครูไม่ได้มีการปรับอะไรเป็นพิเศษ เพราะเด็กทุกคนต้องเรียนร่วมกัน นอกจากเวลาที่เขาทำงานมาส่ง ครูจะพิจารณาความสามารถของเด็กอาจจะมีความแตกต่างกันกับเพื่อนคนอื่น ๆ หลักสูตร เนื้อหา ที่ใช้ในการสอน เป็นหลักสูตรของโรงเรียนโดยเฉพาะ มีสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ตัวชี้วัด และคำอธิบายรายวิชา แล้วให้ครูผู้สอนลงเนื้อหาที่จะสอนอีกทีในรายวิชาคล้ายกับระบบมหาวิทยาลัย เนื้อหาไม่ได้เป็นไปตามกระทรวงที่กำหนด การเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อมในการสอนศิลปะให้เด็กออทิสติก สำหรับครู งานทุกอย่างจะเท่ากันหมด ไม่มีให้เป็นพิเศษ สมมติวันนี้ต้องออกแบบคาแรคเตอร์ยุคนั้น ทุกคนจะได้รับโจทย์เดียวกัน แต่สร้างสรรค์ในแบบของตนเอง สร้างสรรค์เต็มที่ไม่มีใครติกรอบ ทุกอย่างเท่ากันหมดเลย เพียงแต่เวลาที่เด็กออทิสติกเอางานมาส่ง เราไม่ได้คาดหวังว่างานเขาจะต้องสมบูรณ์ หรือต้องได้คะแนนเต็ม ต้องระบายสีให้เต็มช่องซึ่งมองในความเป็นจริงเด็กปกติก็ไม่ได้สมบูรณ์แบบเกินกว่าเด็กพิเศษ ด้านเทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ โดยส่วนใหญ่ครูจะทำการสอน

ตามปกติ อาจจะมีเทคนิคอื่น ๆ อาทิ เช่น การละลายพฤติกรรมโดยการเล่นเกม การสร้างสรรค์งานในรูปแบบที่ถนัด การสร้างสรรค์ผลงานจากการจดจำ เป็นต้น ดังนั้นเทคนิคต่าง ๆ ที่เด็กปกติได้รับ เด็กออทิสติกก็ได้รับเช่นกัน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ พยายามไม่让孩子อยู่กับตัวเอง ให้ทำงานกลุ่ม อาจจะมีเด็กบางกลุ่มที่ไม่สนใจ ครูจะให้จับฉลากหรืออยู่กับเพื่อนกลุ่มอื่นแทน พยายามไม่ให้รู้สึกว่ามีคนเกิดความเหลื่อมล้ำ ถ้าเด็กรู้สึกว่าเพื่อนไม่ต้องการเขา สถานการณ์ก็จะแย่ง เพราะถ้าจับฉลากทุกคนก็จะไม่มีสิทธิเลือกว่าใครจะอยู่กลุ่มไหน เพราะช่วงท้ายคาบจะต้องมีการออกมารายงานหน้าห้อง เพื่อนบางคนกลัวว่ากลุ่มตนเองมีเด็กพิเศษแล้วพูดไม่รู้เรื่องจะทำงานให้ออกมาไม่ดี ครูจึงใช้วิธีสุ่มเลขที่ โดยแบ่งหน้าที่กันออกมารายงาน ถ้ารู้ว่าสถานการณ์ไม่ดีก็จะมีเกมมาให้เล่นปรับอารมณ์ หรือมีกิจกรรมอื่น ๆ เด็กจะรู้สึกตื่นเต้นและสนุกด้วย ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ไม่ชอบให้ครูบังคับ ดังนั้นการที่เราบังคับขึ้นนี้สิ่งที่เด็กจะเกิดความรู้สึกต่อต้าน ปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ ส่วนมากที่พบจะเป็นปัญหาทางด้านพฤติกรรม อาทิเช่น โดนเพื่อนแหย่แล้วลุกขึ้นมาเอาเก้าอี้เขวี้ยงใส่เพื่อน ครูก็จะเข้าประคบตัวเด็กทันที ลูบหลัง พร้อมถามเกิดอะไรขึ้น ใจเย็น ๆ ให้เพื่อน ๆ เงียบก่อนและครูจะคุยกับเพื่อน เพื่อนบางคนเห็นเป็นเรื่องสนุกเคยชินกับการหยอกล้อ ซึ่งเมื่อคุยกับเด็กออทิสติกเขาก็ให้เขาไปนั่งทำงานปกติ แล้วก็ย้อนกลับไปคุยกับเพื่อนอีกกลุ่มว่าเกิดอะไรขึ้น พร้อมด้วยการอธิบายและสอนให้เพื่อนส่วนใหญ่เข้าใจนอกจากนี้จะมีปัญหาเรื่องการสื่อสาร เด็กจะถามซ้ำ ๆ เกี่ยวกับงาน ทั้งที่ครูได้อธิบายไปก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์แบบนี้ ครูจะให้เด็กฟังให้จบแล้วหมดคาบแล้วค่อยเรียกเด็กออทิสติกมาอธิบายอีกครั้ง ด้านวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน ใช้วิธีการวัดและประเมินผลตามปกติ แต่บางส่วนจะใช้เกณฑ์ตามปกติประเมินทั้งหมดไม่ได้ อาทิ เช่น ให้โจทย์วาดโปสเตอร์ เด็กออทิสติกจะมีความเข้าใจในแบบของตนเอง ซึ่งอาจจะไม่เหมือนคนอื่นทั่วไป แต่เขาสามารถสร้างสรรค์งานได้ ซึ่งเวลาส่งงานจะต้องให้เด็กได้อธิบายแนวคิดของชิ้นงาน เนื่องจากเวลาครูพิจารณาผลงานเราอาจจะไม่เข้าใจแนวคิดของเด็กโดยตรง เพราะเด็กมีแนวคิดเป็นของตนเอง จึงต้องเรียกเด็กกลุ่มนี้มาอธิบายได้เพิ่มเติม ส่วนกรณีที่ไม่สามารถประเมินผลงานได้ เนื่องจากเด็กไม่ส่งงาน ครูจะขอความร่วมมือจากครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครองในการติดตามงาน ด้านการติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาต่อเนื่อง เด็กออทิสติกได้รับการติดตามการเรียนรู้ รวมถึงการฝึกฝนทักษะศิลปะเฉพาะตัว อย่างต่อเนื่อง โดยครูผู้สอน ครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครอง ด้านความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบเห็นจากการสอน ครูพบว่าเด็กออทิสติกมีความแตกต่างกันมาก มีหลากหลายรูปแบบ เช่น พูดเยอะ ไม่พูด ไม่สนใจคนอื่น มีเพื่อนเฉพาะกลุ่ม อยู่คนเดียวแต่เล่นกับทุก ๆ คนได้ ชอบพูดตามที่อาจารย์พูด ชอบทำแบบเดิม ๆ ซ้ำ เป็นต้น เด็กออทิสติกยังมี

ศักยภาพที่แตกต่าง ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะชอบถูกแยกเพราะเห็นว่าเป็นเด็กพิเศษ ซึ่งถือเป็นการจำกัดความสามารถของเขา ซึ่งถ้าเป็นที่โรงเรียนนี้ เราไม่ได้มองว่าเขาเป็นเด็กพิเศษเลยเขาก็เป็นเด็กปกติ เพื่อนทำอะไรเขาต้องทำได้ เด็กจะเห็นเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติและทำตามเพื่อน ด้านการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ มีการส่งเสริมในหลากหลายด้าน เช่น การแสดงฝีมือในโอกาสต่าง ๆ การเข้าร่วมการอบรม การเข้าค่ายต่าง ๆ และส่งเสริมการเรียนรู้ การติวเนื้อหาให้เด็กสอบเข้ามหาวิทยาลัย ด้านความร่วมมือด้วยโรงเรียนมีศูนย์พัฒนา และห้องวาดฝัน สำหรับให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครู และนักสหวิชาชีพ เป็นระบบที่ค่อนข้างครบวงจร ส่งผลให้การประสานความร่วมมือด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะ ให้กับเด็กออทิสติก อันดับแรกคือ การเปิดใจ ไม่ว่าเด็กจะวาดอะไรก็ตาม อย่าเพิ่งไปปิดกั้นว่าไม่ใช่ ผิด ไม่ถูก มันต้องเป็นอย่างนี้ซึ่งไม่ใช่เลย เราต้องให้เด็กวาด ระบาย แสดงตัวตนเขาออกมา แล้วค่อยมาสอบถามเด็กว่าคืออะไรทำไมถึงเป็นอันนี้ ซึ่งจริง ๆ แล้วสิ่งที่เด็กวาดนั้นกำลังจะสื่อออกมาให้เราเข้าใจในตัวเขา สิ่งนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเปิดกว้าง ยอมรับทุกอย่างในสิ่งที่เด็กเป็นครูก็จะได้เรียนรู้เด็กไปด้วยประสบการณ์ที่ควรค่าต่อการแนะนำ เป็นประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติกที่ปัจจุบันสามารถเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้ เริ่มต้นจากที่เด็กไม่รู้อะไรเลย แต่มีพรสวรรค์ด้านการวาดภาพระบายสี และการจดจำรายละเอียดสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ครูเรียนรู้พฤติกรรมของเด็ก แล้วรู้ว่าต้องผลักดันเด็กไปในทางไหน จนกระทั่งเด็กสามารถทำได้และประสบความสำเร็จสามารถสมัครและสอบเข้าเรียนต่อในระดับปริญญาตรีได้เหมือนเป็นความฝันจนวันหนึ่งเด็กสามารถผ่านจุด ๆ นี้ไปได้ และใช้ชีวิตได้ตามปกติ

1.2.2 ครูศิลปะลำดับที่ 2

ครูศิลปะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกไว้ดังนี้

ความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก เป็นความรู้สึกสนุก เพราะว่า เด็กออทิสติกบางคนมีความคิดสร้างสรรค์เป็นของตัวเอง และมีสร้างสรรค์ผลงานแปลก ๆ ให้เราได้เห็น เด็กบางคนก็ใช้สีส้นหลากหลาย ซึ่งพอเรามองแล้วมันก็มีความสุข เป็นเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคน การศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติก ครูจะศึกษาพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนก่อน เนื่องจากครูมีประสบการณ์ในการสัมผัสเด็กออทิสติก เป็นเวลาค่อนข้างนาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาจากตัวบุคคล อาทิ เพื่อนร่วมงานหรือผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ รวมถึงผู้ปกครอง

ของเด็ก เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีลักษณะที่เป็นเฉพาะของตนเอง บางคนมีพฤติกรรมรุนแรง บางคนก็ไม่ให้ความร่วมมือ บางคนก็สามารถเรียนรู้ได้ มีทุกรูปแบบ จึงเป็นเหมือนการทำงานไปด้วยและเรียนรู้เด็กไปเรื่อย ๆ การศึกษาความรู้/เทคนิค/รูปแบบ/วิธีการสอนศิลปะของเด็ก ออทิสติก ในระยะแรก ๆ มีการศึกษาบ้าง แต่ความเป็นศิลปะมันอยู่ในตัวเราอยู่แล้ว ของเด็ก ออทิสติกคร่อมองว่า เทคนิคที่ใช้ต้องเหมาะกับความสนใจของตัวเด็ก เพราะเด็กแต่ละคน มีความชอบ ความสามารถ และความคิดเป็นของตนเอง ดังนั้นเทคนิคที่ใช้ก็จะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และตามความเหมาะสม ถึงแม้เด็กออทิสติกจะชอบทำอะไรซ้ำ ๆ แต่ในทางศิลปะเด็ก ก็ไม่ได้ชอบวาดภาพเดิมซ้ำไปซ้ำมา หรือทำกิจกรรมแบบเดิม ๆ การตั้งเป้าหมายของการสอน ศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ เป้าหมายที่จะเกิดขึ้นคือเขาได้สร้างผลงาน เป็นของตัวเอง เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เด็กบางคนมีความคิดของตัวเองมีจินตนาการ ครูจึงอยากให้เด็กสร้างผลงานที่เป็นตัวเองไม่เหมือนคนอื่น และเด็กจะเกิดความภูมิใจในผลงาน ของเขาที่ไม่เหมือนของคนอื่น ครูก็จะให้การสนับสนุนเด็กให้เต็มที่เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ สำหรับเด็กที่สามารถไปสู่การแข่งขัน ครูก็ตั้งเป้าหมายในส่วนหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้คาดหวังมากเกินไป เพราะด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น อารมณ์ พฤติกรรม เพียงแต่อยากส่งเสริมให้เด็กได้โชว์ฝีมือ โชว์ผลงานให้เด็กได้คิดได้ทำออกมา ด้านการศึกษาผู้เรียน (รู้จักผู้เรียนรายบุคคล) ในการเรียนการสอนปกติ มีการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลอยู่แล้ว มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็ก แต่ในส่วนของการส่งเสริมความสามารถพิเศษนั้น ครูก็จะพิจารณาเป็นรายบุคคล วิเคราะห์ ความสามารถทางศิลปะ พื้นฐานของเด็ก ความชื่นชอบรวมถึงความต้องการของเด็ก เพื่อที่ครูจะได้ส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้ตรงจุด ด้านการวางแผนการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติกนั้น แน่แน่นอนว่าต้องมีการวางแผน เพราะเด็กออทิสติกแตกต่างจากคนอื่น เด็กออทิสติกจะชอบถาม เรื่อย ๆ ถามซ้ำ ๆ ครูก็ต้องหาคำตอบให้เด็กให้ได้ การจัดเตรียมห้องเรียนก็ต้องมีความพร้อมและ ชัดเจน ลดปัจจัยในการดึงดูดความสนใจ เพื่อให้เขาสนใจในการเรียนอย่างเต็มที่ ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการสอนปัจจุบันคือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทาง สติปัญญา และด้านเนื้อหาเด็กสามารถเรียนรู้ได้ในระดับหนึ่ง แต่มีเด็กบางส่วนที่เรียนได้ใน ระดับสูงกว่า ดังนั้นจึงต้องมีการปรับหลักสูตร ฯ ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้ตอบโจทย์ ศักยภาพของเด็กได้อย่างหลากหลาย ส่วนการเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อมในการสอน ศิลปะให้เด็กออทิสติกนั้น อย่างแรกครูต้องเตรียมตัวให้พร้อม เพราะเด็กออทิสติกชอบถาม มีความ ออยากรู้อยากเห็น และครูต้องตอบคำถามให้ได้ต้องมีความชัดเจน ซึ่งบางครั้งก็ให้เด็กได้มีส่วนช่วย

ในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ถือเป็นการมีส่วนร่วมในห้องเรียนไปด้วย เพราะเด็กบางคนเขามีความสนใจและอยากทำ แต่สำหรับบางคนเขาอาจจะไม่อยากทำ ครูก็จะให้นั่งรอหนึ่ง ๆ ด้าน เทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ สำหรับครูจะใช้เทคนิคพื้นฐานทางด้านศิลปะเป็นหลัก สอนในสิ่งที่เด็กสนใจและอยากทำก่อน เพื่อให้เขาได้ใช้ความคิดของตนเองก่อน นอกจากนั้นก็จะเป็นการสอนทักษะเฉพาะที่มีความยากขึ้นให้กับเด็กที่สามารถทำได้ ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก ครูมองว่าสภาพแวดล้อมต้องมีระเบียบ แบบชัดเจน มีมุมทำกิจกรรมในห้อง และให้มีสิ่งเร้าให้น้อยที่สุด และต้องสะอาด การจัดห้องเน้นไปทางงานศิลปะทั้งหมด และมีอุปกรณ์ที่พร้อมใช้งาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกทักษะศิลปะ และสุดท้ายจะต้องมีมุมแสดงผลงาน ให้เด็กเกิดภูมิใจในงานของตัวเอง ด้านปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก ปัญหาพฤติกรรมอันดับแรก เมื่อเด็กเกิดอารมณ์หรือมีความไม่พอใจ จากเหตุผลต่าง ๆ ส่งผลให้บรรยากาศในการเรียนไม่ดี การแก้ไขปัญหาคือให้เด็กสงบสติอารมณ์ให้ได้เสียก่อน อีกหนึ่งปัญหาคือมีเด็กบางคนที่ยังไม่รู้จักพื้นฐานเกี่ยวกับศิลปะ ซึ่งครูต้องสอนพื้นฐานให้เข้าใจก่อน แล้วจึงเพิ่มเนื้อหาและการปฏิบัติงานที่ยากขึ้น วิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน และประเมินผลการสอน/การปฏิบัติงาน แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือการประเมินการปฏิบัติงาน และการประเมินผลงาน ซึ่งไม่สามารถใช้เกณฑ์เดียวกันได้ทั้งหมด ครูจะพิจารณาผลงานและการปฏิบัติงานของเด็กอีกที ไม่ได้เน้นว่าเด็กจะต้องทำสวย ได้คะแนนเต็ม แต่ดูที่ความสำเร็จสุดท้ายของเด็ก เมื่อประเมินแล้วพบว่าเด็กควรได้รับการพัฒนาอีก ครูผู้สอนก็จะเขียนลงในแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและแผนการสอนเฉพาะบุคคลด้วย เพื่อใช้เสริมทักษะให้กับเด็ก การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในห้องเรียนและการสอนเพิ่มเติม ติดตามด้านการเรียนรู้และการพัฒนาฝีมือประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสอบถาม/พูดคุย ถึงพฤติกรรมขณะอยู่บ้าน สิ่งที่เด็กปฏิบัติและสนใจ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการพัฒนาเด็กต่อไป ด้านความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล มีความแตกต่างกันมาก เพราะว่าพื้นฐานเด็กบางคนไม่มี บางคนมีน้อย บางคนก็ล้ำหน้าคนอื่นไป ซึ่งในกรณีนี้ครูจะส่งเสริมไปตามลำดับความสามารถ โดยไม่กีดกันความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เพียงแต่ต้องพิจารณาพฤติกรรมของเด็กไปด้วย เพราะเด็กทุกคนแตกต่างกันเสมอ วิธีการในการส่งเสริม สนับสนุนความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติก ครูสนับสนุนโดยการหางานให้เด็กทำบ่อย ๆ ออกนอกสถานที่ตามคำเชิญของหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการเข้าร่วมประกวดแข่งขันรายการต่าง ๆ เพื่อเปิดโลกทัศน์ของเด็ก และสร้างประสบการณ์ในการแข่งขัน ด้านความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ใน

การส่งเสริมการเรียนรู้ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ปกครองของเด็ก ๆ เป็นอย่างดี ทั้งในส่วนของงบประมาณ โอกาส เวลา และอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะสำหรับเด็กคือเด็กต้องมีสมาธิ กล้าแสดงออกในแบบความคิดของตนเอง ซึ่งเด็กออทิสติกสามารถวาดรูปได้ดี ถ้าตามจินตนาการเขา เด็กก็ทำได้ในส่วนหนึ่ง ผลงานส่วนใหญ่เด็กจะคิดของเขาเอง เด็กจะทำได้มากกว่าที่ครูจะบังคับให้ทำ เด็กแต่ละคนมีปัญหาในการฝึกศิลปะที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาการจับดินสอ ปัญหาการระบาย ซึ่งแต่ละทักษะจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เรื่องเวลาก็เป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องใช้เวลากับการพัฒนาของเด็ก ๆ อย่างมองข้ามเรื่องเวลา เพราะสิ่งที่ได้ฝึกฝนไปอาจจะหายไปเหมือนเดิม ปัจจัยสำคัญที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ คือ ตัวเด็กเอง ศักยภาพตัวเด็ก อารมณ์และพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมรอบ และเวลา

1.2.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกของครูศิลปะเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านบริบท ครูศิลปะลำดับที่ 1 มากประสบการณ์ในด้านการสอนศิลปะสำหรับเด็กปกติ และเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ด้วยบริบทของการทำงานที่เป็นลักษณะของโรงเรียนเรียนร่วม ที่มีการจัดการเรียนรู้ตามความสามารถของเด็กเพื่อสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ ก่อนก้าวไปสู่การเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ครูศิลปะมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติก ให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ ถึงแม้ว่าครูจะต้องเหนื่อยก็ต้องสู้เพื่ออนาคตของเด็กกลุ่มนี้ ครูศิลปะลำดับที่ 2 มีความชำนาญทางด้านการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ในกลุ่มโรงเรียนเฉพาะความพิการ ที่มีประสบการณ์สอนเป็นระยะเวลานาน พร้อมด้วยผลงานในการส่งเด็กออทิสติกแข่งขันด้านศิลปะในรายการต่าง ๆ ทั้งระดับภาค และระดับชาติ ครูศิลปะพบว่าเด็กออทิสติกบางคนนั้นมีความคิดสร้างสรรค์และมีการสร้างสรรค์งานที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นถ้าครูสนุกเด็กก็จะสนุกและพัฒนาไปกับเรา

ด้านการศึกษาความรู้ ด้วยบริบทที่แตกต่างกัน ครูศิลปะลำดับที่ 1 มองว่าตนเองไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับ เด็กออทิสติกในเชิงลึก แต่อาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ในการสอน ซึ่งเป็นการดีที่โรงเรียนมีศูนย์ในการพัฒนาเด็กพิเศษโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จึงเป็นการศึกษาความรู้ต่าง ๆ ผ่านผู้ชำนาญและผู้มีประสบการณ์ เช่นเดียวกันกับครูศิลปะลำดับที่ 2

ด้านการกำหนดเป้าหมาย ครูศิลปะมีวิธีการที่แตกต่างกัน คือ ครูศิลปะลำดับที่ 1 จะไม่มีการตั้งเป้าหมายเฉพาะบุคคล เพราะมองว่าเด็กทุกคนเหมือนกัน ทุกคนเป็นเด็กปกติเหมือนกัน ไม่มีใครที่จะต้องเป็นเด็กพิเศษในห้อง แต่สำหรับครูศิลปะลำดับที่ 2 กำหนดการสอน

เด็กกลุ่มนี้เพื่อให้เด็กได้สร้างผลงานที่เป็นตัวเองในแบบที่ไม่เหมือนกับคนอื่น และรู้สึกภูมิใจในผลงาน

ด้านการศึกษาค้นคว้าและการวางแผนการสอน ครูศิลปะลำดับที่ 1 จะเน้นไปที่การสังเกตพฤติกรรมเฉพาะบุคคลของเด็กเวลาอยู่ในห้องเรียน ทำความเข้าใจและเรียนรู้ในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และรายงานไปยังครูพี่เลี้ยง การสอนและเทคนิคต่าง ๆ จะใช้เหมือนกับการสอนศิลปะเด็กปกติทั่วไป เรียนรู้และปฏิบัติงานตามปกติ ในส่วนครูศิลปะลำดับที่ 2 จะใช้การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาเฉพาะบุคคล เลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็กออทิสติกโดยเฉพาะ

ด้านหลักสูตรและเนื้อหา มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ มีการปรับใช้จากหลักสูตรชาติ โดยในส่วนของครูศิลปะลำดับที่ 1 จะใช้หลักสูตรของโรงเรียนโดยตรง มีพื้นฐานรายวิชาที่ใกล้เคียงกับหลักสูตรที่กระทรวงกำหนด แต่มีรายวิชาทางศิลปะหลายแขนง ซึ่งรายวิชาจะสอดคล้องไปสู่การเรียนรู้ในระดับมหาวิทยาลัย และในส่วนครูศิลปะลำดับที่ 2 จะใช้หลักสูตรสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่มีการถอดแบบจากหลักสูตรแกนกลางฯ 2551

ด้านการเตรียมการสอน ครูศิลปะลำดับที่ 1 การเตรียมความพร้อมและเทคนิคการสอนจะเท่ากันหมด ไม่มีการเตรียมการเป็นพิเศษ แต่จะให้อิสระเด็กอย่างเต็มที่ ไม่มีการตีกรอบในการสร้างสรรค์ ส่วนครูศิลปะลำดับที่ 2 จะวางแผนการสอนโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ พิจารณาจากความสนใจของเด็กเป็นที่ตั้ง เพิ่มเติมส่วนที่เด็กควรได้รับ เตรียมความพร้อมทุกครั้งก่อนสอน เพราะเด็กออทิสติกจะชอบให้ความสนใจและชอบถามในทัก ๆ เรื่อง ครูจึงต้องเตรียมคำตอบที่เหมาะสม ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบ ชัดเจน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์สามารถให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมบางส่วน

ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม มีการจัดการในลักษณะคล้ายกัน คือ จัดบรรยากาศด้วยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ลดการจัดเรียนแบบแยกตัว เพื่อไม่ให้เด็กรู้สึกเกิดความเหลื่อมล้ำห้องจัดเป็นระเบียบ มีมุมต่าง ๆ สะอาดและใช้ง่าย ไม่มีสิ่งรบกวนในห้อง มีมุมนำเสนอผลงานในห้อง เพื่อเสริมความภาคภูมิใจ

ด้านปัญหาที่พบในการสอน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ในการสอนศิลปะสำหรับเด็กกลุ่มนี้เป็นปัญหาทางด้านพฤติกรรม เนื่องจากเด็กออทิสติกมีความสนใจ ความต้องการที่ต่างกัน ครูไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเด็กทุกคนในเวลาเดียวกันได้ จึงต้องใช้การฝึกฝนเด็กให้รู้จักสงบอารมณ์หรือการจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม

ด้านการวัดและประเมินผล ครูศิลปะมีวิธีการวัดและประเมินที่ใกล้เคียงกัน คือ ใช้การประเมินผลตามจริง แต่มีการปรับให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กทุกคน พิจารณาที่ความสำเร็จและความสมบูรณ์ของผลงาน และให้โอกาสของเด็กออกทิสติกได้อธิบายแนวคิดของผลงานก่อนการส่งงาน การประเมินจะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูว่าเด็กมีทักษะทางด้านศิลปะที่ดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งทั้งหมดก็ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของเด็ก เพราะเด็กที่สอนมีความแตกต่างกันไป ตามลักษณะของเด็กออทิสติก

ด้านการติดตามความก้าวหน้า ติดตามการพัฒนาทักษะด้านศิลปะเป็นระยะ ๆ ติดตามร่วมกับพี่เลี้ยง และผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทั้งที่โรงเรียนเรียนและที่บ้าน ความแตกต่างของเด็กกลุ่มที่มีความสามารถ คือ พื้นฐานของเด็กแต่ละคน และความรักในศิลปะของตัวเด็ก สองปัจจัยนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะเป็นอย่างมาก

ด้านการส่งเสริมความสามารถทางด้านศิลปะ โดยการให้เด็กปฏิบัติงานหลาย ๆ ครั้งจนเกิดความชำนาญ ส่งเสริมเด็กออทิสติกในการแข่งขันหรือร่วมแสดงผลงานในโอกาสต่าง ๆ เข้าค่ายศิลปะ และส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมหาวิทยาลัยตามความสามารถของเด็ก ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ ภายในจังหวัด ให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมความสามารถทางศิลปะ

สิ่งสำคัญในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก การเปิดใจ และไม่ปิดกั้นความสามารถของเด็ก ให้โอกาสและยอมรับในสิ่งที่เด็กเป็นพร้อมผลักดันเด็กให้ไปสู่เป้าหมาย ซึ่งปัจจัยที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ คือ ตัวเด็ก ครู และผู้ปกครอง

1.3 ครูผู้สอนศิลปะ ที่จบการศึกษาในด้านสาขาอื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.3.1 ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1

ครูผู้สอนศิลปะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

ความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก ด้วยตัวครูมีความชื่นชอบทางด้านศิลปะและมีพรสวรรค์ทางด้านนี้มาด้วย ความรู้สึกที่รู้ว่าตนเองต้องสอนเด็กออทิสติกที่โรงเรียนแห่งหนึ่งนั้น เป็นความรู้สึกไม่มั่นใจ เพราะว่าตอนแรกครูไม่เข้าใจเด็กออทิสติกเลย หลังจากได้สอนเป็นระยะเวลาหนึ่ง ก็พบว่าเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กมีความหลากหลายทางอารมณ์และเปลี่ยนแปลงอารมณ์ได้ตลอดเวลา ความรู้สึกตอนนั้นไม่ได้กลัวหรือกังวลเลย คิดเพียงว่าจะใช้ศิลปะในการบำบัดเด็กไปในตัว ในช่วงแรกพบว่าเด็กอยากทำตามใจตัวเองตลอด

ถ้าไม่ได้ทำก็จะมีอารมณ์ ครูจึงต้องเรียนรู้และสอนจนสามารถส่งเด็กที่มีความสามารถไปแข่งรายการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ด้านการศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติก ครูได้หาความรู้เบื้องต้นบ้าง เช่น อ่านตามหนังสือ ศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต พูดคุย/ปรึกษากับเพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์หรือชำนาญด้านการสอนศิลปะเด็กออทิสติก ด้านการศึกษาความรู้/เทคนิค/รูปแบบ/วิธีการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ครูมีการศึกษาเทคนิควิธีการสอนศิลปะเพิ่มเติมบ้าง คิดว่าศิลปะมันมีอยู่ในตัวเอง ตัวของเด็กเช่นกัน ไม่ได้กำหนดว่าเด็กต้องวาดสวยงามหรือต้องอยู่ในกรอบ ถ้าเด็กทำได้ตามกรอบ 10-20 % ถือเป็นการพัฒนาแล้วของเด็กออทิสติก ด้านเป้าหมายของการสอนศิลปะเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ถ้าเป็นการสอนปกติก็จะตรงตามแผนการสอนและตัวชี้วัด มุ่งเน้นไปกับการใช้ศิลปะพัฒนาสมาธิและการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งบางครั้งเป้าหมายตามแผนการสอนยากเกินไป ครูจะปรับเป้าหมายและวิธีการสอนให้ง่ายและเหมาะกับเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล ด้านการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ยังไม่ได้มีการศึกษาแบบจริงจัง แต่ที่โรงเรียนมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยส่วนใหญ่พิจารณาจากภาพรวมของเด็กออทิสติกในห้อง เน้นพิจารณาตามความสามารถเด็กและตามแผนการจัดการเรียนรู้ ตามเนื้อหาที่มีการกำหนด ซึ่งเด็กออทิสติกจะมีความคิดที่แตกต่างกับคนอื่น เด็กปกติจะติดกับการเรียนแบบ แต่เด็กพิเศษการจินตนาการจะมาอันดับหนึ่ง และมีพรสวรรค์ ขึ้นอยู่กับว่าเด็กสนใจเรื่องใดมากกว่า ในการพัฒนาจะต้องสังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคล เพราะเด็กบางคนต้องใช้ข้อตกลงหรือเงื่อนไข ลองผิดลองถูกก่อน แต่สำหรับบางคนต้องสร้างเงื่อนไขเพื่อปรับอารมณ์ ในด้านการวางแผนการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ มีการวางแผนเป็นบางห้องเรียน เช่น เรื่องของสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อนในห้องเรียนไม่เข้าใจ เราต้องหาวิธีการจัดการและแก้ไข ซึ่งเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญของเด็กมากในบริบทที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วม ส่วนด้านหลักสูตร เนื้อหา ที่ใช้ในการสอนนั้น ใช้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ซึ่งเนื้อหาในหลักสูตรใช้เป็นแนวทางได้สำหรับกลุ่มเด็กออทิสติก โดยต้องดูบริบท ความสามารถและศักยภาพของผู้เรียน รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ด้านการเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อมในการสอน มีการจัดเตรียมเป็นพิเศษเป็นบางห้องเรียนหนึ่งห้องเรียนจะมีเด็กพิเศษประมาณ 1- 2 คน โดยเฉพาะการจัดเตรียมงานหรือใบงาน เนื่องจากเด็กออทิสติกบางคนไม่ชอบการทำงานที่แตกต่างไปจากเพื่อนในห้องเรียน บางครั้งทำให้เด็กไม่ยอมทำ ด้านเทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ ส่วนใหญ่จะใช้เทคนิคการอยู่ในสายตาของกันและกัน สอนแบบตัวต่อตัว ให้ความมั่นใจและไว้วางใจแก่เด็ก รวมไปถึงเทคนิคในการพูดคุยและโน้มน้าวจิตใจเมื่อกรณีเด็กมีพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ การสร้างบรรยากาศและ

สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก ใช้การละลายพฤติกรรม สันทนาการร่วมกันเพื่อสร้างความสนุกในการเรียนศิลปะ ปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ คือเด็กออทิสติกอยู่ในสภาพห้องปกติได้น้อย บางเวลาเด็กจะอยู่คนเดียวหรืออยู่กับกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะเหมือนกัน การนั่งบางครั้งต้องมีครูพี่เลี้ยงประกบ บางครั้งมีงานกลุ่มก็จะให้เด็กอยู่กับเพื่อนและออกนอกสถานที่เพื่อทำกิจกรรมที่หลากหลาย ในด้านทักษะศิลปะเด็กทำได้แต่จะช้ากว่าเพื่อน ๆ มีปัญหาจากการทำชิ้นงานที่ไม่เหมือนกัน ครูจึงต้องเปลี่ยนรูปแบบงานตลอด ๆ และปัญหาการวาดรูปของเด็กออทิสติก มีปัญหาการควบคุมน้ำหนักมือไม่ได้ จับพู่กันไม่ได้ โดยเฉพาะสีชอล์คและสีเทียนระบายไม่ได้ เพราะควบคุมน้ำหนักมือยาก ระบายนอกกรอบตลอด สุดท้ายเป็นปัญหาด้านอารมณ์ เมื่อระบายไม่ได้ 1-2 ครั้ง เด็กจะไม่อยากทำ ไม่สนใจ ด้านวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน และประเมินผลการสอน/การปฏิบัติงานในห้องเรียน เด็กออทิสติกต้องได้รับการวัดผลที่แตกต่างจากเด็กปกติ มีเกณฑ์แยกออกมาต่างกัน วัดผลการเรียน 2 ส่วน คือ 1 การพัฒนาตัวเด็ก และ 2 ประเมินผลงาน การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาต่อเนื่อง พิจารณาจากการทำงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งใบงาน การวาดภาพ การลงสี ทิศทางการลงสี เชื่อมโยงไปสู่พฤติกรรม ด้านความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ครูมองว่าเด็กออทิสติกไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมาก ส่วนใหญ่จะมีปัญหาพฤติกรรมและการเข้าสังคมคล้ายกัน ในด้านการส่งเสริม สนับสนุน เพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ มีการเชื่อมต่อกับครอบครัว ให้ครอบครัวมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุน ให้เด็กพัฒนาความสามารถให้มากที่สุด โดยพาไปเปิดโลกทัศน์ ค่อย ๆ ฝึกฝนและปรับพฤติกรรมไปเรื่อย ๆ ซึ่งการพาไปร่วมการแข่งขันไม่ได้คาดหวังว่าต้องชนะ แต่เพื่อพาเด็กไปเข้าสังคม ด้านความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน รวมถึงการสนับสนุนเป็นการภายในจาก ผู้บริหาร คณะครูและเพื่อนร่วมงาน สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะ ให้กับเด็กออทิสติก เวลาเด็กจบการศึกษา เด็กสามารถนำความรู้และทักษะศิลปะไปใช้ได้ไม่มากนักน้อย และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ช่วยเหลือตนเองมากขึ้น ประสบการณ์ที่ควรค่าต่อการแนะนำ การวาดภาพของเด็กออทิสติกนั้นจะทำได้ดีกว่าการระบายสี เมื่อเทียบจากการวาดและระบายหลาย ๆ ครั้ง เน้นเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ เพราะเด็กมีจินตนาการอยู่แล้ว ซึ่งครูควรส่งเสริมการมีอารมณ์ร่วมและการสื่อความหมายในงานของเด็ก การวาดตามหัวข้อเด็กสามารถทำได้มีการเพิ่มจินตนาการและใส่ความเป็นตัวเด็กเข้าไป ข้อแนะนำ บางครั้งเด็กออทิสติกที่คนทั่วไปมองว่ามีความสามารถโดยการประเมินจากการกระทำของเด็ก เมื่อให้เด็กได้ลองฝึกหรือปฏิบัติงานศิลปะบางครั้งเด็กก็ไม่สามารถเดินไปข้างหน้า

ได้ไกลเท่าที่ควร แต่ในเด็กออทิสติกบางคนที่คนทั่วไปมองไม่เห็นความสามารถ เขาอาจจะพัฒนาได้ไปไกล

1.3.2 ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 2

ครูผู้สอนศิลปะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

ความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ในช่วงระยะแรกเป็นความรู้สึกไม่มั่นใจในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก เนื่องจากครุมองว่าเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่มีข้อจำกัดเยอะ แต่หลังจากได้ลองสอน ก็พบว่าจริง ๆ แล้วเด็กกลุ่มนี้มีความสามารถเฉพาะตัว ครูจึงมีความมุ่งมั่นที่จะอยากฝึกเด็กออทิสติกให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น ในทักษะศิลปะ เหมือนการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติไปพร้อมกัน จนปัจจุบันรู้สึกดีใจเมื่อเห็นเด็ก ๆ เกิดการพัฒนาตนเองในทางศิลปะมากขึ้น ถึงแม้จะใช้เวลาค่อนข้างนาน ด้านการศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติก มีการศึกษาในระดับเบื้องต้น ศึกษาจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต และผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนเด็กออทิสติก ด้วยประสบการณ์ในการทำงานที่มากขึ้น ทำให้ครูมีการเรียนรู้เด็กกลุ่มนี้มากขึ้นเช่นกัน เพียงแต่เราได้เรียนรู้และศึกษาจากประสบการณ์จริง ด้านการศึกษาความรู้/เทคนิค/รูปแบบ/วิธีการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก มีการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะสำหรับเด็กกลุ่มนี้บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะใช้ความรู้และประสบการณ์จากการทำงานเดิม มาปรับใช้และประยุกต์ให้เข้ากับการสอนศิลปะเด็กออทิสติก โดยไม่เพียงปรับแค่การสอนเท่านั้น แต่รวมไปถึงการเขียนแผนการสอน นำไปสู่แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคลด้วย เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถและศักยภาพของเด็กแต่ละคน ด้านเป้าหมายของการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ นอกจากเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผนการสอนที่เป็นเป้าหมายเฉพาะเรื่องแล้ว ยังกำหนดเป้าหมายให้เด็กมีพื้นฐานและทักษะในการใช้ชีวิต มีสมาธิ และพฤติกรรมที่ดีขึ้น ด้านการศึกษาผู้เรียนนั้น ศึกษาเป็นรายบุคคล วิเคราะห์ความสามารถผู้เรียนทุก ๆ ด้าน รวมถึงความสามารถและพฤติกรรมเฉพาะตัว จากนั้นจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล รวมถึงงานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความสามารถทางด้านศิลปะของเด็กและแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ด้านการวางแผนการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ จะต้องเตรียมความพร้อมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งแวดล้อม ใบบาง ตัวอย่างงาน และกิจกรรมต่าง ๆ มีการเตรียมตัวทุกครั้งก่อนการสอน พร้อมด้วยจัดสอนเด็กช่วงกิจกรรมฟื้นฟูในทุกวัน และหลังเลิกเรียน หลักสูตรและเนื้อหา ที่ใช้ในการสอน ใช้หลักสูตรของออทิสติกที่โรงเรียนได้จัดทำและ

พัฒนาขึ้นเอง โดยนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูเห็นว่าหลักสูตรของเด็กออทิสติกนี้ ต้องมีความยืดหยุ่นมาก ๆ เพราะเด็กออทิสติกมีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นหลักสูตร และเนื้อหาที่ใช้ต้องสามารถพัฒนาและตอบโจทย์ความสามารถของเด็กออทิสติกอย่างแท้จริง ด้านการเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อมในการสอน มีการจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ทุกครั้ง ก่อนเริ่มการจัดการเรียนการสอน เมื่อเด็กมาถึงจะสามารถเรียนรู้ได้เลย เพราะถ้าให้เด็กจัดเตรียมเองจะใช้เวลานานทำให้เวลาในการเรียนรู้และปฏิบัติงานลดน้อยลง และความสามารถของเด็ก ออทิสติกแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนสามารถทำได้ แต่บางคนทำไม่ได้ ดังนั้นเพื่อเป็นแนว เดียวกัน ครูจึงควรจัดเตรียมทั้งหมดให้พร้อม เด็กจะได้เต็มที่กับการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะ ทางศิลปะ เทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก เป็นเทคนิคที่ใช้ประจำ คือ การ สอนซ้ำ ย้ำ และทวน เริ่มจากพื้นฐานง่าย ๆ ไปหายาก แต่ถ้าเด็กมีพื้นฐานมาดีก็จะต่อยอดในระดับ ที่สูงขึ้น สานิตให้ดูทุกครั้งที่มีการปฏิบัติงาน ปฏิบัติกับเด็กทุกคนด้วยมาตรฐานเดียวกัน และหมั่น ฝึกฝนสม่ำเสมอ การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ของเด็กออทิสติก ภายใน ห้องเรียนต้องมีมุมการเรียนรู้ต่าง ๆ อาทิ มุมโต๊ะเรียน มุมของเล่น มุมอ่านหนังสือ มุมรองเท้า มุม ความสะอาด เป็นต้น จัดรูปแบบห้องให้ไม่อึดอัดหรือดูแน่นจนเกินไป ไม่ใช้สีฉูดฉาดจนทำให้ เด็กขาดสมาธิในการทำงานศิลปะ และไม่ควรเปลี่ยนรูปแบบตลอดเวลาเนื่องจากเด็กออทิสติกจะ เรียนรู้ผ่านการจดจำเป็นหลัก เด็กจะจำสิ่งต่าง ๆ ผ่านในห้องแม้กระทั่งโต๊ะเรียน ซึ่งถ้าเคลื่อนย้าย บ่อยจะทำให้เด็กเกิดความสับสน ปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก คือ เด็กมีสมาธิ และความสนใจในการเรียนรู้และการทำงานค่อนข้างสั้น ทำงานศิลปะได้เต็มที่ในเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมงครึ่ง จึงทำให้การสอนหรือการพัฒนาเด็กค่อนข้างยากมากการแก้ไขปัญหานี้จึงต้องมีการปรับ รูปแบบและเวลาในการทำงาน รวมถึงเพิ่มสิ่งเสริมแรงให้เด็กมีกำลังใจที่จะทำงานเพิ่มขึ้น อีกปัญหา คือเด็กมีพฤติกรรมประจำตัวของตนเอง เด็กบางคนสามารถควบคุมได้ แต่เด็กบางคนไม่สามารถ ควบคุมได้เลย ครูใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมบ่อย ๆ ลองใช้วิธีการที่แตกต่างกัน เช่น การเสริมแรง ทางลบ การเสริมแรงทางบวก การให้เวลา การบำบัดอารมณ์ด้วยดนตรี เป็นต้น ด้านการวัดและ ประเมินผลผู้เรียน ประเมินผลการสอนตามแผนที่วางไว้ และการปฏิบัติงานในรูปแบบผลงาน ดู ทักษะและการพัฒนาที่เพิ่มขึ้น เพื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเห็นผล ที่ชัดเจน และนำไปหาแนวทางในการพัฒนาต่อ ด้านการติดตามความก้าวหน้าส่วนใหญ่จะเป็น การติดตามโดยการสังเกตการณ์การทำงาน และบันทึกในแต่ละช่วง เปรียบเทียบการพัฒนาที่ ต่อเนื่องของเด็ก ด้านความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบเห็นจากการสอนนั้นมีความ แตกต่างกันมาก มี 10 คน ก็มี 10 แบบแตกต่างทั้งความสามารถ ศักยภาพ และพฤติกรรม แทบจะ

กล่าวได้ว่าเด็กออทิสติกไม่มีอะไรที่เหมือนกันเลย ในการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ เริ่มแรกครูจะต้องค้นหาความสามารถทางด้านศิลปะของเด็กกลุ่มนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแข่งขันในโรงเรียน จากคำแนะนำ หรือ จากการพบเห็น และต้องพิจารณา วิเคราะห์ความสามารถของแต่ละบุคคล และส่งเสริมให้ถูกทางไม่ใช่ส่งเสริมด้วยการสอนเพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึงการเข้าค่าย ดูงาน แสดงผลงาน และอื่น ๆ จนเมื่อพบว่าเด็กมีความรู้และทักษะศิลปะที่ดีขึ้นแล้ว ก็จะส่งเสริมต่อไปสู่การประกวด การแข่งขันในรายการต่าง ๆ ให้เด็กได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่และสร้างประสบการณ์จริง โดยมีครูคอยให้คำแนะนำอยู่เบื้องหลัง ด้านความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ครูคิดว่าด้วยบริบทของโรงเรียน ทำให้เป็นความโชคดีของเด็กที่ได้รับการสนับสนุนทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านโอกาส และต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป รวมถึงครูและเพื่อน ๆ ในโรงเรียนก็มีส่วนในการผลักดันความสามารถนี้ สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะ ให้กับเด็กออทิสติก คือ ฝึกฝนให้เด็กได้คิด สร้างความคิดสร้างสรรค์ ทักษะต่าง ๆ ให้เด็กทำได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่จากการวาดตามหรือวาดเลียนแบบ ประสบการณ์ที่ควรค่าต่อการแนะนำ การสอนเด็กกลุ่มออทิสติก ควรสังเกตหรือศึกษาความสามารถของเด็กแต่ละคนในถ้อยแท้ ควรส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถทางด้านศิลปะ เด็กไม่ควรทำกิจกรรมหลายอย่างพร้อม ๆ กัน หากจุดเด่นแล้วฝึกฝนซึ่งทั้งหมดจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นด้วย

1.3.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกของครูผู้สอนศิลปะเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านบริบท ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 เป็นผู้ปฏิบัติการสอนวิชาศิลปะ ในบริบทของโรงเรียนเรียนร่วม มีประสบการณ์สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทำให้ครูผู้สอนศิลปะได้สัมผัสกับเด็กออทิสติกเป็นระยะเวลาหนึ่ง ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 2 มีความชำนาญทางด้านการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ในกลุ่มโรงเรียนเฉพาะความพิการ และมีประสบการณ์สอนในโรงเรียนเด็กออทิสติกโดยตรง พร้อมด้วยผลงานในการส่งเด็กออทิสติกแข่งขัน ครูผู้สอนศิลปะเห็นว่าเด็กออทิสติกมีเอกลักษณ์ทางด้านศิลปะที่เฉพาะตัว ไม่มีใครสามารถทำเลียนแบบ และไม่สามารถเลียนแบบใครได้ ด้วยความมุ่งมั่นในการฝึกฝนเด็กจะทำให้เด็กออทิสติกเกิดการพัฒนามากขึ้น

ด้านการศึกษาความรู้ ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 และ 2 เห็นว่าตนเองมีความชอบทางด้านศิลปะ อาจไม่มีความรู้เฉพาะทางด้านศิลปะในระดับสูง แต่สามารถพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะให้กับเด็กได้ด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจ ซึ่งครูผู้สอนศิลปะมีการศึกษาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ

หาวิธีการสอนและเทคนิคเกี่ยวกับศิลปะที่เหมาะสมกับเด็กออทิสติก รวมถึงศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเด็กออทิสติก และนำความรู้มาบูรณาการร่วมกับประสบการณ์จากการทำงาน

ด้านการกำหนดเป้าหมาย มีการดำเนินการในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ เริ่มต้นด้วยการวางแผนการสอนในแผนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของตัวเด็ก ซึ่งสิ่งนี้เกิดจากการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล เด็กออทิสติกมีจำนวน 1 – 3 คน ทำให้ครูสามารถศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้เป็นอย่างดี และนำไปสู่การวางแผนการสอน ที่ต้องคำนึงถึงความสามารถรายบุคคลเป็นสำคัญ

ด้านการศึกษาเด็กและวางแผนการสอน ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล วิเคราะห์ความสามารถเด็กในทุก ๆ ด้าน เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการสอนที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล

ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 ใช้หลักสูตรแกนกลางฯ 2551 โดยมีการปรับให้เข้ากับบริบทและความสามารถของเด็กออทิสติกด้านต่าง ๆ ส่วนครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 2 ใช้หลักสูตรของสถานศึกษา เป็นหลักสูตรของเด็กออทิสติกโดยเฉพาะ

ด้านการเตรียมการสอน การสอนศิลปะเด็กออทิสติกต้องจัดเตรียมห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอนและองค์ประกอบต่าง ๆ ให้พร้อมและครบถ้วน คำนึงถึงความเท่าเทียมในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มเวลา

ด้านเทคนิคที่ใช้ในการสอน ใช้เทคนิคเพิ่มเติมจากการสอนเด็กปกติ คือ เทคนิคการอยู่ในสายตาของกันและกัน เทคนิคสอนแบบตัวต่อตัว และการเสริมแรง การสอนจากพื้นฐานไปสู่ในระดับที่ยากขึ้น ครูต้องสาธิตทุกครั้ง และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 และ 2 ใช้การสร้างบรรยากาศในการสอนศิลปะด้วยการสร้างบรรยากาศที่ดี มีมุมการเรียนรู้ และลดสิ่งรบกวนในห้องเรียนเพื่อไม่ให้เกิดสนใจสิ่งอื่นมากกว่าการเรียน เพิ่มการทำกิจกรรมสนทนากันหรือละลายพฤติกรรมร่วมกัน

ด้านปัญหาที่พบในการสอน ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 พบว่าเด็กออทิสติกอยู่ในสภาวะห้องเรียนปกติได้น้อย เด็กมีพื้นที่และมุมของความเป็นส่วนตัว จึงต้องคอยดึงเด็กออกมาสู่ภาวะปกติ ปัญหาความรู้สึกเหลื่อมล้ำในการทำงาน และปัญหาแนวความคิดและลักษณะเฉพาะตัวของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ส่วนครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 2 พบว่าเด็กออทิสติกมีปัญหาเรื่องของสมาธิในการทำงาน และปัญหาพฤติกรรมเฉพาะบุคคล ที่มีส่วนทำให้ทักษะด้านศิลปะในตัวเด็กออทิสติกพัฒนาได้ค่อนข้างช้า เพราะเด็กส่วนใหญ่จะมีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 แบ่งการวัดและประเมินผลออกเป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาทักษะ และผลงาน ส่วนครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 2 มีการประเมินผลตามแผนการสอน พร้อมด้วยทดสอบเด็กก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อให้เห็นพัฒนาการทางศิลปะของเด็กที่ชัดเจน

ด้านการติดตามความก้าวหน้า ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 และ 2 จะติดตามเป็นรายชั่วโมงโดยพิจารณาจากความก้าวหน้าในการทำงาน เชื่อมโยงไปสู่เรื่องของพฤติกรรมเด็กออทิสติกที่สอนไม่ได้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันมาก

ด้านการส่งเสริมความสามารถทางด้านศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะลำดับที่ 1 และ 2 ใช้วิธีการฝึกฝนต่อเนื่อง ให้โอกาสในการแสดงออกทางความคิด และแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ อาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง เด็ก และชุมชน เพื่อให้การพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกก้าวหน้าต่อไป

สิ่งสำคัญในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ความร่วมมือจากหน่วยงาน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสในการพัฒนาทางด้านศิลปะมากขึ้น และทุกฝ่ายต้องเชื่อมั่นว่าเด็กมีพรสวรรค์และช่วยทำให้พรสวรรค์นั้นเป็นจริง

1.4 ครูพิเศษ ที่จบการศึกษาด้านสาขาศิลปะหรือสาขาอื่นๆ ปฏิบัติหน้าที่และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก

1.4.1 ครูพิเศษลำดับที่ 1

ครูพิเศษได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

ด้านความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก ในตอนแรกครูไม่ได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กกลุ่มนี้มากนัก แต่เมื่อได้ทำงานสอนศิลปะเด็กออทิสติก พบว่าเด็กในสถาบันจะมีสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ mild มาก เป็นกลุ่มเด็กที่ดูไม่ออกจากการพบครั้งแรก จนเมื่อสอนไปสักพักถึงดูออก และอีกกลุ่มเป็นเด็กที่มีอาการค่อนข้างหนัก ซึ่งทำให้เราได้รู้จักและเรียนรู้เด็กกลุ่มนี้มากขึ้น ทำให้เข้าใจในตัวเด็กและตัวของผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น รู้สึกว่าอยากช่วยเด็กกลุ่มนี้ให้พัฒนาขึ้น การศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติก ในช่วงแรกครูใช้วิธีการอ่านหนังสือ ศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ด้านเด็กออทิสติก เพื่อรับมือกับการสอนเด็กกลุ่มนี้ แต่ในช่วงหลังอาศัยประสบการณ์ที่ได้จากทำงาน และศึกษาเด็กเป็นรายกรณี เพราะเด็กออทิสติกมีหลายแบบ จึงต้องเรียนรู้ไปเรื่อย ๆ ด้านการศึกษาความรู้/เทคนิค/รูปแบบ/วิธีการ

สอนศิลปะของเด็กออทิสติก มีการศึกษาบ้างเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ครูก็จะใช้ความรู้เดิมจากการสอนเด็กปกติ และใช้เทคนิควิธีการคล้ายเดิม แต่มีการปรับให้เข้ากับพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน เป้าหมายของการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ด้วยบริบทของสถาบัน ทำให้วางเป้าที่ชัดเจนให้กับเด็กออทิสติกเลยไม่ได้ เพราะหากตั้งเป้าหมายหรือกำหนดแล้วไม่สามารถทำให้เด็กไปสู่เป้าหมายได้ จะมีผลกระทบกลับมา เพราะเด็กออทิสติกนี้ไม่สามารถคาดเดาพฤติกรรมและการกระทำต่าง ๆ รวมถึงระยะเวลาในการพัฒนาของแต่ละคนไม่เท่ากัน และครูต้องใช้พลังงานสูงมากในการฝึกฝนเด็กเพื่อให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงไม่ได้มีการวางเป้าหมายที่ชัดเจน การศึกษาผู้เรียน ครูจะมีการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตั้งแต่แรกพบเด็ก เริ่มตั้งแต่การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง การทดสอบความสามารถ ความถนัดและความชื่นชอบทางด้านศิลปะ รวมไปถึงพฤติกรรมเฉพาะบุคคล เพียงแต่สถาบันจะเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเฉพาะด้าน จึงจะพิจารณาแนวทางที่เด็กออทิสติกสามารถทำได้และพัฒนาไปได้ การวางแผนการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ใช้แผนของกลุ่มเด็กปกติ แต่มีการปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับความสามารถของเด็กออทิสติก หรือเรียกได้ว่าเป็นการลดทอนเนื้อหาบางส่วนให้มีความง่ายขึ้น ด้านหลักสูตรใช้หลักสูตรในการพัฒนาเหมือนเด็กปกติ แต่ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการสอนจะเป็นอีกแบบ เพราะต้องมีการปรับเนื้อหาบางส่วนให้เหมาะสม เด็กออทิสติกสามารถเรียนรู้ได้และสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพในตัวเด็ก การเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อมในการสอนศิลปะให้เด็กออทิสติก ครูจะมีการเตรียมการสอนมาก่อนพร้อมกับจัดเตรียมทุกอย่างให้เรียบร้อย ทั้งวัสดุอุปกรณ์ และห้องเรียน ทุกอย่างต้องผ่านการคิดอย่างรอบคอบเพราะเราไม่รู้ว่าเด็กจะคิดหรือทำอะไร บางอย่างอาจจะอันตรายต่อตัวเด็ก การจัดเด็กเรียน ส่วนใหญ่จะเรียนแบบตัวต่อตัวเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการและการพัฒนา ด้านเทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ในช่วงแรกครูใช้วิธีการเดียวกับเด็กปกติ ผ่านมาระยะหนึ่งได้เรียนรู้ตัวเด็กมากขึ้นจึงต้องใช้การพูดซ้ำ ๆ ซ้ำ ๆ เป็นคำ เด็กบางคนต้องใช้วิธีจับมือทำถ้าเด็กอนุญาตให้จับตัวได้ เพราะสิ่งที่เห็นชัดคือเด็กกลุ่มนี้จะทำซ้ำ ๆ ซึ่งเมื่อเขาทำซ้ำ ๆ นั้นแสดงว่าเด็กมีความพอใจ จากนั้นก็จะขยับ step ไปที่ 2 และไป 3 ซึ่งอาจจะใช้ประมาณสิบครั้งก็ต้องทำ การสอนศิลปะจะสอนในสิ่งที่มีความใกล้เคียงกัน เช่น สอนเรื่องวงกลม จะให้เด็กวาดวงกลม บั่นวงกลม บั่นผลไม้ ทำตัวหนอนเป็นวงกลม เป็นต้น ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะทำให้เด็กเชื่อมโยงได้ การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ของเด็กออทิสติก การเรียนจะเรียนในห้อง ขนาดไม่กว้างมากนัก แต่พร้อมด้วยวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดมุมต่าง ๆ ให้สวยงามและน่าสนใจ พร้อมกับใช้งานได้อย่างสะดวกสบาย ให้เหมาะ

กับการเรียนศิลปะ ซึ่งโดยปกติเด็กที่สอนประมาณ 1 – 3 คน เด็กไม่เยอะจนเกินไปเพื่อลดความแออัดและให้เหมาะกับการสอนศิลปะ ด้านปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก ปัญหาค่อนข้างหลากหลาย ในช่วงแรกปัญหาที่พบคือ การไม่ยอมรับจากผู้ปกครองของเด็ก ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก การแก้ปัญหาครูจึงต้องสังเกตตัวเด็กเป็นระยะ ๆ และลองผิดลองถูกด้วยหลากหลายวิธี จากนั้นก็รายงานสิ่งที่สังเกตได้และสิ่งที่เกิดขึ้นให้กับผู้ปกครองได้รับทราบ และปัญหาการวินิจฉัยผิดของแพทย์ หรือไม่ตรงกับลักษณะความพิการของเด็ก ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง รวมถึงการวางแผนในการฝึกเด็กก็อาจจะไม่สอดคล้องกับลักษณะความบกพร่องของเด็กด้วย ครูจึงต้องแก้ไขปัญหาโดยการเรียนรู้ความบกพร่องของเด็ก วิเคราะห์และจัดรูปแบบการสอนให้เหมาะสม อีกหนึ่งปัญหาคือ เด็กไม่พร้อมสำหรับการเรียนรู้ แต่ผู้ปกครองคาดหวังว่าตัวเด็กจะพัฒนามากขึ้น การแก้ไข ครูจะมีการพูดคุยกับผู้ปกครองเป็นระยะ รวมถึงรายงานผลการปฏิบัติงานของตัวเด็กให้ผู้ปกครองได้รับทราบว่าเด็กสามารถพัฒนาได้ขนาดไหน ด้านวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน จะประเมินพัฒนาการว่าเด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทักษะด้านศิลปะ การทำงานเองได้ตามลำดับ ปฏิบัติงานได้กี่ครั้ง จะแจ้งผู้ปกครองให้ทราบเป็นระยะ แต่จากที่สังเกตผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจเนื่องจากส่งเด็กมาเรียนตามที่หมอสั่ง จึงไม่ได้หวังอะไร มีส่วนน้อยที่จะสอบถามถึงพัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็ก หรือครูต้องการการช่วยเหลือเพิ่มเติมหรือไม่ การติดตามความก้าวหน้าทุกครั้ง ครูจะอธิบายและสรุปได้ว่าในการเรียนครั้งนี้เด็กเป็นอย่างไร และในครั้งหน้าครูจะเตรียมอะไรเพื่อพัฒนาเด็กต่อ จากนั้นจะขึ้นอยู่กับผู้ปกครองเป็นผู้พิจารณาว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็ก ผู้ปกครองพอใจหรือเห็นด้วยหรือไม่ ด้านความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบเห็นจากการสอน พบว่ามีความแตกต่างกันมาก ทั้งเด็กที่อาการค่อนข้างหนักไปจนถึงเด็กที่ดูไม่ออกกว่าเป็นเด็กออทิสติก แต่รู้อีกครั้งตอนที่สอน ซึ่งเด็กออทิสติกที่พบเด็กอาจจะไม่ได้เป็นแค่นั้น เด็กอาจจะมีความบกพร่องด้านอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง สถาบันจึงได้มีการแบ่งกลุ่ม ถ้าเป็นกลุ่มอาการรุนแรง จะเรียนในลักษณะของศิลปะบำบัด แต่กรณีเด็กที่สามารถเรียนรู้ได้ อาการน้อย และมีความสามารถก็จะได้รับการฝึกเฉพาะให้มีทักษะด้านศิลปะที่ถนัดไปเลย ด้านการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ในส่วนนี้สถาบันไม่ได้มีโปรแกรมหรืออะไรสนับสนุนเพิ่มเติม เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ไม่ใช่เป้าหมายหลักของทางสถาบันทั้งหมด แต่เราก็ให้ความสำคัญในระดับเท่ากัน ด้านความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ สถาบันไม่ได้ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ จะประสานกับผู้ปกครองเด็กเป็นหลัก ซึ่งผู้ปกครองก็จะประสานหรือพูดคุยกับแพทย์ประจำตัวเด็กอีกครั้ง เมื่อพาเด็กไปพบแพทย์ ซึ่งก็ถือเป็นการทำงานร่วมกัน

เพียงแต่สถาบันมีหน้าที่รับสอนและพัฒนาเด็ก สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะ ให้งับเด็กออทิสติก คือ ใจต้องนิ่ง เพราะต้องใช้ความอดทนสูงมาก อดทนในทุก ๆ เรื่อง นอกจากใจครูแล้วใจเด็กก็สำคัญเช่นกัน ครูต้องพยายามเข้าไปในใจเด็กให้ได้ ใจเขาไว้วางใจ ใจเด็กอ่านความคิดความต้องการของเด็กให้ได้ ส่วนต่อมาก็คือ ผู้ปกครองต้องเข้าใจตัวเด็กและเข้าใจครูด้วย เพราะในการสอนศิลปะนั้นไม่ใช่ทักษะที่จะสามารถปฏิบัติได้ง่าย กรณีที่เด็กมีความสามารถและมีพื้นฐานมาดี ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สามารถไปต่อได้ง่าย แต่สำหรับเด็กบางคนเกิดจากความต้องการของผู้ปกครองเองมากกว่าความต้องการของตัวเด็ก ผู้ปกครองต้องเปิดใจและยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นให้ได้ ประสบการณ์ที่ควรค่าต่อการแนะนำ ครูอยากให้อ่านพื้นที่ พื้นที่หนึ่งให้มีบรรยากาศที่เด็กอยากเข้าไปอยู่ที่เหมาะสม และต้องใช้สื่อบางสื่อกระตุ้นความต้องการของเด็ก อาจจะเป็นเทคโนโลยีหรือสิ่งต่าง ๆ ที่จะช่วยวิเคราะห์และพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ได้ เนื่องจากการวิเคราะห์จากคนที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กนั้นมีความหลากหลายทางความคิด จึงอยากให้มีโปรแกรมวิเคราะห์ให้ชัดเจน เมื่อชัดเจน ผู้รักษา ผู้บำบัด แม้กระทั่งตัวผู้ปกครองเด็กจะได้มีทิศทางที่จะเดินได้ถูกต้อง

1.4.2 ครูพิเศษลำดับที่ 2

ครูพิเศษได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกไว้ ดังนี้

ความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก ในแง่บวกนั้น คิดว่าค่อนข้างให้คุณค่าแก่ชีวิตตัวเอง เหมือนได้ช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือเด็ก ๆ ให้มีพัฒนาการ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ดี ส่วนความรู้สึกในด้านลบนั้นเป็นภาพรวมของรัฐบาล ที่ยังขาดการช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้อยู่ และยังมีความต้องการอีกมาก ที่เป็นความต้องการพื้นฐานที่เด็กควรจะมี ซึ่งยังคงขาดแคลนอยู่ จึงได้มีมูลนิธิขึ้นมา ต้องมีคนมาบริจาค ทั้งที่มันต้องเกิดจากรัฐบาล ภาษี ซึ่งเป็นแง่ลบของความคิดของครู ด้านการศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติก จะแบ่งเป็นหลายช่วง ช่วงครึ่งปีแรก ไม่ได้ศึกษาความรู้ เดินหน้าไปเลยเพราะมีเพื่อนและผู้ใหญ่คอยให้คำปรึกษา และเด็กออทิสติกมีพี่เลี้ยงจึงรู้สึกปลอดภัย จึงสอนไปตามที่ครูคิดว่าดี พอครึ่งปีต่อมาครูรู้สึกว่าพัฒนาการของเด็กเท่าเดิม รู้สึกว่าไม่ได้มีอะไรเพิ่มขึ้นมา จากนั้นจึงเลือกที่จะศึกษาตัวเด็กผ่านผู้ปกครอง ครูเริ่มมองเห็นวิธีการในการสอนที่แตกต่างออกไป คิดว่าไม่สามารถสอนรวมทุกคนพร้อมกันได้ เพราะเด็กแต่ละคนจะมีความพิเศษแตกต่างกัน มีความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้นวิธีการสอนต้องเจาะไปเป็นรายบุคคล เริ่มมีการศึกษาตัวเด็กและหาวิธีการจากที่ต่าง ๆ มีอ่านหนังสือบ้างเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่จะใช้เวลาใช้ความรู้มากกว่าว่าเด็กต้องการอะไร อยากทำแบบไหน ทำอะไรได้ดี ระยะเวลาผ่านไปประมาณ 5 ปี เด็กเริ่มเข้าที่เข้าทาง ส่วนเด็กที่ทำไม่ได้ อาการ

หนักต้องจับมือสอนอย่างนั้น พอมาช่วงหลังๆ เด็กออทิสติกที่สอนอยู่ตอนนี้ก็เริ่มจะสบาย เข้าใจ ตัวเด็กในแต่ละแบบมากยิ่งขึ้น ด้านการศึกษาความรู้/เทคนิค/รูปแบบ/วิธีการสอนศิลปะของเด็ก ออทิสติก จริง ๆ แล้วมีลักษณะคล้ายกัน เหมือนครูกำลังสอนศิลปะเด็กอายุ 7-10 ขวบ พอจะสื่อสารกันได้ กรณีเป็นศิลปะเด็ก ครูจะพิจารณาว่าเด็กสามารถไปได้ถึงขั้นไหน เพราะเด็กบางคนทำตามได้เหมือนแบบ บางคนทำตามไม่ได้เลย บางคนยังเขียนกลับด้าน แต่ในภาพรวม แล้วก็คือสอนแบบศิลปะเด็ก ออทิสติกนั้นจะเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก แต่มีมาตรฐานด้านความงาม ไม่ใช่วาดไปเรื่อย ๆ ดูไม่รู้คือภาพอะไร ด้านเป้าหมายของการสอน ศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ตอนแรกตั้งเป้าว่าเด็กจะต้องเก่งขึ้น มีทักษะทางศิลปะสูงขึ้นเลย แต่เมื่อสอนมา 10 ปี สิ่งที่เจอคือเด็กกลับมีทักษะในการสื่อสาร ทักษะ ในการรับคำสั่งในการทำตาม การมีสมาธิอยู่นิ่ง ๆ มากขึ้น อันนี้ถือเป็นพัฒนาการ ส่วนพัฒนาการ ทางด้านศิลปะ เช่น มีความคิดสร้างสรรค์เลยหรือสามารถเลือกสีเองได้ วาดเองได้โดยไม่ต้อง บอก ครูมองว่าเด็กไปไม่ถึง เพราะเด็กบางคนพัฒนาไปไม่ได้เลย จากการศึกษาพบว่าเด็ก ที่พิการทางสมองจะไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้พัฒนาการทางศิลปะของเด็กอยู่จุดจุดเดิม แต่ว่าเรื่องอื่น ๆ ดีขึ้นแทน ในส่วนเด็กที่มีพรสวรรค์ เด็กกล้าที่จะวาด จะใช้สีวาดออกมาจาก ความทรงจำของตนเอง แต่เด็กประเภทนี้จะสามารถเรียนในโรงเรียนได้เลย เพราะความบกพร่อง น้อย คล้ายกับเด็กปกติ สามารถไปเรียนร่วมกับเด็กปกติได้เลย กรณี เป็นเด็กกลุ่มนี้ ก็จะตั้งเป้าหมายเหมือนกับเด็กทั่วไป ส่วนใหญ่โรงเรียนจะจัดเป็นกลุ่มแล้วพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน สำหรับเด็กคนไหนที่มีทักษะดีมากก็จะสอนเดี่ยวให้ได้งานอีกในระดับหนึ่ง การศึกษาผู้เรียน จะศึกษาเป็นพฤติกรรม ร่วมกับการศึกษาจิตวิทยาหรือความผิดปกติทางด้านสมอง แต่ส่วนใหญ่ จะใช้การสังเกตและปรับพฤติกรรมมากกว่า ปรับการสอนให้เข้ากับพฤติกรรมเด็ก ด้านการวางแผนการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ในแต่ละวัน ครูจะดูทางโรงเรียน ว่ามีโจทย์ใดมาให้ อย่างเช่นเดือนนี้อยากได้ภาพเกี่ยวกับสัตว์ เพราะมีสปอนเซอร์ต้องการภาพสัตว์ ไปติดโรงแรม ครูก็จะเตรียมเด็กในแต่ละวัน เตรียมภาพให้เหมาะสมกับกลุ่มนั้น ๆ ในทุก ๆ เข้าครู จะจัดเตรียมสี เตรียมกระดาษ และมีผู้ช่วยจัดเตรียมหนึ่งคน เวลาสอนจะประมาณ 1 ชั่วโมง จะสอนเป็นกลุ่มใหญ่ ส่วนเด็กที่สอนเดี่ยวก็น่าจะใช้เวลา 1 ชั่วโมงเหมือนกัน สำหรับเด็กที่สามารถทำได้นาน ๆ จะมีการแบ่งเวลา ซึ่งเคยสอนเด็กออทิสติกหลาย ๆ ชั่วโมงติดต่อกัน แต่เด็กไม่มีสมาธิ เพราะฉะนั้นครูจะต้องเตรียมทุกอย่าง เพื่อให้สอนทุกอย่างได้เสร็จภายใน 1 ชั่วโมง ดังนั้นจึง จะต้องเตรียมความพร้อมไว้เยอะๆ เพื่อให้กระชับเวลาหากเกินเวลาเด็กจะมีอาการต่าง ๆ ด้านหลักสูตร เนื้อหาที่ใช้ในการสอน หลักสูตรไม่ตายตัว ปรับเนื้อหาที่มีอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับเด็กที่มา

เรียน หลักสูตรและเนื้อหาจึงปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ด้านเทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ มีหลากหลายแบบ ขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละคน เช่น เด็กที่สามารถทำได้ดีจะให้ทำตามปกติ เด็กที่มีความก้าวร้าว หรืออารมณ์รุนแรง ครูจะเสริมแรงเพื่อลดอารมณ์ก่อน เช่น ให้กินขนม หรือให้ทำกิจกรรมที่เด็กชอบ เด็กบางคนชอบทำเกินกว่าคำสั่ง เช่น วาดท้องฟ้า เด็กก็จะวาดจนเต็มแผ่น ในกรณีนี้จะให้เด็กมานั่งข้างหน้า เพื่อที่ครูจะดูเขาให้บ่อยขึ้น ส่วนเด็กที่มีความสามารถมาก ๆ จะเป็นเชิงทดลอง โดยดึงจากวิธีการที่สอนเด็กทั่วไปมาสอน เริ่มจากวิธีที่ 1 2 3 4 5 ซึ่งบางครั้งวิธีที่ 2 และ 3 ทำได้ไม่ได้ แต่ทำ 4 และ 5 ได้ก็มี หรือเด็กบางคนถนัดวาดเส้นตรงเหมาะกับวาดตึก วาดโครงสร้างได้ดี โดยจัดแบ่งตามลักษณะเฉพาะของฝีมือเด็ก เมื่อปรับงานให้เข้ากับสไตล์ของเด็ก งานก็จะออกมาเป็นตัวของเด็กได้ดี ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ของเด็กออทิสติก ในห้องเรียนหนึ่งห้อง จะมีเด็กประมาณ 10 คน ห้องเรียนเป็นห้องปกติ มีโต๊ะครูหน้าห้อง เด็กนั่งห่างกัน มีอุปกรณ์จัดเตรียมให้เรียบร้อย ลักษณะเป็นห้องโล่ง สบาย ๆ เห็นธรรมชาติภายนอกและเป็นห้องแอร์ มีพี่เลี้ยงหนึ่งคนคอยช่วยและดูแลเด็ก ซึ่งในห้องจะมีกฎระเบียบให้ปฏิบัติเหมือนกัน ในกรณีเด็กมีอารมณ์รุนแรง โมโหร้าย ครูก็จะให้พี่เลี้ยงพาเด็กไปสงบอารมณ์ก่อน อาจจะใช้วิธีการเสริมแรงต่าง ๆ ทั้งทางลบและทางบวกปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติก สำหรับปัญหาเรื่องเด็กนั้นถือเป็นเรื่องปกติที่ครูจะต้องเจอ แต่ปัญหาเรื่องผู้ปกครองจะค่อนข้างหนัก เนื่องจากผู้ปกครองมีความคาดหวังที่ผิด ๆ ต้องการให้ลูกสร้างผลงานที่เป็นมาสเตอร์พีซ โดดเด่น แต่ด้วยศักยภาพของเด็กนั้นไม่สามารถทำได้ ครูก็พยายามให้ความสนใจและแก้ไขปัญหาด้านที่ผู้ปกครองต้องการ และปัญหาพฤติกรรมที่ไม่ถูกแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากที่บ้านส่วนมากพัฒนาการของเด็กจึงไม่ต่อเนื่อง ถ้าเจอผู้ปกครองที่เข้าใจและปฏิบัติตามก็จะแก้ปัญหาก็ได้รวดเร็วด้านวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน และประเมินผลการสอน/การปฏิบัติงาน ประเมินจากการรับคำสั่งของเด็กในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และประเมินด้านผลงาน ซึ่งด้านนี้จะเป็นส่วนที่ครูต้องรับผิดชอบร่วมด้วยเพราะในการสอนและการปฏิบัติงานครูจะต้องคอยเป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำเด็ก ด้านการติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ดูการพัฒนาต่อเนื่อง และมีการพูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาทักษะศิลปะของเด็ก ความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบเห็นจากการสอน ออทิสติกระดับเก่งสามารถทำตามได้ดี เลือกลีได้ถูก วาดองค์ประกอบได้เหมาะสม ทุกอย่างจะทำออกมาได้ดี ส่วนใหญ่เด็กกลุ่มนี้จะสามารถจำได้ดี คือเห็นภาพครั้งเดียวแล้ววาดได้เลย อันนี้ถือเป็นพรสวรรค์ แต่เรื่องความสร้างสรรค์จะไม่ค่อยมีรวมถึงความคิดในสิ่งใหม่ ๆ อาศัยการดึงความทรงจำออกมา

วาดรูปได้ แต่ถ้าให้นำภาพมาสร้างสรรค์ใหม่จะไม่สามารถทำได้ กลุ่มที่เก่งจะสามารถทำได้ดีและพร้อมรับคำสั่งได้ทุกอย่าง ส่วนกลุ่มวาดหรือระบายสีได้ในบางอย่าง เด็กกลุ่มนี้จะแตกต่างกัน บางคนสามารถวาดรูปได้ดีมาก แต่ระบายสีไม่ได้ ส่วนบางคนวาดไม่ได้แต่ระบายสีได้ค่อนข้างดีของเด็กออทิสติกกลุ่มเก่งในแบบที่สามารถสร้างสรรค์งานขึ้นมาเองได้โดยยังไม่มี แต่จะมีแบบวาดภาพตาม แต่ออกมาเป็นภาพใกล้เคียงหรือแปลกออกไป ซึ่งแบบนี้ไม่ใช่การสร้างสรรค์ แต่เกิดจากระบบทางสมองของเด็กที่ผิดปกติไป เลยเกิดเป็นภาพใหม่ขึ้นมาที่ดูน่ารักหรือแปลกออกไปจากที่คนปกติวาด ด้านการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ ส่วนใหญ่จะเป็นการออกบูทจัดแสดงผลงาน และมีการวาดรูปโชว์บ้าง มีจุดจุดจำหน่ายและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของเด็ก ผู้ปกครองเด็กเกิดความภาคภูมิใจ ลูกสามารถสร้างรายได้ได้ ความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ นั้น มีหลากหลายหน่วยงาน ทั้งของรัฐและเอกชนที่เข้ามาช่วยเหลือ ส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะในเด็กออทิสติก สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะ ให้กับเด็กออทิสติก ศิลปะคือทุกอย่างในชีวิตเรา การทำงานทุกอย่างเพื่อเด็ก เด็กที่เรียนศิลปะ อย่างน้อยเขาได้ผ่าน คลาย ได้ระบายสี อย่างต่อมาเด็กได้ฝึกรับคำสั่งและสื่อสาร เป้าหมายที่ครูต้องการคือเด็กใช้ชีวิตของตนเองได้ โดยผ่านศิลปะเป็นตัวเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ควรค่าต่อการแนะนำ เด็กออทิสติกจะไม่มีมิติสัมพันธ์ เด็กจะเห็นทุกอย่างเป็นแค่เส้นอย่างเดียว ส่วนใหญ่ที่ครูสังเกตดูจะเป็นเหมือนกัน การลากเส้นพื้นฐานสามารถทำได้ แต่ไม่สามารถแรงเงาได้เพราะเด็กไม่เข้าใจ ฉะนั้นสิ่งที่เด็กทำได้คือการกดดินสอลงไปให้แน่นที่สุด เพื่อให้เส้นนิ่ง ถ้าจะสอนให้ร่างภาพเบา ๆ เป็นไปได้ยาก นอกจากเด็กออทิสติกคนนั้นมีระดับความบกพร่องน้อย การจับดินสอผิดถือเป็นเรื่องปกติ กำหนด การจับ ครูพยายามสอนให้จับถูกต้องแต่ก็เป็นเรื่องยาก เพราะเด็กไม่ได้ถูกสอนตลอดเวลา แต่เด็กก็จะสามารถวาดภาพได้ในแบบที่เด็กถนัด ด้านการระบายสี เด็กออทิสติกที่มีความสามารถบางคนสามารถทำได้เทียบเท่าเด็กปกติได้เลย แต่ก็ยังไม่เข้าใจมิติกับการแรเงา สามารถทำได้ใกล้เคียง แต่ไม่ได้เข้าใจความหมายที่ลึกซึ้ง เด็กจึงใช้วิธีการระบายสีธรรมดา เลือกลีได้ ไล่สีได้ แต่ใช้สีได้ บางประเภทเท่านั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของเด็ก ดังนั้น ครูจะสอนศิลปะเพื่อชีวิต นำทักษะทางศิลปะไปพัฒนาชีวิตมากกว่าที่จะทำศิลปะเพื่อศิลปะ

1.4.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกของครูพิเศษ เป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านบริบท ครูพิเศษลำดับที่ 1 เป็นผู้มีความสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจการสอนพิเศษด้านศิลปะ สำหรับเด็กปกติและเด็กพิเศษ มากด้วยประสบการณ์ในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกในยุคแรก ๆ จากประสบการณ์ครูพิเศษเชื่อว่าเด็กออทิสติกมี กลุ่มที่มีความรุนแรงน้อย และกลุ่มที่มีความรุนแรงค่อนข้างเยอะ ครูพิเศษรู้สึกว่ายากช่วยเด็กกลุ่มนี้แต่ไม่ได้มีความรู้หรือรู้จักเด็กออทิสติก อาศัยการศึกษาจากหนังสือและเคสตัวอย่าง ครูพิเศษลำดับที่ 2 จบการศึกษาทางด้านศิลปะโดยตรง ด้วยบทบาทในการทำงานสอนศิลปะสำหรับเด็กที่ถนัดและมีความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ ทั้งกลุ่มเด็กปกติและเด็กพิเศษ ภายใต้มูลนิธิและสถานประกอบการสอนพิเศษที่ได้รับความนิยม ทำให้ครูพิเศษมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะในเด็กออทิสติก ซึ่งครูพิเศษมีความรู้สึกในแง่บวก คือเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตของตนเอง ได้ช่วยเหลือเด็กและสังคม ส่วนในแง่ลบนั้นเป็นความรู้สึกจากการมองภาพโดยรวมของสังคม ที่เด็กกลุ่มออทิสติกไม่ได้รับการดูแล ส่งเสริมจากหน่วยงานที่รัฐ กลายเป็นต้องอาศัยกำลังของประชาชนที่สามารถผู้บริจาค และช่วยเหลือได้แทน

ด้านการศึกษาความรู้ ครูพิเศษลำดับที่ 1 ไม่ได้มีการศึกษารูปแบบและวิธีการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกเพิ่มเติม แต่ใช้ความรู้จากการสอนเด็กปกติมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล ครูพิเศษลำดับที่ 2 ในช่วงแรกครูพิเศษไม่ได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเด็กออทิสติก แต่อาศัยการสอน ลองผิดลองถูก จนเวลาผ่านมาระยะหนึ่งพบว่าเด็กไม่มีการพัฒนา จึงมีการศึกษาความรู้จากหนังสือและผู้ปกครองของเด็ก

ด้านการกำหนดเป้าหมาย ไม่มีการวางแผนเป้าหมายสำหรับเด็กกลุ่มนี้ที่ชัดเจน เพราะไม่สามารถคาดหวังในสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้กับเด็กได้ แต่คาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นกับเด็กแทน เพราะเราสอนศิลปะเพื่อชีวิต มากกว่าสอนศิลปะเพื่อศิลปะ

ด้านการศึกษาเด็กและวางแผนการสอน ครูพิเศษลำดับที่ 1 มีการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลก่อนที่จะเริ่มสอน แต่เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นจากผู้ปกครองเท่านั้น ต่อจากนั้นเป็นการสังเกตในขณะสอน มีการวางแผนการสอนตามแผนการเรียนรู้ปกติ ครูพิเศษลำดับที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมโดยเน้นไปที่การศึกษาด้านอารมณ์ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีปัญหาด้านอารมณ์ที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการเตรียมรับมือ การวางแผนการสอนจะพิจารณาควบคู่ไปกับโจทย์ที่โรงเรียนต้องการในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติงานศิลปะและสามารถนำไปสู่การสร้างรายได้

ด้านหลักสูตร ครูพิเศษลำดับที่ 1 ไม่มีหลักสูตรเฉพาะ ใช้เนื้อหาศิลปะตามมาตรฐาน ส่วนครูพิเศษลำดับที่ 2 หลักสูตรไม่มีรูปแบบที่ตายตัว เนื้อหาจะเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมกับเด็กที่เข้ามาเรียน

ด้านการเตรียมการสอน ครูพิเศษลำดับที่ 1 และ 2 มีการจัดเตรียมการเรียนสอนตามปกติ เพียงแต่คำนึงถึงความรอบคอบมาเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากไม่สามารถคาดเดาความคิดของเด็กได้ โดยจะเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่วัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน เวลา รางวัล และการจัดบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้

ด้านเทคนิคที่ใช้ในการสอน ครูพิเศษลำดับที่ 1 การดำเนินการในช่วงแรกครูพิเศษมีความกังวลในเรื่องของการดึงศักยภาพในตัวเด็กออกมาอย่างเต็มที่ จึงมีการลองผิดลองถูกได้วิธีการที่เหมาะสมดังนี้ การสอนจากง่ายไปหายาก สอนให้จำทำให้ดู และสอนทีละ step ครูพิเศษลำดับที่ 2 ในเทคนิคการสอนหลายรูปแบบ อาทิ การสอนจากง่ายไปยาก โดยไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับการสอน การสอนแบบตัวต่อตัว เทคนิค Eye contract และการเสริมแรงทางบวกและทางลบ โดยปรับเทคนิคให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กแต่ละบุคคล

ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ใช้บรรยากาศห้องเรียนศิลปะที่มีความพร้อมขนาดเหมาะสมกับจำนวนเด็ก เป็นห้องโล่ง โต๊ะที่นั่งมีความห่างกันพอสมควร เป็นห้องที่มีเครื่องปรับอากาศ มองเห็นบรรยากาศธรรมชาติภายนอก มีมุมอุปกรณ์ที่มีการจัดเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ และสิ่งสำคัญคือ เวลาเรียนที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

ด้านปัญหาที่พบในการสอน ครูพิเศษลำดับที่ 1 พบปัญหาจากการสอนศิลปะของเด็ก ออทิสติก ปัญหาใหญ่ที่สุดคือปัญหาการไม่ยอมรับจากผู้ปกครอง และปัญหาการวินิจฉัยของแพทย์ ส่งผลให้ไม่ทราบความจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กอาจจะมีภาวะแอบแฝง หรือมีอาการและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านศิลปะ การแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ยากมาก และส่วนของครูพิเศษลำดับที่ 2 มีลักษณะคล้ายกัน คือ เป็นปัญหาพฤติกรรมของเด็กที่มีความแตกต่างกัน ปัญหาความคาดหวังที่ผิด ๆ ของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก จึงต้องมีการพูดคุยทำความเข้าใจกันในทุกฝ่าย

ด้านการวัดและประเมินผล ครูพิเศษลำดับที่ 1 จะเน้นไปที่การประเมินพัฒนาการ และทักษะทางด้านศิลปะ ส่วนของครูพิเศษลำดับที่ 2 ลำดับแรกจะประเมินจากการรับคำสั่งในการทำงาน พฤติกรรมโดยรวม และประเมินผลงาน

ด้านการติดตามความก้าวหน้า มีการติดตามและประเมินความก้าวหน้าทุกครั้งที่เด็กมาเรียนจนเมื่อครบตามจำนวน จะมีการสรุปผลและแจ้งให้ผู้ปกครองรับทราบ และพูดคุยเพื่อ

ทำข้อตกลงในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เด็กออทิสติกที่มีความสามารถมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากและเด็กทุกคนมีเอกลักษณ์ และการเรียนรู้เฉพาะของตนเอง

ด้านการส่งเสริมความสามารถทางด้านศิลปะ โดยการให้ออกแสดงผลงานในโอกาสต่าง ๆ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้านศิลปะของเด็ก ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับเก่ง วาดภาพระบายสีได้ มีทักษะทางศิลปะระดับดี สอง ระดับปานกลาง ทำได้เป็นบางทักษะ เช่น วาดภาพได้แต่ระบายสีไม่ได้ และสามเป็นระดับอ่อน ใช้ทักษะขีดเขียน หรืออาจจะวาดได้ในระดับหนึ่ง แต่เด็กออทิสติกทั้งสามกลุ่มไม่มีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นลักษณะของการสร้างสรรค์งานขึ้นมาใหม่

สิ่งสำคัญในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ครูพิเศษลำดับที่ 1 คิดว่าจิตใจคือศูนย์รวมของทุกอย่าง ต้องอ่านความคิดของเด็กให้ได้ และทำความเข้าใจในทุกอย่างที่เป็นตัวเด็ก ไม่ใช่แค่ครูเท่านั้น ผู้ปกครองก็มีส่วนที่จะต้องทำความเข้าใจในตัวลูก รวมถึงตัวครูที่จะต้องฝึกฝนเด็กให้เกิดการพัฒนาทางทักษะศิลปะ ในส่วนของครูพิเศษลำดับที่ 2 มองว่าครูไม่ควรคาดหวังในตัวเด็กสูง แต่ให้ใช้เวลาด้วยการทดลองอยู่กับเด็กให้นาน แล้วสุดท้ายจะพบช่องทางที่จะพัฒนาเด็ก และอย่าพยายามเปลี่ยนแปลงตัวเด็ก ให้เด็กเป็นตัวเอง ทำศิลปะให้ออกมาดีที่สุดในแบบของเด็กเอง

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก

2.1 วิเคราะห์ พฤติกรรมการเรียนรู้ศิลปะของเด็กออทิสติก

บทวิเคราะห์ในลำดับต่อไปนี้เป็นบทวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกตพฤติกรรมและการกระทำต่าง ๆ ของเด็กออทิสติกขณะเรียนรู้ศิลปะ ร่วมกับหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนออทิสติกโดยเฉพาะ ห้องเรียนเรียนร่วมและห้องเรียนพิเศษ ผู้วิจัยบรรยายข้อมูลในลักษณะพรรณนา โดยวิเคราะห์เป็นด้าน ตามที่ระบุในแบบสังเกต ดังนี้

ด้านอารมณ์ เนื่องด้วยเด็กออทิสติกแต่ละบุคคลนั้นมีความรุนแรงและมีข้อจำกัดทางด้านอารมณ์ ในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการสังเกต ผู้วิจัยจะแบ่งการแสดงอารมณ์ของเด็กออทิสติกออกเป็น 3 รูปแบบ คือ อารมณ์ด้านบวก อารมณ์ด้านลบ และอารมณ์เฉย ๆ เริ่มที่อารมณ์ด้านบวก เป็นลักษณะของอารมณ์ที่เป็นไปในลักษณะดี มีความสุขและพึงพอใจในการเรียนรู้ พฤติกรรมที่บ่งชี้ คือ นั่งนิ่ง หัวเราะร่าเริง สนใจในการเรียนและการทำงาน พุดคุยและปฏิบัติตามคำสั่ง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ๆ แสดงออกทางสีหน้าท่าทางที่ดี อารมณ์ด้านลบ เป็นลักษณะอารมณ์ที่แสดงถึงความไม่พอใจ โกรธ เนื่องมาจากสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ พฤติกรรม

ที่บ่งชี้คือ สีนํ้าท่าทางที่ไม่ปกติ ไม่พูดจากับเพื่อนและครู ไม่ทำงาน ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เรียกร้อง พูดเสียงดัง โวยวาย ตลอดจนทำลายข้าวของ ซึ่งอาการเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นตลอดชั่วโมงการเรียนรู้ แต่จะเกิดเพียงชั่วขณะหนึ่งที่เด็กรู้สึกไม่พอใจหรือไม่ชอบใจ และอารมณ์เฉยชาเป็นลักษณะ อารมณ์ที่มีลักษณะ เฉื่อยชา ไม่มีอารมณ์ และตอบสนองต่อการเรียนรู้ พฤติกรรมบ่งชี้คือ การนั่งนิ่ง ๆ เฉย ๆ ไม่ตอบสนองต่อสิ่งต่าง ไม่สนใจ แยกไปอยู่มุมส่วนตัว ซึ่งอารมณ์เหล่านี้ก็อาจจะเกิดขึ้นเพียงชั่วขณะ หรือเกิดช่วงระยะเวลาหนึ่ง ขึ้นอยู่กับการจัดการของครูผู้สอนรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการคงอยู่ของอารมณ์ทั้ง 3 รูปแบบ

ด้านการแสดงออก สำหรับการแสดงออกของเด็กออทิสติกในการเรียนรู้ศิลปะนั้น ผู้วิจัยจะแบ่งการแสดงออก ออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านบวก และด้านลบ ซึ่งทั้งสองด้านจะรวมพฤติกรรมในช่วงเวลาของการเรียนรู้และการปฏิบัติงานทั้งหมด ดังนี้ ด้านบวก ภาพรวมจากการสังเกต เด็กออทิสติกมีความอยากรู้อยากเห็น ชอบถามประโยคเดิมซ้ำ ๆ ตั้งใจทำงานที่รู้สึกชอบ กล้าแสดงออก ภูมิใจในผลงานของตนเอง สนุกสนาน วาดเขียนโดยไม่ได้นสนใจเรื่องราว ถ่ายทอดผลงานจากความทรงจำได้ดี วาดภาพที่มีรายละเอียดได้ดี สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของตนเอง ทำตามแบบได้ดี ชอบช่วยเหลือ(จัดเตรียมอุปกรณ์) ส่วนในด้านลบนั้นภาพรวมจากการสังเกต ส่วนใหญ่มีมุมของตนเอง ทำแบบเดิมซ้ำ ๆ ทำซ้ำ เรื่อย ๆ ไม่ได้สนใจสิ่งรอบข้าง นิ่ง เฉย ไม่สนใจ เหม่อลอย ไม่ชอบทำงาน ไม่ส่งงาน ไม่ชอบทำตามข้อตกลง หรือคำแนะนำ มีโลกส่วนตัว ไม่ได้สนใจเพื่อนในห้อง ทำงานคนเดียว ไม่ชอบทำงานกลุ่ม บางคนพูดจาไม่ไพเราะ หยาดคาย ไม่ชอบฟังนาน ๆ นิ่ง ๆ อยู่คนเดียวไม่ได้ ไม่มีสมาธิ ข้างสงสัย ชอบนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ชอบถามคำถามซ้ำ ๆ เรื่องราวเดิม ๆ ไม่ชอบการแยกออกจากเพื่อน การแสดงออกทางด้านศิลปะเด็กจะจมอยู่กับงานเป็นเวลานานเกินไป บางคนทำเสร็จแล้วถือว่าเสร็จเลยไม่มีการพิจารณางานเพิ่มเติม มีเอกลักษณ์ของตนเอง เรียกร้อง อยากรู้อยากเห็นมากกว่าปกติ ไม่สามารถจินตนาการ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ ไม่เข้าใจมิติสัมพันธ์ จับดินสอ สี พู่กันในแบบกำมือแทน

ด้านการสื่อสาร เด็กออทิสติกมีความสามารถและศักยภาพที่แตกต่างกัน ดังนั้นความสามารถด้านการสื่อสารของเด็กก็มีความแตกต่างกัน สำหรับเด็กที่มีศักยภาพจะสามารถอ่าน เขียน กล้าพูด ฟังและรับคำสั่งได้ ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น บอกความต้องการ และเล่าเรื่องต่าง ๆ อธิบายและบอกแล้วคิดของงานศิลปะได้ ซึ่งการสื่อสารของเด็กกลุ่มนี้อาจไม่ได้ถึงกับระดับดีมาก หรือเทียบเท่าเด็กปกติ แต่ถือว่าสามารถสื่อสารในระดับใช้งานได้ นอกจากนี้ยังมีเด็กบางกลุ่มที่มีปัญหาทางด้านการสื่อสาร เช่น สามารถพูดได้ แต่ไม่ยอมพูด ไม่อยากสื่อสาร

ไม่แสดงสีหน้าท่าทางเพื่อแสดงความต้องการ ไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้ แต่ในเด็กบางคนก็พูดไม่หยุด ชอบพูดตาม และถามในสิ่งที่ต้องการรู้ซ้ำ ๆ

ด้านการปฏิสัมพันธ์ จากการวิเคราะห์ความรู้และทฤษฎีต่าง ๆ ทำให้ทราบว่าเด็กออทิสติกมีปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเด็กกลุ่มนี้ แต่จากการสังเกตปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า เด็กออทิสติกส่วนหนึ่งมีมุมหรือมีโลกส่วนตัว ไม่สนใจเพื่อนหรือมีเพื่อนเฉพาะกลุ่ม บางคนก็เล่นสามารถคุยกับเพื่อนได้ทุกคน อีกส่วนสามารถทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนได้(แต่จะทำงานช้ากว่าเพื่อน) ชอบทำกิจกรรมนันทนาการที่มีการเคลื่อนไหวสนุกสนาน ชอบอาสาช่วยเหลือครู ไม่ชอบการถูกล้อเลียนหรือดูถูกด้วยคำพูดและการกระทำ ซึ่งสิ่งนี้ส่งผลไปสู่การหลีกเลี่ยงจากสังคม ทำให้เด็กออทิสติกไม่ยอมเข้าสังคมและไม่อยากสื่อสารกับคนอื่น ๆ

ความสนใจ ความสนใจในที่นี้หมายถึง ความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กออทิสติกขณะเรียนศิลปะ รวมไปถึงความสนใจเฉพาะบุคคล ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก ได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. ความสนใจของเด็กออทิสติกที่เรียนในห้องเรียนที่มีเด็กออทิสติกทั้งหมด เด็กออทิสติกในกลุ่มนี้ จะมีความสนใจในรับค่อนข้างดี เนื่องจากเด็กทุกคนนั้นเป็นประเภทเดียวกันแต่มีลักษณะที่แตกต่างกัน ด้วยลักษณะที่แตกต่างกันนี้ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนศิลปะที่หลากหลายระดับ และเด็กออทิสติกมีการเลียนแบบพฤติกรรมกัน เมื่อในห้องเรียนมีคนพูดหรือถาม ก็จะมีเด็กอีกคนพูดขึ้นมา และตามมาอีกหลาย ๆ คน จึงทำให้การเรียนรู้ศิลปะเป็นไปด้วยความสนใจของเด็กออทิสติก

2. ความสนใจของเด็กออทิสติกที่เรียนในห้องเรียนที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ เด็กออทิสติกในกลุ่มนี้ จากการสังเกตพบว่า เด็กมีความสนใจในระดับปานกลาง มีบางส่วนเท่านั้นที่มีความสนใจค่อนข้างสูง กล่าวคือ ถ้าแสดงออก อาจเนื่องด้วยเด็กกลุ่มนี้ต้องเรียนร่วมกับเด็กปกติ เด็กจะสร้างกำแพงหรือพื้นที่ของตนเองขึ้นมา แต่เด็กกลุ่มนี้สามารถเรียนรู้และทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้เหมือนปกติ แต่ความสนใจทางด้านศิลปะจะเป็นไปตามความชอบส่วนตัวของเด็ก

เด็กออทิสติกจะมีความชื่นชอบและสนุกกับการเรียนและการทำงานศิลปะ แต่เด็กออทิสติกจะมีความสนใจในเฉพาะเรื่อง เช่น เกม ดิจิทัล สัตว์ประหลาด เครื่องบิน การ์ตูน ญี่ปุ่น และอื่นๆ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการสัมผัสเรื่องราวต่าง ๆ

ความถนัด ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่เด็กทำได้ดีในการรู้ศิลปะ เป็นทักษะที่ผ่านเรียนรู้มาแล้ว สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้อีก ซึ่งเด็กอาจจะชอบหรือไม่ชอบในความถนัดนี้ จากการสังเกต

ความถนัดที่พบในตัวเด็กออทิสติกมีหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ความถนัดในการวาดภาพ การ์ตูน ธรรมชาติ ภาพบุคคล(ในแบบของตนเอง) ลวดลายเส้น เกม ดิจิทัล อาร์ต สัตว์ เครื่องบิน การ์ตูนญี่ปุ่น ระบายสีสดตัดกัน ปั้นรูปร่างรูปทรงเดิม และอื่นๆ ซึ่งเมื่อมองให้ลึก ความถนัดของเด็กออทิสติกส่วนใหญ่นั้นมาจากประสบการณ์ที่เด็กเคยพบเจอ จากที่ต่าง ๆ ทำให้เด็กเกิดภาพจำของสิ่ง ๆ นั้น เมื่อเกิดภาพจำซ้ำ ๆ จากการมองเห็น จึงทำให้เด็กสามารถจดจำรายละเอียดต่าง ๆ และฝังใจจนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำตัว นำมาสู่การถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะในรูปแบบเดิม จนถูกมองว่าเป็นความถนัดประจำตัว

ด้านทักษะเฉพาะบุคคล เป็นทักษะประจำตัวเด็กที่แสดงออกมาให้เห็นในช่วงการเรียนรู้ ศิลปะ และการปฏิบัติงานศิลปะ ซึ่งทักษะเหล่านี้เกิดจากการปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความชำนาญ หรืออาจจะเรียกว่าความเคยชินในการทำแบบนั้น ด้วยเด็กออทิสติกมีความหลากหลายลักษณะ ทักษะเฉพาะบุคคลก็เช่นกัน จากการสังเกตพบทักษะดังนี้ ทักษะในการจดจำเรื่องราว ทักษะในการวาดรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ทักษะในการถ่ายทอดเรื่องราวในความทรงจำสู่ภาพวาด ระบายสี ทักษะการระบายสีต่าง ๆ ทักษะในการระบายสีที่สดใสและตัดกัน ทักษะในการประดิษฐ์ โมเดล 3 มิติ ทักษะวาดภาพกลับด้านจากซ้ายไปขวาจากขวาไปซ้าย ทักษะในการจับดินสอ ในแบบกำมือ และทักษะในการวาดภาพสองมือพร้อมกัน จากที่กล่าวมาข้างต้น ทักษะบางทักษะ อาจจะเกิดขึ้นในตัวเด็กออทิสติกหลาย ๆ คน ไม่ได้จำเป็นต้องเกิดขึ้นแค่เพียงคนเดียว แต่บางทักษะก็มีน้อยมาก อาจจะเป็น 1% ของเด็กออทิสติกทั้งหมด และยังมีทักษะอื่น ๆ อีกที่ยังไม่ได้ค้นพบ ต้องอาศัยเวลาและโอกาสในการแสดงออกให้กับเด็กออทิสติก

ด้านระยะเวลา เวลาถือเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้กำหนดชีวิตประจำวันของเด็กออทิสติก และด้วยลักษณะของการเรียนรู้ที่มีความจำกััดเฉพาะสิ่งที่คุ้นเคยหรือทำประจำ ดังนั้นเด็กออทิสติกจึงมีความยึดติดในเรื่องเวลาเป็นอย่างมาก ไม่สามารถยืดหยุ่นได้ แต่จากการสังเกต ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะนั้น มีบางส่วนที่สามารถยืดหยุ่นและปรับเวลาได้อย่างเหมาะสม เพียงแต่ไม่สามารถเข้าใจความเชื่อมโยงหรือมิติต่าง ๆ ได้ จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยแบ่งเวลาของเด็กออทิสติกออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. ช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ หมายถึงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ศิลปะของเด็กออทิสติกภายในหนึ่งวัน เนื่องจากเด็กออทิสติกมีข้อจำกัดเฉพาะบุคคล จึงต้องมีการจัดสรรเวลาให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็ก

2. เวลาในการทำงาน หมายถึงเวลาในการเรียนรู้และการปฏิบัติงานศิลปะ จากการสังเกตพบว่าเด็กออทิสติกส่วนใหญ่ทำงานค่อนข้างรวดเร็ว มีความตรงเวลาและมีเวลาของชีวิต

ของตนเอง เมื่อถึงว่าเลิกหรือหยุด เด็กจะหยุดทำงานต่าง ๆ ทันทิโดยไม่ได้สนใจงานของตนเอง เด็กบางคนจมอยู่กับการทำงานโดยไม่ได้สนใจเวลา ซึ่งครูจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือในการบริหาร และจัดการเวลาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ศิลปะ

2.2 วิเคราะห์ สภาพการการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก

บทวิเคราะห์ในลำดับต่อไปนี้เป็นบทวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกตครูผู้สอน ในขณะสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ร่วมกับหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนออทิสติก โดยเฉพาะ ห้องเรียนเรียนร่วมและห้องเรียนพิเศษ ผู้วิจัยบรรยายข้อมูลในลักษณะพรรณนา โดยวิเคราะห์เป็นรายด้านตามที่ระบุในแบบสังเกต ดังนี้

การสื่อสาร ลักษณะการพูด/อธิบาย

การสื่อสารของครูทุกคนค่อนข้างมีความชัดเจน ครูมีความรู้ความเข้าใจในการ สื่อสารกับเด็กออทิสติก ด้วยประสบการณ์ในการสอนที่ยาวนาน ลักษณะการสื่อสารที่ได้จากการ สังเกต ดังนี้

- ครูสื่อสารกับเด็กด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน และเข้าใจง่ายและไพเราะ
- ใช้ประโยคที่มีขนาดสั้น ไม่ยาวจนเกินไป
- ลักษณะการพูดเป็นมิตร
- อธิบายขั้นตอนและวิธีการเป็นลำดับขั้นตอนง่าย ๆ
- ตอบคำถามเด็กด้วยความเต็มใจ
- ใช้วิธีการสื่อสารที่หลากหลาย อาทิ ภาพ สื่อ สีหน้าท่าทาง และการกระทำ

ต่าง ๆ

- ส่งเสริมการอ่านและเขียน ในกรณีที่เด็กสามารถทำได้
- ส่งเสริมให้เด็กพูดหรือแสดงความคิดเห็นบ่อยครั้ง

นอกจากลักษณะการสื่อสาร การพูดหรืออธิบายข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่ ยังไม่ชัดเจน เช่น การสื่อสารด้วยประโยคหรือข้อความที่คลุมเครือ หรือต้องอาศัยความเชื่อมโยง จึงจะเข้าใจ และในขั้นตอนของการปฏิบัตินั้น บางกรณีต้องใช้การอธิบายควบคู่ไปกับการสาธิต หรือมีภาพประกอบเพื่อให้เด็กออทิสติกเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น

เทคนิค/วิธีการนำเข้าสู่บทเรียน

ครูมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนหลากหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่จะเป็นเทคนิคที่เคยใช้หรือใช้เป็นประจำแล้วได้ผลสำเร็จ ได้แก่ การทบทวนบทเรียน การซักถาม พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไป ทำกิจกรรมนันทนาการ/สันทนาการ การร้องเพลง การเล่านิทานหรือเล่าเรื่องราว ซึ่งเทคนิคและวิธีการเหล่านี้ครูนำมาใช้โดยการประยุกต์ให้เข้ากับเด็กกลุ่มนั้น ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าครูสามารถนำมาปรับใช้ได้เหมาะสม โดยเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ อาจจะไม่ได้ออกฤทธิ์ของเด็กรอทุก ๆ คน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้สำหรับสถาบันที่เป็นลักษณะการสอนพิเศษ อาจจะไม่มีการนำเข้าสู่บทเรียน เนื่องจากระยะเวลาในการเรียนของเด็กมีอย่างจำกัด ครูจึงให้เวลาเต็มที่ในส่วนของการปฏิบัติงาน ในกรณีเช่นนี้ทำให้เห็นมุมมองของการนำเข้าสู่บทเรียนอีกด้านคือ ครูอาจจะไม่จำเป็นต้องนำเข้าสู่บทเรียนแบบเต็มรูปแบบหรือใช้เวลานานเกินไป เพราะเด็กรอทิสติกนั้นมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน ครูอาจจะมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติงานเพื่อให้เวลาเด็กได้ฝึกทักษะทางศิลปะได้อย่างเต็มที่

การกระตุ้นความสนใจ

ด้วยการนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็นการกระตุ้นความสนใจของเด็กออทิสติกในส่วนหนึ่ง ครูยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของเด็กออทิสติก อาทิ การใช้ท่าทางในการสอนที่น่าสนใจ การใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงที่มีการปรับระดับเสียงตามความเหมาะสม การสอบถามความคิดเห็นเด็กแต่ละคน ใช้สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจและหลากหลาย การแสดงบทบาทหรือการสาธิตการสร้างสรรค์งานศิลปะ การพาออกไปเรียนนอกสถานที่ ซึ่งวิธีการข้างต้นนั้นได้จากการสังเกตครูผู้สอน พบว่าเป็นวิธีที่ได้ผล เด็กออทิสติกมีความสนใจในการเรียนค่อนข้างดี โดยเฉพาะวิธีการที่เด็กต้องมีส่วนในการปฏิบัติหรือลงมือทำด้วย เด็กจะมีการตื่นตัวมากเมื่อได้ลงมือทำ ซึ่งการกระตุ้นความสนใจนั้นเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญในการพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ เพียงแต่ต้องมีการกระตุ้นให้เหมาะสมกับเด็กไม่มากเกินไป หรือไม่บ่อยจนเกินไป ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครู

สื่อ/อุปกรณ์

จากการสังเกตและทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยขอแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น

1. สื่อ ของเด็กออทิสติกนั้นส่วนใหญ่ครูจะใช้เป็นสื่อภาพ สื่อของจริง สื่อดิจิทัล วิดีทัศน์ ที่เกิดจากการทำด้วยตัวเอง ซึ่งค่อนข้างเหมาะสมต่อการเรียนรู้ และสามารถตอบสนองเด็กออทิสติกได้เป็นอย่างดี เพิ่มเติมในบางประเด็น สื่อบางชิ้นอาจจะมีควมยากเกิน

ศักยภาพของเด็กบางคนที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจ ครูอาจจะต้องใช้วิธีการต่าง ๆ เข้ามาช่วย เพราะเด็กออกทิสติกแต่ละคนนั้นมีศักยภาพที่แตกต่างกัน

2. วัสดุ อุปกรณ์ ครูส่วนใหญ่จะจัดเตรียมไว้ให้เด็กก่อนเริ่มเรียน ซึ่งเป็นวิธีที่ดี โดยครูให้เหตุผล คือ เด็กออกทิสติกแต่ละคนมีศักยภาพไม่เหมือนกัน ถ้าให้เด็กจัดเตรียมเอง จะทำให้เกิดความวุ่นวายและทำให้เสียเวลาในการเรียนรู้ ครูต้องมาคอยช่วยจัดการ ดังนั้นการจัดเตรียมไว้ให้จึงเป็นวิธีที่ง่ายและเหมาะสมสำหรับเด็กกลุ่มนี้ แต่มีครูบางคนเห็นว่าเด็กควรมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ เพื่อที่เด็กจะได้เรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นวิธีที่ดีเช่นกัน แต่ในกรณีนี้จะเหมาะสมกับเด็กออกทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะในระดับดี มีความบกพร่องในระดับน้อยจึงจะไม่เกิดความวุ่นวายในชั้นเรียน ทั้งสองวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในช่วงท้ายของการสอนครูจะให้เด็กทำความสะอาดและจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อย ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสม

การสร้างบรรยากาศ

การสร้างบรรยากาศในการสอนศิลปะของเด็กออกทิสติกนั้น จากการสังเกตและวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่า บรรยากาศนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

สภาพแวดล้อม หมายถึง ห้องเรียน พื้นที่ หรือสภาพแวดล้อมที่让孩子ออกทิสติกใช้ในการเรียนรู้ศิลปะ ส่วนใหญ่จะเป็นห้องโถง มีเครื่องปรับอากาศ โต๊ะเก้าอี้จัดวางห่างกัน มีมุมต่าง ๆ สีห้องเรียนไม่ฉูดฉาดหรือรุนแรง ไม่มีสิ่งรบกวนต่าง ๆ ที่จะเบี่ยงเบนความสนใจของเด็ก บางที่มีการผสมผสานร่วมกับบรรยากาศของธรรมชาติ

บรรยากาศที่ถูกกำหนดขึ้น หมายถึง ส่วนที่ครูจัดเพิ่มเติมขึ้นเพื่อเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ศิลปะ คือ เปิดเพลงที่เด็กชอบขณะสร้างสรรค์ผลงาน จัดกลุ่มการเรียนรู้ ทำกิจกรรมนันทนาการ เล่นเกม

จากการสังเกต ปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้เด็กมีอารมณ์และเรียนรู้ศิลปะได้สนุกและมีความสุขมากขึ้น

เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการสอนแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 แบบ คือ เนื้อหาที่มาจาก การกำหนดในหลักสูตรของโรงเรียนหรือหลักสูตรชาติ และเนื้อหาที่มาจาก การกำหนดขึ้นเอง ซึ่งเนื้อหาทั้ง 2 นี้เกี่ยวข้องกับเรื่องของศิลปะเหมือนกัน อาจจะแตกต่างกันในส่วนของระดับ ความยากง่าย และรายวิชาบางวิชาที่แตกต่างกัน และอีกสิ่งหนึ่งที่คล้ายกันคือ ครูไม่สามารถ

สอนเด็กออทิสติกได้โดยไม่มีการปรับเนื้อหา เพราะสำหรับตัวเด็กออทิสติกแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความสามารถ ความสนใจ ความถนัดรวมถึงศักยภาพในด้านต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงมีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กออทิสติก อาจจะไม่ตอบโจทย์สำหรับเด็กทุก ๆ คน แต่ครูใช้วิธีการดูภาพแล้วเด็กสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้ กรณีที่เด็กมีความสามารถระดับดี ครูจะใช้เนื้อหาและทักษะที่มีความยากขึ้นแต่ใช้การสอนเสริมเพิ่มเติม

กิจกรรม

กิจกรรมที่ครูสอน เป็นกิจกรรมที่เขียนไว้ตามแผนการเรียนรู้ หรือตามกำหนดที่ครูวางไว้ มีกิจกรรม วาดภาพธรรมชาติ วาดภาพสัตว์ ระบายสี ปะติดสร้างสรรค์ บั๊นดิน สีสผสมและงานศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งจากการสังเกตเด็กออทิสติกสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้ระดับดี ประเด็นเพิ่มเติม เด็กออทิสติกมีความชอบหรือมีทักษะในการทำงานที่ไม่เท่ากัน เด็กบางคนสามารถวาดภาพได้ แต่ระบายสีไม่ได้ หรือวาดภาพระบายสีได้แต่บั๊นไม่ได้ ครูจึงต้องวิเคราะห์ความสามารถของเด็กแต่ละคน และจัดกิจกรรมให้ตอบโจทย์กับความสามารถของเด็กที่มีความหลากหลาย

วิธีการและลักษณะการถ่ายทอด

ผู้วิจัยแบ่งลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของครูออกเป็น 4 รูปแบบ

1. ถ่ายทอดผ่านการพูด/อธิบายพร้อมกับการใช้สื่อหรือภาพประกอบ เป็นลักษณะของการอธิบายเนื้อหาความรู้ กิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอน พร้อมด้วยสื่อการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีภาพประกอบ เพราะเด็กจะได้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น จากนั้นจึงให้เด็กปฏิบัติงานตามที่ครูได้อธิบาย
2. ถ่ายทอดผ่านสื่อ วิดีทัศน์ เป็นลักษณะของการใช้สื่อ วิดีทัศน์ในการอธิบายความรู้และวิธีการทำงานให้เด็กได้ดูและฟัง ซึ่งวิดีโอที่ครูจะจัดทำขึ้นเองหรือใช้จากที่มีผู้เผยแพร่ไว้
3. ถ่ายทอดผ่านการพูด/อธิบายพร้อมการสาธิต เป็นลักษณะการอธิบายความรู้และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ควบคู่ไปกับการสาธิต ซึ่งวิธีนี้จะเป็นการอธิบายไปที่ละขั้นตอนช้า ๆ
4. ถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติไปและอธิบายไปด้วย เป็นการให้เด็กปฏิบัติงานไปพร้อมกับครู โดยครูจะอธิบายความรู้และขั้นตอนทีละขั้นตอน

จากทั้ง 4 รูปแบบ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความแตกต่างกันทั้งด้านวิธีการ เนื้อหา รายละเอียด สื่อ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสอนศิลปะเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นจึงเชื่อได้ว่าด้วย

ประสบการณ์ในการสอนของคุณ ครูได้พิจารณาแล้วว่าวิธีการนี้มีความเหมาะสมในการที่จะสอนหรือถ่ายทอดให้เด็กกลุ่มนี้

การเข้าถึงความรู้ความสามารถของเด็ก

ด้วยเด็กออทิสติกมีวิธีการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จากการสังเกตส่วนใหญ่จะเรียนรู้ได้ค่อนข้างดี ถึงแม้ว่าการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาจะเป็นระยะเวลาสั้น ๆ สิ่งสำคัญอยู่ที่ครูผู้สอนนั้นไม่ได้ใช้วิธีการในการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบเดียว เพราะจากการศึกษาพบว่า เด็กออทิสติกจะสามารถเรียนรู้ได้ดีผ่านประสบการณ์ คือไม่ใช่แค่การฟังอย่างเดียว แต่เด็กต้องได้สัมผัส ลงมือปฏิบัติ เรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้อย่างรอบด้าน ดังนั้นเด็กออทิสติกจึงสามารถถึงความรู้ได้ อาจจะไม่ครบถ้วนทั้งหมด ในส่วนความรู้เด็กออทิสติกอาจจะจำไม่ได้ แต่ในทักษะที่ได้ปฏิบัติเด็กจะสามารถจำได้ดี

การกระตุ้นและการส่งเสริม

การส่งเสริมและการกระตุ้นนั้น เป็นการที่ครูแสดงออกซึ่ง การกระทำ คำพูด ท่าทาง รวมไปถึงการลงมือปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานศิลปะได้ดีและสมบูรณ์มากขึ้น จากการวิเคราะห์และศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยจัดแบ่งการกระตุ้นออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. กระตุ้นโดยใช้คำพูด/ท่าทาง เป็นการที่ใช้คำพูดในเชิงบวก พูดสร้างแรงจูงใจ คำชมเชย อธิบาย ขยายความเพื่อสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนมากขึ้น
2. กระตุ้นโดยบอกให้ทำ/คำแนะนำ เป็นการส่งเสริมในกรณีที่เด็กไม่เข้าใจในเนื้อหา รายละเอียด หรือวิธีการทำงานศิลปะต่าง ๆ ครูสามารถให้คำแนะนำในการทำงาน หรือบอกให้ทำตามขั้นตอน
3. กระตุ้นโดยการช่วยเหลือ เป็นวิธีการกระตุ้นที่ครูจะมีบทบาทมาก นั่นคือครูต้องลงทำให้ดู หรือสาธิตบางส่วน เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจและเกิดทักษะในการทำงานศิลปะที่มากขึ้น

การเชื่อมโยงความรู้/การทบทวน

เด็กออทิสติกมีข้อจำกัดในด้านมิติสัมพันธ์ นั้นหมายถึงเด็กออทิสติกไม่สามารถเชื่อมโยงมิติสัมพันธ์ต่าง ๆ รวมไปถึงความรู้ก็เช่นกัน เด็กจึงไม่สามารถมองเห็นมิติและความเชื่อมโยงของเนื้อหาเดิมและเนื้อหาใหม่ที่ได้เรียนไป แต่เด็กออทิสติกจะอาศัยการจดจำที่ได้ลงมือปฏิบัติ จากการสังเกตการสอน ครูบางคนให้เด็กทบทวนความรู้ในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี ที่จะช่วยย้ำความเข้าใจให้ชัดมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่แล้วครูไม่ได้ให้ความสำคัญในจุดนี้ อาจเกี่ยวเนื่องด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีข้อจำกัด เช่น เวลา จำนวนเด็ก

การเสริมแรงทางบวก-ลบ

แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ คำชม รางวัล ผลงาน โอกาส สร้างบรรยากาศด้วยเพลง ให้เวลาพัก การเสริมแรงทางลบ ได้แก่ แยกเด็กออกจากเพื่อนเมื่อมีอาการโมโห ไม่ให้รางวัลกรณีที่เด็กไม่ทำงาน ให้เด็กอยู่ในพื้นที่ของตนเอง

ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ไขปัญหา

ในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก จากการสังเกตทั้งหมด พบว่าปัญหาต่าง ๆ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำการสอน โดยผู้วิจัยรวมเป็นปัญหากลุ่มใหญ่ ดังนี้

ปัญหาพฤติกรรมเด็ก ได้แก่ พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ ไม่มีสมาธิ ไม่สนใจ ไม่อยากเรียน สนใจสิ่งเร้าอย่างอื่น การแก้ไขปัญหาคือ ใช้วิธีการแก้ไขตามความเหมาะสมเป็นรายกรณี เช่น ค่อย ๆ พูดคุย แยกเด็กออกจากเพื่อน ให้เด็กอยู่คนเดียวเพื่อระงับอารมณ์ เป็นต้น

ปัญหาการควบคุมชั้นเรียน ได้แก่ เด็กมีจำนวนที่เกินกว่าการควบคุม ทำให้ควบคุมชั้นเรียนยากและดูแลไม่ทั่วถึง การแก้ไขปัญหาคือ จัดให้มีพี่เลี้ยงช่วยดูแลเด็ก

ปัญหาการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ จัดการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่วางแผน การแก้ไขปัญหาคือ แก้ไขตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน มีการปรับให้เหมาะสมและไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้

ปัญหาเรื่องเวลา ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียน เวลาในการทำงานของเด็ก การแก้ไขปัญหาคือ ปรับให้เหมาะสมกับเวลาที่มี ในกรณีที่ไม่มีเพียงพอมีการจัดสอนเสริมเพิ่มเติม

ส่วนที่ 2 การสังเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

จากการศึกษาข้อมูล ความรู้ ทฤษฎีต่าง ๆ ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตผู้เชี่ยวชาญ ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะและครูพิเศษที่มีประสบการณ์ด้านการสอนศิลปะในกลุ่มเด็กออทิสติก นำมาสู่การคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ จึงได้รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ซึ่งรูปแบบการสอน ๙ ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ

หลักการในที่นี้หมายถึง หลักการ ทฤษฎี ความรู้ต่างที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะเด็ก ออกทิสติก สำหรับการสอนศิลปะของเด็กออกทิสติกที่มีความสามารถพิเศษนั้น แน่นอนว่าไม่ใช่เรื่อง ที่ง่าย ครูผู้สอนทุกคนจะคิดเหมือนกันว่ายากกว่าการสอนเด็กปกติ ดังนั้นการสอนศิลปะเด็ก ออกทิสติก ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับเด็กออกทิสติก และความรู้เกี่ยวกับการสอนศิลปะของเด็ก ออกทิสติก ซึ่งส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะอาศัยฐานความรู้เดิมที่ผสมผสานกับประสบการณ์ในการทำงาน ที่มีระยะเวลานาน และใช้ซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความเคยชิน ซึ่งหากมองในมุมของการทำงานปกติ สามารถทำได้แต่อาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในสังคมปัจจุบันที่มีการเคลื่อนไหวและ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนความรู้ เข้าถึงความรู้ใหม่ ๆ ศึกษา เรียนรู้รอบด้าน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กออกทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ ที่เสมือน มีพรสวรรค์ติดตัวเด็กมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน รวมถึงต้องศึกษาและค้นคว้าความรู้อยู่เสมอ เกี่ยวกับ การสอนศิลปะทั้งสำหรับเด็กปกติและเด็กพิเศษ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ การจัดการเรียนรู้ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะของเด็กออกทิสติก

2. ทักษะ

ทักษะคือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการสอนศิลปะของเด็กออกทิสติกที่มี ความสามารถพิเศษทางศิลปะ เพราะทักษะนี้จะแสดงถึงมุมมองของความคิดที่มีต่อการสอนและ มีต่อเด็กออกทิสติก ดังนั้น ทักษะที่ควรเกิดในตัวครูผู้สอนควรเป็นไปในทิศทางบวกเสมอ พยายาม จัดการกับความคิดในเชิงลบอันจะนำไปสู่ผลกระทบด้านลบที่จะเกิดขึ้นทั้งกับตัวผู้สอนและ ที่สำคัญคือเกิดผลกระทบต่อดังเด็กออกทิสติก

- มองเด็กออกทิสติกในมุมมองที่ดี การสร้างมุมมองที่ดีไม่ใช่เรื่องยาก เริ่มต้นจาก การทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับเด็กออกทิสติก ลองสัมผัสเด็กออกทิสติกที่หลากหลายรูปแบบ

- เปิดใจให้กว้าง และยอมรับความสามารถในตัวเด็กออกทิสติก พยายามเปิดใจ ก่อนอันดับแรก เพราะหากครูผู้สอนปิดกั้นตนเองก็ไม่อาจที่จะก้าวต่อไปได้ ยอมรับในความ แตกต่างของเด็กแต่ละบุคคลรวมไปถึงความสามารถที่หลากหลาย

- รัก จริงใจ และเชื่อมั่น การมอบความรักไม่ใช่มอบเพราะความสงสาร แต่เป็น การมอบด้วยความจริงใจ อยากที่จะให้เด็กออกทิสติกได้พัฒนาทักษะทางศิลปะ พิสูจน์ ค้นหาและ เชื่อมั่นในตัวเด็ก

- เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกถึงความสามารถที่หลากหลายและแตกต่างกัน เพราะเด็กออทิสติก ทุกคนไม่มีใครที่เหมือนกัน แต่โอกาสต้องเข้าถึงเด็กทุกคนเท่า ๆ กัน เพื่อการพัฒนาในก้าวต่อไป

- ไม่มองเด็กในมุมมองของความสงสาร ทักษะตอนนี้มีส่วนสำคัญมาก เพราะผู้คนส่วนใหญ่จะมองเด็กออทิสติกว่าเป็นเด็กพิเศษ เป็นเด็กพิการ ช่วยเหลือด้วยความสงสาร แต่ไม่ใช่เลย ครูผู้สอนต้องทำให้ทุกคนมองว่าเด็กกลุ่มนี้ก็เป็นเด็กปกติทั่วไป มีความเท่าเทียม มีความสามารถและมีศักยภาพ ในการเรียนรู้และการใช้ชีวิต

- มองข้ามจุดที่เป็นข้อบกพร่องในตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นข้อบกพร่องที่ติดตัวเด็กมา ตั้งแต่เกิดหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ พยายามแก้ไขข้อบกพร่องไปพร้อมกับการพัฒนาความสามารถทางศิลปะ

- ไม่คาดหวังในตัวเด็กมากเกินไป บางครั้งครูผู้สอนคาดหวังในตัวเด็ก ออทิสติกมากเกินไป สร้างความกดดันให้กับตนเอง รวมถึงตัวเด็กด้วย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ ความกดดันนั้นย่อมแสดงออกมาไม่ดี หรือไม่เต็มที่ ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ เพราะผิดหวัง ดังนั้นครูผู้สอนจึงไม่ควรคาดหวังมากเกินไป

- ไม่ปิดกั้นตนเอง หรือมองว่าเป็นเรื่องยากในการที่จะพัฒนาเด็กออทิสติก ครูผู้สอนหลายคนประสบกับปัญหานี้ เพราะเกิดจากการปฏิบัติแล้วไม่เห็นผลลัพธ์เสียที และยังใช้ เวลาในการฝึกฝนนานกว่าปกติ จึงเกิดความท้อและไม่อยากทำ ครูผู้สอนจึงต้องจัดการ กับความคิดของตนเอง มองหาข้อดีของการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก และเสริมแรงให้กับตนเอง เสมอ

3. เป้าหมาย/จุดประสงค์

เป้าหมายเป็นสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อแสดงถึงความรู้และทักษะทางด้านศิลปะ ที่ครูผู้สอนคาดหวังจะพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กออทิสติก หรือจะเป็นในรูปแบบความมุ่งหมายในการสอน ซึ่งจะวางขอบข่ายเป็นแนวทางกว้าง ๆ เป้าหมายไม่ได้กำหนดผลที่จะเกิดขึ้นในตัวเด็ก ออทิสติกในเชิงความรู้และทักษะ หรือพฤติกรรมที่สังเกตได้จากการสอน เป้าหมายเป็นจุดเริ่มต้น ในการที่วางแผนในการสอนที่เหมาะสมกับเด็ก แต่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูรู้ว่าการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้จะเกิดขึ้นหรือไม่ ดังนั้นครูจะต้องทำเป้าหมายให้เป็นจุดประสงค์แทน

จุดประสงค์ จะเป็นไปตามตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ หรือตามเป้าหมายที่ครู ตั้งไว้ โดยจุดประสงค์จะบอกไว้อย่างชัดเจนที่สุดว่าเด็กออทิสติกต้องทำอะไรได้ ซึ่งการทำงาน ศิลปะของเด็กจะบอกได้ทันทีว่าเด็กเกิดการเรียนรู้หรือไม่ การตั้งจุดประสงค์ที่ชัดเจนจะนำไปสู่การ

ประเมินผลการเรียนรู้ในรูปแบบ ที่เหมาะสม จุดประสงค์จะมีความเฉพาะเจาะจงในตัวเองเมื่อประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ

- 1) พฤติกรรมที่สังเกตได้
- 2) เงื่อนไขที่กำหนดให้แสดงพฤติกรรม และ
- 3) ระดับความถูกต้องหรือเกณฑ์ที่ครูคาดหวัง

ครูสามารถแยกจุดประสงค์ให้เป็นขั้นตอนย่อย ๆ ของเด็กออทิสติกที่ต้องอาศัยเวลาในการฝึกทักษะศิลปะ โดยแจกแจงออกมาจากจุดประสงค์ที่มีอยู่แล้ว ครูจะทราบว่าเลือกขั้นตอนไหนมาสอนให้ตรงกับความสามารถและความต้องการของเด็ก

4. การวิเคราะห์ผู้เรียน

การวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นขั้นตอนที่ต้องเกิดขึ้นในทุกรูปแบบการสอน ครูต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเด็กออทิสติกทุกคน และวิเคราะห์อย่างละเอียด ซึ่งในการวิเคราะห์ผู้เรียนในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษนั้น ต้องวิเคราะห์ภาพรวมของเด็กทั้งหมด ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านสติปัญญา ด้านพฤติกรรม ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านความสามารถและประสบการณ์ทางด้านศิลปะ ความชอบ ความถนัด และข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดในตัวเด็ก ซึ่งการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างรอบด้านจะนำไปสู่การวางแผนเพื่อจัดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล

5. หลักสูตรและเนื้อหา

หลักสูตรและเนื้อหา ด้านหลักสูตร เนื่องจากประเทศไทยไม่มีหลักสูตรเฉพาะของเด็กออทิสติก มีเพียงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรชาติ และเป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้หรือนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สามารถใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มเด็กออทิสติกได้ และสามารถนำไปปรับใช้ร่วมกับหลักสูตรอื่น ๆ ที่มีการจัดทำขึ้นเฉพาะ เช่น หลักสูตรทางการแพทย์ หรือสหวิชาชีพอื่น ๆ โดยปรับให้เหมาะสมกับเด็กออทิสติก โดยครูผู้สอนต้องเข้าใจว่า หลักสูตร ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน ซึ่งต้องปรับจากที่มีอยู่ให้เหมาะสม และเด็กออทิสติกสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ด้านเนื้อหา ต้องมีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถ ทางศิลปะในระดับแตกต่างกัน โดยคำนึงถึงสิ่งสำคัญคือ เด็กออทิสติกสามารถเรียนรู้ได้ ครูผู้สอนสามารถจัดเนื้อหาของเด็กออทิสติกได้ ดังนี้

- ยึดเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด
- กำหนดเนื้อหาขึ้นใหม่ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กออทิสติก
- กำหนดตามลำดับเนื้อหาที่ควรจะเรียนในทางศิลปะ
- จัดเนื้อหาที่เรียงลำดับจากง่ายไปยาก หรือพื้นฐานไปสู่ทักษะเฉพาะทาง
- จัดเนื้อหาให้เรียนรู้เป็นเรื่อง ๆ ตามถนัดหรือความชื่นชอบของเด็กออทิสติก

6. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีกระบวนการ ด้วยเด็กออทิสติกทุกคนมีความต้องการในการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนใครตามที่ แบร์รี เอ็ม. พรินซ์ ได้กล่าวไว้ เด็กออทิสติกต้องการคำแนะนำและการสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยครูผู้สอนต้องเข้าใจถึงความต้องการเพื่อช่วยให้การเรียนรู้ศิลปะมีทักษะที่ดีขึ้น

วางแผนการจัดการเรียนรู้ที่พร้อม คลอบคลุม และเตรียมการที่ชัดเจน เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของเด็ก ใช้วิธีการสอนที่ให้เด็กออทิสติกได้เรียนรู้ผ่านรูปแบบหลายมิติ (Multimodal Fashion) คือเด็กได้เรียนรู้ผ่านการสัมผัส ผสมผสานกับการได้มองเห็น มีประสบการณ์และได้ลงมือทำ มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่น่าสนใจ สามารถกระตุ้นความสนใจและความต้องการทำให้เด็กเข้าถึงความรู้ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ เลือกใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กแข็งแรง ปลอดภัยเหมาะสมกับวัยและลักษณะของออทิสติก สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือครูอาจจะเป็นผู้ช่วยในการใช้สื่อนั้น ๆ ส่วนของวัสดุอุปกรณ์นั้นต้องมีการจัดเตรียมพร้อม ควรจัดให้มีทั้งรูปแบบใช้เฉพาะบุคคลและใช้ร่วมกัน วัสดุอุปกรณ์สามารถใช้ได้อย่างปลอดภัย ไม่เป็นอันตราย ส่งเสริมทักษะทางศิลปะได้อย่างเต็มที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการทำความสะอาด รักษาและจัดเก็บ การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ศิลปะเป็นไปตามแนวคิดของ Kear and Callaway (2000) ที่ว่าการเรียนศิลปะเกี่ยวข้องกับทักษะทางร่างกายและเทคนิคเฉพาะของการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ต้องพัฒนาความเข้าใจในการใช้วัสดุ

อุปกรณ์ ความคิดสร้างสรรค์ แนวทางศิลปะ และยังสามารถใช้วัสดุและงานศิลปะเป็นสื่อในการเรียนรู้ได้

7. เทคนิคการสอน

เทคนิคการสอนศิลปะ ที่เหมาะสมและได้รับการยอมรับจากผู้ใช้ในการสอนศิลปะเด็กออกทิสติก ดังนี้

- การสอนแบบ 3R (Routine Repeat Relaxation)
- การสอนแบบสาธิต
- การสอนแบบง่ายไปยาก
- การฝึกฝน
- การลงมือปฏิบัติจริง
- สอนจากสิ่งที่เด็กชอบหรือสนใจ
- สอนแบบเชื่อมโยงกิจกรรม
- สอนแบบตัวต่อตัว
- สอนแบบนิทรรศการ

8. การสร้างบรรยากาศ

การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ของเด็กออทิสติกการจัดบรรยากาศถือเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ (สุนันทา เทียงตรง : online) โดยสภาพห้องเรียนที่เหมาะสมกับออทิสติกนั้น ต้องมีความเหมาะสมในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ เด็กออทิสติกต้องได้รับการยอมรับเข้าใจ ให้ความสำคัญจากเพื่อนและครู จึงจะทำให้การเรียนอย่างมีความสุข และนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางศิลปะได้อย่างเต็มที่ ด้านสภาพแวดล้อมกายภาพต้องเหมาะสมตั้งแต่ การจัดที่นั่ง แสงสว่าง อากาศ วัสดุอุปกรณ์ และอื่น ๆ ที่จะมีส่วนช่วยให้เด็กปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ต้องมีการปรับให้เข้ากับลักษณะของตัวเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล เพื่อที่จะช่วยให้เด็กมีโอกาสในการเข้าถึงความรู้และทักษะทางด้านศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ (แอนเดอร์สัน ฟรานเซส อี, 2557) ที่ว่าในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ศิลปะด้วยกิจกรรมนันทนาการ จัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้ชิดไม่หันไปหาความสนใจอื่น ลดสิ่งรบกวนห้องเรียน ก่อให้เกิดบรรยากาศทางการเรียนที่อบอุ่นและมีความสุข

9. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้

เด็กออทิสติกทุกคนมีการเรียนรู้ วิธีการเรียนที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้เกิดปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ที่ส่งผลต่อการเรียนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ โดยในกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษก็พบปัญหาและข้อบกพร่องที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ สรุปได้ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านความบกพร่องทางร่างกายและพฤติกรรม

เด็กออทิสติกหลายคนมีปัญหาทางด้านร่างกายและพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติงานศิลปะและพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ โดยพฤติกรรมที่พบ ดังนี้

- เด็กออทิสติกบางคนจับดินสอหรือวัสดุอื่น ๆ ในแบบการกำมือ ซึ่งไม่เหมือนกับคนปกติทั่วไปจับ แต่เด็กจะสามารถวาดเขียน ระบายได้ตามปกติ ครูผู้สอนควรพยายามปรับการจับดินสอหรืออุปกรณ์ให้ถูกต้องและเหมาะสม

- เด็กออทิสติกส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรม มีอารมณ์หงุดหงิด ไม่มีอารมณ์ทำงาน ไม่ถูกใจ ไม่พอใจ โมโหง่าย บางครั้งรุนแรงถึงขั้นทำลายข้าวของ ซึ่งปัญหานี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กออทิสติกไม่ค่อยพัฒนา เนื่องจากครูผู้สอนต้องรองรับกับสภาพอารมณ์และพฤติกรรมที่หลากหลาย

2) ปัจจัยด้านความบกพร่องในการคิด

- เด็กออทิสติกไม่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราว หรือนิทานการสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จึงทำให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานที่มีความต่อเนื่อง หรือเชื่อมโยงกันไม่ได้

- เด็กออทิสติกไม่สามารถประยุกต์การเรียนรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์หนึ่งได้ จึงเหมาะสมกับการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงและเรียนรู้เป็นเรื่อง ๆ

- เด็กออทิสติกบางคนมีข้อจำกัดและปัญหาในการคิดอย่างสร้างสรรค์ และการจินตนาการ ขาดความคิดริเริ่ม ทำให้เด็กวาดภาพจากการจดจำ หรือจากประสบการณ์ที่เคยพบเจอเป็นส่วนใหญ่

- เด็กออทิสติกไม่สามารถจัดระบบความคิด หรือเรียงลำดับการทำงาน หรือลำดับความสำคัญต่าง ๆ ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานในงานที่มีหลายลำดับขั้นตอน และมีความซับซ้อน

3) ปัจจัยด้านความบกพร่องในการรับรู้

- เด็กออทิสติกจะเลือกสนใจเฉพาะบางสิ่ง หรือในสิ่งที่ตนเองชอบมากจริง ๆ โดยเฉพาะในทางศิลปะ เด็กชอบสิ่งใดจะทำสิ่งนั้นอยู่ซ้ำ ๆ ไม่เปิดรับการทำสิ่งใหม่ ๆ

แต่ครูผู้สอนสามารถช่วยให้นักเรียนขยายความสนใจของตนเองได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลานานกว่าปกติ

- เด็กออทิสติกสามารถสังเกตรายละเอียดได้ เนื่องจากมีความสามารถในการจำค่อนข้างดี แต่เด็กจะไม่เข้าใจว่ารายละเอียดนั้นสำคัญหรือมีความแตกต่างกันอย่างไร

- เด็กออทิสติกบางคนแสดงออกมากกว่าปกติ เวลาต้องการสิ่งใด เช่น คำชม รางวัล ซึ่งเด็กจะทำพฤติกรรมลักษณะเดิมซ้ำ ๆ

4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

- ครอบครัวถือเป็นส่วนสำคัญ ที่จะมีส่วนในการช่วยผลักดันและสนับสนุนความสามารถที่เด็กออทิสติกมี หากครอบครัวไม่ให้โอกาสหรือปิดกั้นความสามารถ เด็กออทิสติกก็จะหมดโอกาสที่จะพัฒนา

- ครูผู้สอนต้องเป็นส่วนหนึ่งของเด็ก และต้องเป็นทุก ๆ อย่าง เพราะครูถือเป็นเสาหลักในการส่งเสริมความสามารถและทักษะทางด้านศิลปะให้เด็กออทิสติกได้พัฒนาในลำดับที่สูงขึ้น

- เพื่อนและผู้คนรอบข้าง ต้องคอยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางศิลปะ เพื่อเสริมพลังให้เด็กออทิสติกได้ก้าวไปด้วยความมั่นใจ

10. การวัดและประเมินผล

การวัด ประเมินผล และการติดตามความก้าวหน้า เป็นสิ่งหนึ่งที่จะพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านทักษะศิลปะของเด็กออทิสติก ซึ่งการวัดและประเมินผลของเด็กออทิสติกจะต่างจากการวัดผลของเด็กปกติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถที่แตกต่างกันไปของเด็กออทิสติกแต่ละคน การวัดผลความสามารถทางศิลปะอาจจะกำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีหลักการในการวัดและประเมินผล 3 ชั้น ดังนี้

- 1) วัด ประเมินผลในทุกกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะ เพื่อประเมินความพร้อมและความรู้พื้นฐานของเด็ก แล้วนำไปวางแผนการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมในแต่ละรายกิจกรรม

- 2) วัด ประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังสิ้นสุดการพัฒนาทักษะศิลปะ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กและนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมมากขึ้น

- 3) วัด ประเมินผลการจัดกิจกรรม ให้ดำเนินทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมเพื่อดูความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของเด็กออทิสติก

โดยการประเมินตามหลักการนั้น จะต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน และพัฒนาการของเด็ก เน้นการประเมินตามสภาพจริงจากการสังเกตและบันทึกข้อมูล การประเมินต้องให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงกับตัวเด็ก การประเมินผลจากสภาพควรเน้นให้เด็กออกทิสติก ได้แสดงออกทางศิลปะตามความถนัดอย่างสร้างสรรค์ และผลจากการประเมินของเด็กนั้นเป็นผล จากการจัดการเรียนการสอนของครู

11. การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ

การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ มีวิธีการส่งเสริม และสร้างความร่วมมือที่หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทของหน่วยงาน สถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน ในที่นี้ขอเสนอแนวทางในการส่งเสริมและสร้างความร่วมมือเพื่อส่งทักษะทางศิลปะ ในเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ ดังนี้

แนวทางการส่งเสริม

- ส่งเสริมกิจกรรมในห้องเรียน ให้เด็กออทิสติกได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปะ ที่หลากหลาย เพื่อค้นหาความถนัดที่แท้จริง เมื่อเด็กค้นหาความสามารถของตนเองเจอแล้ว ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถทางศิลปะให้เด็ก ออทิสติกมีทักษะที่สูงขึ้น

- ส่งเสริมด้วยกิจกรรมภายนอก โดยจัดให้มีการเรียนรู้หรือทำกิจกรรมนอก ห้องเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้มองเห็นมุมมองและผู้คนใหม่ ๆ และเจอสถานที่ที่แตกต่าง ซึ่งจะช่วย เพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับเด็กออทิสติกได้มากขึ้น และทำให้เด็กรู้สึกตื่นตัวมากกว่าการนั่งเรียน หรือนั่งฝึกฝนในห้องเรียน

- ส่งเสริมนอกเวลาเรียน ควรจัดให้มีการเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนของเด็ก ออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กมีความพร้อมในการฝึกฝน เพราะหากอาศัยเวลาเฉพาะ ในช่วงการเรียนปกติ ครูผู้สอนจะมีเวลาอย่างจำกัด และต้องใช้เวลาไปกับเด็กทุกคนในห้องเท่า ๆ กัน ดังนั้นการสอนเสริมนอกเวลา จะเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนพัฒนาได้เร็วขึ้น

แนวทางการสร้างความร่วมมือ

ความร่วมมือภายใน : เป็นการสร้างความร่วมมือในหน่วยงาน หรือ สถานศึกษาที่เด็กออทิสติกศึกษาอยู่ โดยสร้างความร่วมมือตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ผู้สอนและ ผู้ปฏิบัติ เพื่อให้การส่งเสริมความสามารถทางศิลปะนั้นเริ่มต้นตั้งแต่ระดับนโยบาย เมื่อเกิด นโยบายที่ชัดเจน ผู้สอนและผู้ปฏิบัติก็จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและเต็มที่

การสร้างความร่วมมือในระดับภายใน ไม่ได้หมายถึงเฉพาะบุคลากรที่อยู่ภายในเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผู้ปกครองและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก และนักสหวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งเมื่อทุกฝ่ายทำงานร่วมกัน และมีเป้าหมายเดียวกัน ก็นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาความสามารถทางศิลปะที่ชัดเจน ทำให้เด็กออทิสติกเกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ความร่วมมือภายนอก : นอกจากความร่วมมือภายในหน่วยงานมีความสำคัญแล้ว การสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกก็สำคัญเช่นกัน เห็นได้จากสังคมปัจจุบันที่มีทั้งภาครัฐและภาคเอกชนช่วยกันขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปสู่การพัฒนา ดังนั้นการส่งเสริมความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกก็เช่นกัน หากได้รับความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นหน่วยงานทางด้านศิลปะหรือวัฒนธรรมเท่านั้น ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในส่วนนี้จะนำไปสู่การขยายโอกาสในการแสดงออกถึงความสามารถ ขยายภาพลักษณ์ของเด็กออทิสติก พร้อมทั้งส่งเสริมความสามารถของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษให้ก้าวไปต่อในระดับที่สูงขึ้น เด็กจะเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจในตนเอง มีความสุขในการแสดงออก และเชื่อว่าชีวิตต่อไปของเด็กออทิสติกกลุ่มนี้จะมีแต่สิ่งดีและก้าวหน้า สามารถยืนอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจในฐานะพลเมืองคนหนึ่ง

ส่วนที่ 3 สรุปผลการประเมินประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

สามารถสรุปผลการประเมินประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ มีผลการประเมินดังนี้

ตาราง 3 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

รายการประเมิน	คะแนน ความคิดเห็น			$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ เหมาะสม
	1	2	3			
1. องค์ประกอบของรูปแบบการสอน มี ความเหมาะสมและสอดคล้องต่อการ พัฒนาทักษะศิลปะ	4.1	4.9	4.7	4.5	0.41	มากที่สุด
1. หลักการ	4	5	4	4.3	0.57	มาก
2. ทศนคติ	5	5	5	5	0	มากที่สุด
3. เป้าหมาย/วัตถุประสงค์	4	5	5	4.6	0.57	มากที่สุด
4. การวิเคราะห์ผู้เรียน	4	4	5	4.3	0.57	มาก
5. หลักสูตรและเนื้อหา	4	5	5	4.6	0.57	มากที่สุด
6. กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	5	4.6	0.57	มากที่สุด
7. เทคนิคการสอน	4	5	4	4.3	0.57	มาก
8. การสร้างบรรยากาศ	5	5	5	5	0	มากที่สุด
9. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้	4	5	4	4.3	0.57	มาก
10. การวัดและประเมินผล	4	5	4	4.3	0.57	มาก
11. การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือ ในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ	4	5	4	4.3	0.57	มาก
2. รูปแบบการสอนสอดคล้องต่อการ พัฒนาทักษะศิลปะในเด็กออทิสติกที่มี ความสามารถพิเศษทางศิลปะ	4	5	4	4.3	0.57	มากที่สุด
3. เนื้อหาการสอนถูกต้องและเหมาะสม	3	5	5	4.3	1.15	มาก
4. รูปแบบการสอน สะท้อนแนวทางในการ สอนศิลปะของเด็กออทิสติกที่หลากหลาย	4	4	4	4	0	มาก
5. รูปแบบการสอนเหมาะสมต่อการ นำไปใช้จริง	5	5	5	5	0	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย				4.48	0.32	มาก

จากตาราง แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะ

เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ พบว่า ความเหมาะสมโดยรวมของรูปแบบการสอน อยู่ในระดับมาก โดยวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ทั้ง 11 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมและสอดคล้อง ต่อการพัฒนาทักษะศิลปะ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.5 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 โดย ประเด็น หลักการ การวิเคราะห์ผู้เรียน เทคนิคการสอน ปัจจัยที่ส่งผลการเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล และการส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ อยู่ในระดับมาก และประเด็น ทศนคติ เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ หลักสูตรและเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการ สร้างบรรยากาศ อยู่ในระดับดีมาก จากการวิเคราะห์พบว่าองค์ประกอบทั้ง 11 องค์ประกอบ มีความครอบคลุมและเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น สามารถใช้ได้ในการพัฒนาทักษะศิลปะของเด็ก ออทิสติก อาจจะมีบางประเด็นที่ต้องการการเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์

รูปแบบการสอนสอดคล้องต่อการพัฒนาทักษะศิลปะในเด็กออทิสติกที่มีความสามารถ พิเศษทางศิลปะ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.3 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 ด้วยรูปแบบ การสอนเกิดจากการสังเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ที่มีความเกี่ยวข้องกับการสอน ศิลปะเด็กออทิสติกโดยตรง ทำให้รูปแบบมีความสอดคล้องต่อการพัฒนา

เนื้อหาการสอนถูกต้องและเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.3 และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน 1.15 ด้วยเนื้อหาเกิดจากการกลั่นกรองความรู้ ความชำนาญ เชี่ยวชาญและ ประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้เนื้อหามีความเหมาะสม แต่อาจจะต้องเพิ่มเติมบางประเด็นเพื่อให้เกิด ความสมบูรณ์ในด้านเนื้อหา

รูปแบบการสอน สะท้อนแนวทางในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกที่หลากหลาย อยู่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0 ด้วยรูปแบบการสอนสามารถสะท้อนแนวทางได้ ในระดับทางตรง เนื่องจากเป็นการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อกลุ่มเด็กออทิสติกที่มีความสามารถ พิเศษโดยเฉพาะ จึงทำให้แนวทางค่อนข้างชัดเจน

รูปแบบการสอนเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5 และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0 ด้วยผู้เชี่ยวชาญมองว่ารูปแบบการสอนมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ ซึ่ง รูปแบบการสอนจะเป็นแนวทางหรือชี้แนะ ขึ้นอยู่กับผู้ที่นำไปใช้ จะประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะ ศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษอย่างไร

ภาพประกอบ 3 Model : รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก
ที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ เพื่อศึกษารูปแบบการสอนศิลปะ ความมุ่งหมายของงานวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ โดยสร้างรูปแบบการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ โดยการใช้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะ และครูพิเศษ จำนวน 8 คน ที่สามารถตอบคำถามการสัมภาษณ์ได้อย่างลุ่มลึกและครบถ้วน ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) โดยมุ่งเน้นในการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบ 2 ชั้น และการนำเสนอผลการศึกษา การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้มาจากการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก ครูส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนศิลปะ สามารถจัดการเรียนการสอนศิลปะได้ดี มีความชำนาญในการสอน แต่บางส่วนอาจจะยังขาดความพร้อม ด้านการสื่อสาร ใช้การสื่อสารที่เหมาะสมกับลักษณะของเด็กออทิสติก คือใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่ซับซ้อน และไม่เป็นทางการมากเกินไป และใช้การสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ภาพ สื่อ สื่อนำทาง ซึ่งสามารถสื่อสารกับเด็กออทิสติกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านเทคนิคและวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน ครูใช้เทคนิคและวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนในรูปแบบปกติ คือเป็นวิธีที่ใช้เป็นประจำ ครูส่วนใหญ่ไม่เน้นการนำเข้าสู่บทเรียนของเด็กออทิสติก ใช้เป็นรูปแบบง่าย ๆ ได้แก่ การพูดคุยเรื่องทั่วไป ทบทวนบทเรียน กิจกรรมนันทนาการ เล่นิทาน/เล่าเรื่องราว และใช้เวลาไม่นาน ซึ่งเด็กมีการตอบรับดี มีส่วนรวมในการทำกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน แต่ไม่สามารถใช้ได้กับเด็กทุกคน ด้านการกระตุ้นความสนใจ ครูกระตุ้นความสนใจได้เป็นอย่างดีและเหมาะสม สามารถทำให้เด็กออทิสติกเกิดความสนใจในการนำเข้าสู่บทเรียน และการเรียนรู้ ไม่หลุดออกไปอยู่ในมุมของตนเอง ครูใช้กระตุ้นด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ให้ทำทางในการสอนที่สามารถเรียกความสนใจ ถ้อยคำและน้ำเสียงมีการปรับระดับเสียงตามความเหมาะสม ใช้สื่อการเรียนรู้ แสดงบทบาทสมมติ และกระตุ้นด้วยการตอบคำถาม ด้านสื่อ ครูใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย

แต่เด็กไม่สามารถใช้หรือเรียนรู้สื่อนั้นได้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้นำในการใช้สื่อ สื่อที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ สื่อภาพ สื่อของจริง สื่อดิจิทัลและวิดิทัศน์ เพราะเด็กสามารถเรียนรู้ผ่านการสัมผัสหลาย ๆ ด้าน และด้านอุปกรณ์ ครูต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม เพื่อให้เด็กมีเวลาในการเรียนรู้และการฝึกทักษะศิลปะได้อย่างเต็มที่ และครูต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทำความสะอาดและจัดเก็บอุปกรณ์ ด้านการสร้างบรรยากาศ ครูมีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้มีความพร้อมทุก ๆ ด้าน จัดพื้นที่เป็นระเบียบ สะอาด สะดวก และปลอดภัย นอกจากนี้ครูยังต้องจัดบรรยากาศเพื่อเสริมการเรียนรู้ ด้วยการเปิดเพลง เล่นเกมและทำกิจกรรมนันทนาการ เด็กเกิดความสุขสนทนและเรียนรู้ด้วยความสุข ด้านเนื้อหาครูส่วนใหญ่มีการปรับเนื้อหาเพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน เด็กสามารถเรียนรู้ได้ในระดับเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันเท่านั้น กรณีเด็กที่มีศักยภาพสูงครูจะต้องจัดสอนนอกเวลาเพิ่มเติมด้านกิจกรรม ครูมีการดำเนินการกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ เป็นลักษณะกิจกรรมการวาดภาพระบายสี ปั้น และสื่อผสม เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามที่ครูวางแผน แต่แตกต่างกันที่ศักยภาพและทักษะในการทำงาน ด้านการถ่ายทอดความรู้ ครูมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ชัดเจน สามารถถ่ายทอดความรู้ได้หลากหลายรูปแบบ และเหมาะสมกับลักษณะของเด็กออทิสติก ด้านการเข้าถึงความรู้ ความสามารถของเด็กออทิสติก เด็กไม่สามารถเข้าถึงความรู้ได้เหมือนกันทุกคน แต่โดยรวมสามารถเรียนรู้ได้ดี อาศัยการจดจำจากการปฏิบัติงานศิลปะ ด้วยเด็กออทิสติกมีวิธีการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ครูจึงต้องคำนึงถึงความสามารถของเด็กเป็นสำคัญ ด้านการกระตุ้นและการส่งเสริม ครูมีการกระตุ้นเด็กออทิสติกในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับการใช้คำพูด ท่าทาง และการช่วยลงมือทำ การส่งเสริมผู้เรียนครูเน้นการส่งเสริมเป็นรายบุคคล พิจารณาตามศักยภาพและความสามารถในตัวเด็กแต่ละคน ส่งเสริมให้เหมาะสมกับความถนัดและความชื่นชอบของเด็ก ด้านการเชื่อมโยงความรู้/การทบทวน เด็กออทิสติกไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เก่าและความรู้ใหม่ รวมถึงประสบการณ์จากการเรียนรู้ และไม่เข้าใจมิติสัมพันธ์ ครูจึงใช้วิธีการทบทวนความรู้ซ้ำ ๆ ให้เด็กสามารถจำสิ่งที่ได้เรียนไปได้ ด้านการเสริมแรง ครูใช้วิธีการเสริมแรงทางบวกเป็นส่วนใหญ่ และเสริมแรงทางลบ ในกรณีที่มีความจำเป็น ด้านปัญหาและการแก้ไข ปัญหา ครูพบปัญหาในการสอนที่แตกต่างกัน ปัญหาหลักจะเป็นเรื่องของพฤติกรรมเด็ก ปัญหาในการเรียนรู้ และปัญหาเรื่องของเวลา ซึ่งครูสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ มีองค์ประกอบสำคัญ 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) ทศนคติ 3) เป้าหมาย/จุดประสงค์ 4) การวิเคราะห์ผู้เรียน 5) หลักสูตรและเนื้อหา 6) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 7) เทคนิคการสอน 8) การสร้างบรรยากาศ 9) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ 10) การวัดและประเมินผล 11) การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ อยู่ในระดับ ดี

อภิปรายผล

ผลการพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ อภิปรายได้ ดังนี้

รูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น มีความเหมาะสม ($X = 4.48$, $S.D. = 0.32$) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง มีความถูกต้องเหมาะสม มีกรอบแนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน นิยามเฉพาะ กลุ่มเป้าหมายของรูปแบบการสอน และองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการสอน 11 องค์ประกอบ ที่แสดงถึงแนวคิดทฤษฎีที่มีความเป็นได้จริงในการสอน และมีภาพรวมเหมาะสมต่อการนำไปใช้ มีองค์ประกอบสำคัญที่เหมาะสมและชัดเจน สอดคล้องกับ (ทิสนา แหมมณี, 2554) (อ้างใน (ช่อทิพย์ จันทรา, 2560)) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการสอนต้องผ่านการจัดองค์ประกอบของรูปแบบการสอนให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงแนวคิดทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน มีการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการสอนจึงมีคุณภาพส่งผลให้รูปแบบการสอนมีความน่าเชื่อถือเพราะมีแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ให้การสนับสนุน

องค์ประกอบ ที่ 1 หลักการ เป็นสำคัญของรูปแบบการสอนที่เป็นลักษณะของหลักการทางวิชาการ ทฤษฎี ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก การสอนศิลปะเด็กออทิสติก เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างองค์ความรู้ และเป็นพื้นฐานสำหรับการสอนศิลปะของเด็ก

ออกทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ ทำให้ครูผู้สอนเกิดความมั่นใจในการนำความรู้ ทฤษฎี มาปรับใช้ และผนวกเข้ากับความรู้และประสบการณ์เดิม จนเกิดเป็นความรู้ใหม่

องค์ประกอบ ที่ 2 ทักษะคิด จะชี้ให้เห็นมุมมองของความคิดที่เหมาะสม และสมควรเกิดขึ้นในการสอนศิลปะของเด็กออกทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ โดยจะชี้ให้เห็นพื้นฐานของความคิดและความคิดในเชิงลึกที่ควรค่าต่อการปฏิบัติ

องค์ประกอบ ที่ 3 เป้าหมาย/จุดประสงค์ จะบอกแนวจากการกำหนดเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยเป้าหมายเป็นสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อแสดงถึงความรู้ และทักษะทางด้านศิลปะ ที่ครูผู้สอนคาดหวังจะพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กออกทิสติก หรือจะเป็นในรูปแบบความมุ่งหมายในการสอน ซึ่งจะวางขอบข่ายเป็นแนวทางกว้าง ๆ เป้าหมายไม่ได้กำหนดผลที่จะเกิดขึ้นในตัวเด็กออกทิสติกในเชิงความรู้และทักษะ หรือพฤติกรรมที่สังเกตได้จากการสอน ส่วนจุดประสงค์ จะเป็นไปตามตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ หรือตามเป้าหมายที่ครูตั้งไว้ โดยจุดประสงค์จะบอกไว้อย่างชัดเจนที่สุดว่าเด็กออกทิสติกต้องทำอะไรได้ ซึ่งการทำงานศิลปะของเด็กจะบอกได้ทันทีว่าเด็กเกิดการเรียนรู้หรือไม่ การตั้งจุดประสงค์ที่ชัดเจนจะนำไปสู่การประเมินผลการเรียนรู้ในรูปแบบที่เหมาะสม

องค์ประกอบ ที่ 4 การวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นต้นเกี่ยวกับตัวเด็กออกทิสติกอย่างรอบด้าน เป็นรายบุคคล ซึ่งข้อมูลจะแสดงให้เห็นถึงระดับความสามารถ พัฒนาการ ความสามารถ ความถนัด ภูมิหลังของเด็ก รวมถึงข้อมูลสำคัญต่าง ๆ ที่ล้วนมีส่วนสำคัญประกอบการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การจัดแนวทางการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะที่มีความเหมาะสมกับเด็กรายบุคคล

องค์ประกอบ ที่ 5 หลักสูตรและเนื้อหา หลักสูตรและเนื้อหาถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ในองค์ประกอบนี้จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะที่แตกต่างของ 2 ส่วน ซึ่งไม่จำเป็นเสมอไปว่าการสอนศิลปะของเด็กออกทิสติกต้องใช้หลักสูตรหรือเนื้อหารูปแบบเดียวกัน ขึ้นอยู่กับบริบทและความเหมาะสม ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการจัดการและการปรับใช้ให้เกิดความยืดหยุ่นภายใต้ความเหมาะสมและเป็นไปได้จริง

องค์ประกอบ ที่ 6 กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นช่วงของการดำเนินการที่เกิดจากการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ โดยองค์ประกอบที่ 6 จะให้แนวทางในการดำเนินการ การวางรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน และการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความพร้อม สามารถปรับใช้ในการพัฒนาทักษะศิลปะ ของเด็กออกทิสติกได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบ ที่ 7 เทคนิคการสอน ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการจัดการเรียนรู้ ศิลปะ ของเด็กออทิสติก เพราะเทคนิคการสอนจะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมความสนใจในการเรียนรู้ และมีส่วนในการพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็ก เทคนิคการสอนที่ได้รับการเสนอ จึงเป็นเทคนิค ที่ได้รับการยอมรับจากผู้มีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติกที่ปฏิบัติงานในบริบท ที่แตกต่างกัน แต่ใช้เทคนิคเหล่านี้คล้ายกัน

องค์ประกอบ ที่ 8 การสร้างบรรยากาศ เป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้ เกิดการเรียนรู้ทางศิลปะ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กออทิสติกที่จำเป็นต้องคำนึงถึงลำดับแรก ๆ เนื่องจาก เด็กมีวิธีการในการเรียนรู้ที่แตกต่างและมีความพิเศษที่ไม่เหมือนกับคนอื่น ดังนั้น การสร้าง บรรยากาศ จะสะท้อนวิธีการจัดการและการเตรียมความพร้อมของครู สอดคล้องกับ (แอนเดอร์สัน ฟรานเซส อี, 2557) ที่ว่าในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ศิลปะด้วยกิจกรรมนันทนาการ จัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้ชิดครูไม่หันไปหาความสนใจอื่น ลดสิ่งรบกวนในห้องเรียน ก่อให้เกิด บรรยากาศทางการเรียนที่อบอุ่นและมีความสุข

องค์ประกอบ ที่ 9 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านความบกพร่องทางร่างกายและพฤติกรรม ปัจจัยด้านความบกพร่องในการคิด ปัจจัย ด้านความบกพร่องในการรับรู้ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งทั้ง 4 ปัจจัยจะชี้ให้เป็นสาเหตุ ปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในการพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มี ความสามารถพิเศษทางศิลปะ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ที่อาจจะ เกิดขึ้น

องค์ประกอบ ที่ 10 การวัดและประเมินผล รวมไปถึงการติดตามความก้าวหน้า ถือเป็นขั้นสำคัญที่จะแสดงให้เห็นว่าเด็กออทิสติกเกิดการพัฒนาก้าวหน้าทางด้านศิลปะในระดับใด หรือทิศทางใด ซึ่งการวัดและประเมินผลสามารถปฏิบัติได้หลายรูปแบบ แต่สำหรับกลุ่มเด็ก ออทิสติก มีหลักการในการวัดและประเมิน 3 ขั้น ซึ่งมีความครอบคลุมและใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพได้

องค์ประกอบ ที่ 11 การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทาง ศิลปะ แบ่งออกเป็น แนวทางการส่งเสริมและแนวทางการสร้างความร่วมมือ ซึ่งจะแสดงให้เห็น รายละเอียดในการปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่เกิด จากความร่วมมือของบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถ พิเศษทางศิลปะมีองค์ประกอบ 11 องค์ประกอบนั้น สอดคล้องกับ (ปริญญ์ หนันชัยบุตร, 2552)

ที่ได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กรอบแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ข้อกำหนด 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4.1 ขั้นเตรียมความพร้อม 4.2 ขั้นพัฒนาการคิด ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยคือ 4.2.1 การจุดประกาย 4.2.2 การรวบรวม ความคิด 4.2.3 การประเมินทางเลือก 4.3 ขั้นปฏิบัติประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยคือ 4.3.1 การสร้างสรรค์ผลงาน 4.3.2 การทบทวน 4.4 ขั้นประเมิน 5) การเตรียมการสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 7) บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน และสอดคล้องกับ (ณัฐกาญจน์ อนันทรวัน, 2561) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนในห้องเรียนรวมระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ 6) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม 7) บทบาทครู และ 8) บทบาทนักเรียน ซึ่งทั้งสองรูปแบบงานวิจัยข้างต้น นอกจากมีวัตถุประสงค์คือการพัฒนากระบวนการสอนแล้ว ยังมีการนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้จริงเพื่อศึกษาผลของการทดลองและมีการประเมินผลการใช้ที่ชัดเจน

รูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ จึงเป็นรูปแบบการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะทางด้านศิลปะของเด็กออทิสติก ในสถานศึกษาที่หลากหลายได้อย่างมีคุณภาพ รูปแบบการสอนจะเป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจในตัวเด็กออทิสติก และรู้จักกระตุ้นโดยการจัดการเรียนการสอนศิลปะให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเด็กออทิสติก ซึ่งศิลปะจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยค้นหาข้อบกพร่องบางประการในการที่จะปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมความสามารถทางศิลปะของนักเรียนออทิสติกให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์รวมถึงการตัดสินใจ โดยอิงส่วนหนึ่งจากประสบการณ์ในการทำงานตรงด้านการศึกษาพิเศษ ซึ่งรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ตามผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เพราะรูปแบบการสอนศิลปะ ๔ ขั้นนี้ได้ระบุถึงกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน คือ เด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ และมีองค์ประกอบของรูปแบบที่ครอบคลุม ซึ่งรูปแบบการสอนส่วนใหญ่จะมีจำนวนองค์ประกอบไม่มาก แต่ของผู้วิจัยประกอบด้วยองค์ประกอบ 11 องค์ประกอบสำคัญ ด้วยพิจารณาแล้วว่าทุกองค์ประกอบนั้น

ครอบคลุมการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านศิลปะ สำหรับนักเรียนออกทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษารูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ มีข้อจำกัดคือใช้ได้เฉพาะกลุ่มเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ เท่านั้น แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม
2. การศึกษารูปแบบการสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทอื่น ๆ ที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาทักษะศิลปะในเด็กพิเศษประเภทอื่น ๆ
3. ครูสามารถควรสอนเสริมศิลปะนอกเวลาให้กับเด็กกลุ่มออทิสติก เพราะการสอนในระบบห้องเรียนเด็กอาจจะไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ
4. ความร่วมมือในการพัฒนาระหว่างเด็ก ครู ผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กได้พัฒนาความสามารถทางด้านศิลปะได้อย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- เกษร ธิตะจारी. (2543). กิจกรรมศิลปะสำหรับครู = *Art activity for teacher*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจษฎา นกน้อย. (2552). การจัดการความหลากหลายในองค์กร : ตัวแบบทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ. In: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เผ่าโกศลสถิตย์, ส. (2543). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- เพ็ญแข ลีเมศิลา. (2540). การวินิจฉัยโรค"ออทิซึม": สมุทรปราการ : โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์.
- เมตตา สุวรรณศรี , พิษณุ ศุภนิมิตร , & สุธา ลีนะวัต (2016). เส้นใยแห่งความรักของแม่. *Veridian e-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ และฉบับ International Humanities, Social Sciences and arts*.
- แก้วตา บุบผเวส. (2548). ความคงทนในการจำคำศัพท์ของเด็กออทิสติกระดับอนุบาลจากการฝึกโดยใช้กิจกรรมเกม. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- กันตรัตน์ ไพรินทร์. (2546). การศึกษาความสามารถในการรู้คิดและการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กออทิสติกโดยใช้กิจกรรมศิลปะ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- คณะกรรมการศัพท์บัญญัติการศึกษา. (2544). ศัพท์บัญญัติการศึกษา ฉบับกรมวิชาการ: กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณิน บุญสุวรรณ. (2551). รัฐธรรมนูญไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.): กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- จินตนา กลิ่นนัท. (2013). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้.
- จินตนา กลิ่นนัท. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อเสริมสร้างการจัดการความรู้. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- ชนิศ รัตนสิน. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกองการกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กรมการทหารสื่อสาร. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

ดุสิต ลิขนะพิชิตกุล. (2545). พัฒนาการบำบัดของเด็กออทิสติกตามแนวทางบ้านหมอเพ็ญแข:

กรุงเทพฯ : รักลูก.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2549). พหุปัญญา อัจฉริยภาพหลากหลายมิติที่น่าค้นหา. ฉบับพิเศษ(222), 63-64.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2546). การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีใน

มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในกรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัย = *Information use and needs of undergraduate students in public and private universities in Bangkok*: กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2549). ห้องสมุด Dekkid.com : ศูนย์รวมความรู้ห้องสมุดยุคใหม่: กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้จัดจำหน่าย.

นิธรา เรืองดารกานนท์. (2551). เด็กออทิสติก-เด็กสมาธิสั้น (พิมพ์ครั้งที่ 1.. ed.): กรุงเทพฯ : โฮลิสติก.

บุรินทร์ ลือวารพงษ์. (2549). การศึกษาความสามารถในการบั่นสื่อความหมายของนักเรียนออทิสติก. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

ปิยฉัตร ไทยสมบุญ. (2551). การศึกษาทักษะทางสังคม ด้านการรับรู้อารมณ์ของเด็กออทิสติก โดยวิธีการอ่านจิตใจที่ใช้การสอนด้วยการภาพวาดลายเส้นและภาพถ่าย. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

ผจงจิตต์ ช่างมงคล. (2012). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมพับกระดาษที่มีต่อพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัย.

ผดุง อารยะวิญญู. (2542a). เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม: กรุงเทพฯ : แวนแก้ว.

ผดุง อารยะวิญญู. (2542b). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (พิมพ์ครั้งที่ 2, (ฉบับปรับปรุงใหม่). ed.): กรุงเทพฯ : แวนแก้ว.

พุกฉิมพงษ์ เพชรรัตน์. (2552). การศึกษาพฤติกรรมซ้ำ ๆ ของนักเรียนออทิสติกอายุ 7-10 ปีใน

โรงเรียนศึกษาพิเศษจากการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป ตอนพิเศษ 58 ง (2551). (Vol. 125): กรุงเทพฯ : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ราศี ทองสวัสดิ์. (2529). บทบาทและหน้าที่ของครูสอนชั้นเด็กเล็กและการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีปัญหา: กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

รุ่งนภา ทรัพย์สุพรรณ. (2546). การศึกษาผลของกิจกรรมกระตุ้นการรับรู้สีและการเคลื่อนไหว โดยครอบครัวที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ การเล่นอย่างเหมาะสมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ของเด็กออทิสติก. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ: กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

วิจารณ์ พานิช. (2549). KM วันละคำ : "จากนักปฏิบัติ KM สู่นักปฏิบัติ KM": กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

วินัดดา ปิยะศิลป์. (2537). คู่มือสำหรับพ่อแม่เพื่อเด็กออทิสติก: กรุงเทพฯ : แปลน พับลิชชิง.

วิรุณ ตั้งเจริญ, & สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ศ. (2544). ผลิตภัณฑ์น้อย : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์: กรุงเทพฯ : ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สกศ.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2543). จิตวิทยาเด็กพิเศษแนวคิดสมัยใหม่: กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันราชานุกูล. วารสารราชานุกูล วารสารราชานุกูล.

สาวิตรี บุญเจริญ. (2549). การจัดการศึกษาของเด็กออทิสติก. วารสารนวัตกรรมการเรียนการสอน, 3(2), 5-11.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 1.. ed.): กรุงเทพฯ : สำนักงาน.

สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ ฝ่ายวิชาการ. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 (พิมพ์ครั้งที่ 1.. ed.): กรุงเทพฯ : เดอะบุคส์.

สิริรัตน์ रेखा, ท. (2548). คู่มือออทิสติก สำหรับผู้ปกครอง. กรุงเทพฯ: ศูนย์ลาดพร้าว: สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต.

สิริรัตน์ रेखा, ท. (2550). ศิลปะบำบัด ศาสตร์และศิลป์แห่งการบำบัด. กรุงเทพฯ: ศูนย์ลาดพร้าว.

สุชีริน เย็นสวัสดิ์. (2548). การศึกษาทักษะการสื่อสารของเด็กออทิสติกจากการสอนโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสาร. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

สุนาท สร้อยจุ. (2557). การออกแบบและพัฒนาของเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะเรื่องเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ของเด็กออทิสติก ช่วงอายุ 3-5 ปี. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

อุทัย ดุลยเกษม. (2555). จากอดีตถึงปัจจุบันทันอนาคตกับศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์. In: วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2545). ช่วยลูกออกทิสติก : คู่มือสำหรับพ่อแม่ผู้ไม่ยอมแพ้: กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การสอนศิลปะ สำหรับนักเรียนออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....ถึง.....น.

ผู้สัมภาษณ์..... สถานที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี วุฒิการศึกษา.....

ตำแหน่ง..... สถานที่ทำงาน.....

ประสบการณ์ในการสอน.....ปี วิชาที่สอน.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนศิลปะกับนักเรียนออทิสติก

ความรู้สึกที่มีต่อการทำงานด้านการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติก

.....

.....

.....

.....

.....

การศึกษาค้นคว้าความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กออทิสติก

.....

.....

.....

.....

.....

การศึกษาค้นคว้าความรู้/เทคนิค/รูปแบบ/วิธีการสอนศิลปะสำหรับเด็กออทิสติก

.....

.....

.....

.....

เป้าหมายของการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ

.....

.....

.....

การศึกษาค้นคว้าผู้เรียน

.....

.....

.....

การวางแผนการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ

.....

.....

.....

หลักสูตร เนื้อหา ที่ใช้ในการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

การเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อมในการสอนศิลปะให้เด็กออทิสติก

.....

.....

.....

.....

เทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ

.....

.....

.....

.....

การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับเด็กออทิสติก

.....

.....

.....

.....

ปัญหาที่พบในการสอนศิลปะ สำหรับเด็กออทิสติก

.....

.....

.....

.....

การแก้ไขปัญหาที่พบในการสอน

.....

.....

.....

.....

วิธีการวัดและประเมินผล และประเมินผลการสอน/การปฏิบัติงาน

.....

.....

.....

.....

.....

การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาต่อเนื่อง

.....

.....

.....

.....

.....

ความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบเห็นจากการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการในการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางศิลปะสำหรับเด็ก
 ออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ

.....

.....

.....

.....

.....

ความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่นๆ ในการส่งเสริม
การเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะ ให้กับเด็กออทิสติก

.....

.....

.....

.....

ประสบการณ์ที่ควรค่าต่อการแนะนำ

.....

.....

.....

.....

ประเด็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

แบบสังเกต
เรื่อง พฤติกรรมการเรียนรู้ศิลปะ ของนักเรียนออทิสติก

วันที่สังเกต.....สถานที่.....

เวลาสังเกต.....ถึง.....

ครูผู้สอน.....ชั้น.....จำนวนนักเรียนออทิสติก.....คน

หัวข้อการสังเกต : นักเรียน

พฤติกรรมหรือสิ่งที่นักเรียนออทิสติกปฏิบัติก่อนเริ่มเรียนหรือทำกิจกรรม

ด้านอารมณ์

.....

.....

.....

ด้านการแสดงออก

.....

.....

.....

ด้านการสื่อสาร

.....

.....

.....

ด้านการปฏิสัมพันธ์

.....

.....

.....

อื่น ๆ

.....

.....

.....

พฤติกรรมและการตอบสนองต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานศิลปะ

ด้านความสนใจ

.....

.....

.....

ด้านความถนัด

.....

.....

.....

ด้านทักษะเฉพาะ

.....

.....

.....

ด้านระยะเวลา

.....

.....

.....

ด้านอารมณ์

.....

.....

.....

ด้านการแสดงออก

.....

.....

.....

ด้านการสื่อสาร

.....

.....

.....

ด้านการปฏิสัมพันธ์

.....

.....

.....

อื่นๆ

.....

.....

.....

พฤติกรรมแสดงออกหลังจากการเรียนรู้ หรือการปฏิบัติงานศิลปะ

ด้านอารมณ์

.....

.....

.....

ด้านการแสดงออก

.....

.....

.....

ด้านการสื่อสาร

.....

.....

.....

ด้านการปฏิสัมพันธ์

.....

.....

.....

อื่นๆ

.....

.....

.....

พฤติกรรมสืบเนื่องจากการเรียนรู้

.....

.....

.....

หัวข้อการสังเกต : ครูผู้สอน

ช่วงต้น – นำเข้าสู่บทเรียน

การสื่อสาร ลักษณะการพูด/อธิบาย

.....

.....

.....

เทคนิค/วิธีการ

.....

.....

.....

การกระตุ้นความสนใจ

.....

.....

.....

สื่อ/อุปกรณ์

.....

.....

.....

การสร้างบรรยากาศ

.....

.....

.....

ช่วงการสอน และการปฏิบัติกิจกรรมการสอน

เนื้อหาการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

กิจกรรม

.....

.....

.....

วิธีการ/ลักษณะการถ่ายทอด

.....

.....

.....

การสร้างบรรยากาศ

.....

.....

.....

วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้

.....

.....

.....

การเข้าถึงความรู้ ความสามารถของนักเรียน

.....

.....

.....

การส่งเสริม/การกระตุ้น

.....

.....

.....

การเสริมแรงทางบวก ทางลบ

.....

.....

.....

ปัญหาที่พบ

.....

.....

.....

ลักษณะ/วิธีการแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

ช่วงสรุป และเสร็จสิ้นกิจกรรม

การสื่อสาร ลักษณะการพูด/อธิบาย

.....

.....

.....

เทคนิค/วิธีการ

.....

.....

.....

การเชื่อมโยงความรู้/การทบทวน

.....

.....

.....

อื่น ๆ

.....

.....

ผู้สังเกต.....

ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ
ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์
เรื่อง การสอนศิลปะสำหรับนักเรียนออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ

ที่	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	IOC	ผล
		1	2	3			
ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์							
1	ชื่อ – สกุล	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	อายุ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	วุฒิการศึกษา	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	ตำแหน่ง	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	สถานที่ทำงาน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
6	ประสบการณ์ในการสอน(จำนวนปี)	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
7	วิชาที่สอน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนศิลปะกับนักเรียนออทิสติก							
1	ความรู้สึที่มีต่อการทำงานด้านการสอน ศิลปะเด็กออทิสติก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	การศึกษาหาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเด็ก ออทิสติก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	การศึกษาหาความรู้/เทคนิค/รูปแบบ/วิธีการ สอนศิลปะของเด็กออทิสติก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	เป้าหมายของการสอนศิลปะเด็กออทิสติกที่ มีความสามารถทางศิลปะ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	การศึกษาผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
6	การวางแผนการสอนศิลปะเด็กออทิสติก ที่มีความสามารถทางศิลปะ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
7	หลักสูตร เนื้อหา ที่ใช้ในการสอน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
8	การเตรียมตัวและการเตรียมความพร้อม ในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

9	เทคนิคการสอนที่ใช้ในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
10	การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้เด็กออทิสติก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
11	ปัญหาที่พบในการสอนศิลปะเด็กออทิสติก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
12	การแก้ไขปัญหาที่พบในการสอน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
13	วิธีการวัดและประเมินผล และประเมินผล การสอน/การปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
14	การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนา ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
15	ความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล ที่พบ เห็นจากการสอน	+1	0	+1	2	0.6	ใช้ได้
16	วิธีการในการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการ พัฒนาความสามารถทางศิลปะเด็ก ออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
17	ความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
18	สิ่งสำคัญของการสอนศิลปะให้กับเด็ก ออทิสติก	+1	+1	0	2	0.6	ใช้ได้
19	ประสบการณ์ที่ควรค่าต่อการแนะนำ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
20	ประเด็นเพิ่มเติม	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ
ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสังเกต
เรื่อง พฤติกรรมการเรียนรู้ศิลปะของเด็กออทิสติก

ที่	ข้อคำถาม	ความคิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญคน ที่			รวม	IOC	ผล
		+1	0	-1			
พฤติกรรมหรือสิ่งที่นักเรียนออทิสติกปฏิบัติก่อนเริ่มเรียนหรือทำกิจกรรม							
1	ด้านอารมณ์	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	ด้านการแสดงออก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	ด้านการสื่อสาร	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	ด้านการปฏิสัมพันธ์	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	อื่น ๆ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
พฤติกรรมและการตอบสนองต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานศิลปะ							
1	ด้านความสนใจ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	ด้านความถนัด	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	ด้านทักษะเฉพาะ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	ด้านระยะเวลา	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	ด้านอารมณ์	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
6	ด้านการแสดงออก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
7	ด้านการสื่อสาร	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
8	ด้านการปฏิสัมพันธ์	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
9	อื่น ๆ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
พฤติกรรมแสดงออกหลังจากการเรียนรู้ หรือการปฏิบัติงานศิลปะ							
1	ด้านอารมณ์	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	ด้านการแสดงออก	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	ด้านการสื่อสาร	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

4	ด้านการปฏิสัมพันธ์	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	อื่นๆ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
พฤติกรรมสืบเนื่องจากการเรียนรู้							
1	พฤติกรรมสืบเนื่องจากการเรียนรู้อื่นๆ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ
ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสังเกต
เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก

ที่	ข้อคำถาม	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	IOC	ผล
		+1	0	-1			
ช่วงต้น – นำเข้าสู่บทเรียน							
1	การสื่อสาร ลักษณะการพูด/อธิบาย	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	เทคนิค/วิธีการ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	การกระตุ้นความสนใจ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	สื่อ/อุปกรณ์	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	การสร้างบรรยากาศ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
ช่วงการสอน และการปฏิบัติกิจกรรมการสอน							
1	เนื้อหาการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	กิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
3	วิธีการ/ลักษณะการถ่ายทอด	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	การสร้างบรรยากาศ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
5	วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
6	การเข้าถึงความรู้ ความสามารถ ของเด็กออทิสติก	+1	0	+1	2	0.6	ใช้ได้
7	การส่งเสริม/การกระตุ้น	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
8	การเสริมแรงทางบวก ทางลบ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
9	ปัญหาที่พบ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
10	ลักษณะ/วิธีการแก้ไขปัญหา	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
ช่วงสรุป และเสร็จสิ้นกิจกรรม							
1	การสื่อสาร ลักษณะการพูด/อธิบาย	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
2	เทคนิค/วิธีการ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

3	การเชื่อมโยงความรู้/การทบทวน	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้
4	อื่นๆ	+1	+1	+1	3	1.0	ใช้ได้

รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ
ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

กรอบแนวคิดและหลักการ

ในปัจจุบัน สังคมโลกของเราปฏิเสธไม่ได้ว่า มีเด็กออทิสติกจำนวนมากขึ้นในทุก ๆ ประเทศ รวมถึงประเทศไทยก็เช่นกัน จากข้อมูลรายงานตัวเลขสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่ามีเด็กออทิสติกทั่วโลก ในอัตราส่วน 4:5 ของประชากรเด็ก 10,000 คน (อรจิรา จะเวรรัมย์. 2561 : 12 อ้างถึง บุญเรือง ไตรวรรรต์น์) นอกจากนั้น นักวิจัยยังมีการคาดการณ์ถึงอัตราการเกิดของเด็กออทิสติกจะมีระดับที่สูงขึ้นถึง 23 คน ต่อประชากรเด็ก 1,000 คน และมีแนวโน้มที่จะพบในกลุ่มเพศชายมากกว่าเพศหญิงถึง 4 เท่า ดังนั้นระบบการจัดการศึกษาจึงต้องเตรียมพร้อมรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเมื่อมองย้อนกลับมาในระบบการศึกษาของประเทศไทยเรานั้น การศึกษาของไทยได้มีการกำหนดหลักการจัดการศึกษาที่ชัดเจน มีแบบแผน และมีการพัฒนาเป็นระยะ ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมไทยและสังคมโลก ให้ความสำคัญกับการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการศึกษาควบคู่กับการจัดประสบการณ์ โดยคำนึงถึงความสนใจและความต้องการ ทั้งของเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เด็กแต่ละคนนั้นได้มีโอกาสพัฒนาตนเองได้ตามลำดับขั้น พัฒนาตนเองไปสู่ระดับสูงสุดตามศักยภาพ พร้อมกับใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข จากหลักการการจัดการศึกษาของชาติที่กล่าวมาข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่า ระบบการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลทุก ๆ กลุ่มไม่ว่าจะเป็นบุคคลปกติหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ฯ ที่ได้ระบุถึงสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทว่า เด็กกลุ่มนี้มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ทำให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องเตรียมพร้อม ในการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ เข้ามาเรียนร่วมหรือเรียนรวมในชั้นเรียนปกติ ซึ่งเป็นลักษณะการเรียนร่วมหรือการจัดชั้นเรียนพิเศษ แล้วยแต่กรณี ซึ่งในปัจจุบัน มีแนวโน้มของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมมีมากขึ้น โดยมีการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในห้องเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ แต่หากมีความพิการ เป็นอุปสรรคไม่สามารถเรียนร่วมในลักษณะดังกล่าวได้ ก็จะจัดเป็นชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ หรือเรียนในโรงเรียนที่จัดให้เฉพาะความพิการ ซึ่งในการจัดชั้นเรียนพิเศษให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติถือเป็นเรื่องที่ดี เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าถูกตัดออกไปจากสังคมและเกิดความเหลื่อมล้ำ ช่วยไม่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความรู้สึกเป็นปมด้อย และอาจจะส่งผลต่อความสามารถพิเศษที่ติดตัวเด็กกลุ่มนี้มาจะถูกกลบตบหายไป ไม่ได้ถูกใช้ และส่งเสริมอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กออทิสติก ซึ่งในสังคมเรายังมีเด็กออทิสติกที่รอ

จังหวะ เวลา และโอกาสในการแสดงออก และในขณะเดียวกันเด็กออทิสติกหลาย ๆ คน ไม่มีแม้แต่โอกาสด้วยซ้ำ เพราะด้วยสภาพสังคมในปัจจุบันที่เมื่อถูกระบุว่า เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องหรือเป็นคนพิการแล้ว ความเป็นอัจฉริยะหรือความสามารถพิเศษของพวกเขาจะถูกมองข้ามไป ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไปให้ความสำคัญที่ความผิดปกติมากกว่าความสามารถพิเศษ มุ่งเน้นการแก้ไขความผิดปกติ จนลืมส่งเสริมความสามารถพิเศษของพวกเขาไป ทำให้ความสามารถพิเศษหรือเรียกได้ว่าพรสวรรค์ที่ติดตัวมานั้นค่อย ๆ ลดหายไปเหลือเพียงความผิดปกติที่ทำให้เรามองเห็น

จากประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า มีเด็กออทิสติกจำนวนหนึ่งมีความสามารถในทางศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นด้านการวาดภาพ การระบายสี การปั้น การจดจำรายละเอียดรวมถึงด้านอื่น ๆ แต่เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างจริงจัง ทำให้เด็กที่มีความสามารถนี้ ไม่ได้ใช้ความสามารถที่มีของตนเองให้เกิดประโยชน์ สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจาก นักเรียนกลุ่มนี้ค่อนข้างพัฒนายากกว่าเด็กกลุ่มอื่น ๆ ครูต้องใช้ความอดทน พยายามและระยะเวลาในการฝึกฝน เรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าหากครูมีความรู้ ความเข้าใจในเด็กกลุ่มนี้เป็นอย่างดี หรือมีรูปแบบหรือแนวทางที่จะช่วยในการพัฒนาความสามารถทางศิลปะของเด็กกลุ่มนี้ได้ก็จะเป็นสิ่งที่ดี ดังนั้น รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะนี้ ที่เกิดจากการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์วิธีการสอนที่ผู้เชี่ยวชาญ ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะและครูพิเศษ ผ่านการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการและประสบการณ์ที่มีต่อการสอนศิลปะในกลุ่มเด็กออทิสติกที่มีความสามารถทางศิลปะ รูปแบบการสอนศิลปะนี้จึงเป็นการรวมมุมมองของการสอนที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญการที่แตกต่างกันไปตามบริบท ในหลากหลายมิติและหลายตัวแปรที่ล้วนมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ในเชิงสัมพันธ์และเชิงเหตุผล

ข้าพเจ้าจึงหวังว่า รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ จะเป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูผู้สอนเข้าใจในตัวเด็กออทิสติก และรู้จักกระตุ้นโดยการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเด็กออทิสติก ซึ่งศิลปะจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยค้นหาข้อบกพร่องบางประการในการที่จะปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมความสามารถทางศิลปะของนักเรียนออทิสติกให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

- 1) เป็นรูปแบบการสอนศิลปะ สำหรับครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ
- 2) เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความหลากหลาย และเปิดกว้างต่อความแตกต่างระหว่างความสามารถทางด้านศิลปะของเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล
- 3) เป็นคู่มือและตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมความสามารถ เพื่อพัฒนาทักษะศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ

นิยามเฉพาะ

ศิลปะ เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย อาจจะเรียกได้ว่า ความหมายเปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้นิยาม ซึ่งไม่มีความหมายที่ผิดและความหมายที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงขอใช้ความหมายตามพจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2530 นิยามความหมายของศิลปะว่า ศิลปะ คือ ผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออก ในรูปลักษณะต่าง ๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรีย์ภาพความประทับใจ หรือ ความสะเทือนอารมณ์ ตามอัชฌริยาภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยม และทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี หรือความเชื่อในลัทธิศาสนา

การสอนศิลปะ หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปะ การจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ ผ่านการฝึกให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มุมมองต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ สร้างหรือการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ศิลปะ เกิดความคิดที่จะนำความรู้ไปใช้เกิดทักษะหรือความชำนาญ และการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้ผู้เรียนได้ปะทะเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

ทักษะทางศิลปะ หมายถึง ความสามารถในการขีด เขียน วาด ระบาย ปั้น แกะ หล่อและอื่น ๆ รวมไปถึงทักษะในการใช้วัสดุอุปกรณ์และทักษะในการทำงานศิลปะแบบต่าง ๆ ของเด็กออทิสติก จนเกิดความชำนาญและเชี่ยวชาญ สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งทักษะเหล่านี้

เกิดจากการเรียนรู้ การฝึกฝน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การตัดสินใจและการจัดการ จนเกิดและสั่งสมเป็นทักษะทางศิลปะ ที่มีทั้งเฉพาะของตัวเองและทักษะทั่วไปที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติได้เหมือนกัน

ความสามารถพิเศษทางด้านศิลปะ หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถในการขีดเขียน วาดภาพ ระบายสี ปั้น ออกแบบ ประดิษฐ์ รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดจาก ความสามารถของเด็กออทิสติก และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่ามีความสามารถทางศิลปะ

กลุ่มเป้าหมายของรูปแบบการสอน

1. เด็กออทิสติกที่มีความสามารถหรือมีพรสวรรค์ทางด้านศิลปะ
2. เด็กออทิสติกที่มีความชื่นชอบ ความรักในการทำงานหรือการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ
3. เด็กออทิสติกทั่วไป ที่ต้องเรียนศิลปะหรือต้องการฝึกฝนทักษะทางศิลปะ
4. สำหรับผู้ที่สนใจและต้องการที่จะศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบ

จากการศึกษาข้อมูล ความรู้ ทฤษฎีต่าง ๆ ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตผู้เชี่ยวชาญ ครูศิลปะ ครูผู้สอนศิลปะและครูพิเศษ ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนศิลปะในกลุ่มเด็กออทิสติก นำมาสู่การคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ จึงได้รูปแบบการสอนศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะทางศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ซึ่งรูปแบบการสอน ๙ ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ

หลักการในที่นี้หมายถึง หลักการ ทฤษฎี ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะเด็กออทิสติก สำหรับการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษนั้น แน่นอนว่าไม่ใช่เรื่องง่าย ครูผู้สอนทุกคนจะคิดเหมือนกันว่ายากกว่าการสอนเด็กปกติ ดังนั้นการสอนศิลปะเด็กออทิสติกต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับเด็กออทิสติก และความรู้เกี่ยวกับการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก

ซึ่งส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะอาศัยฐานความรู้เดิมที่ผสมผสานกับประสบการณ์ในการทำงานที่มีระยะเวลานาน และใช้ซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความเคยชิน ซึ่งหากมองในมุมของการทำงานปกติ สามารถทำได้แต่อาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในสังคมปัจจุบันที่มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนความรู้ เข้าถึงความรู้ใหม่ ๆ ศึกษา เรียนรู้อย่างรอบด้าน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ ที่เสมือนมีพรสวรรค์ติดตัวเด็กมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน รวมถึงต้องศึกษาและค้นคว้าความรู้อยู่เสมอเกี่ยวกับการสอนศิลปะทั้งสำหรับเด็กปกติและเด็กพิเศษ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ การจัดการเรียนรู้และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก

1.1 หลักการเกี่ยวกับเด็กออทิสติก

ความหมายของโรคออทิสติก

เด็กออทิสติกเป็นเด็กที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับพัฒนาการ ทางด้านทักษะทางสังคม ทักษะภาษา และการสื่อสารหรือสื่อความหมาย รวมถึงการมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ มีความสนใจที่เป็นลักษณะเฉพาะเจาะจง ไม่ยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงยาก ซึ่งข้อบกพร่องดังกล่าวจะแสดงให้เห็นก่อนอายุ 3 ขวบ โดยจะแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องที่ผิดปกติหรือล่าช้ากว่าวัย คำว่า Autism มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกที่ว่า Auto (แปลว่า Self) หมายถึง แยกตัวอยู่ในโลกของตนเอง เหมือนมีกำแพงกั้นเด็กกลุ่มนี้แยกออกจากสังคมปกติ

การวินิจฉัยออทิสติก

ในปัจจุบันใช้การวินิจฉัยโดยการตรวจอาการของแพทย์ และการซักประวัติจากพ่อแม่เป็นสำคัญ และใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัยตามคู่มือ การวินิจฉัยและสถิติความผิดปกติทางจิตของสมาคมจิตอเมริกา (DSM IV : Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) ซึ่ง (แก้วตา บุญผดวน, 2548) อ้างใน (ปิยฉัตร ไทยสมบุญ, 2551) ได้อธิบายแนวทางการวินิจฉัยไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ซักประวัติจากพ่อแม่อย่างละเอียดโดยเฉพาะพัฒนาการด้านต่าง ๆ
2. ตรวจสุขภาพจิตและสังเกตพฤติกรรมเด็ก
3. ตรวจร่างกายทั่วไปและระบบประสาท
4. ตรวจการได้ยิน
5. ตรวจทางห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น การตรวจคลื่นสมอง

อาการของออทิสติก

เด็กออทิสติกจะมีอาการที่แตกต่างกันหลากหลายรูปแบบ แต่จะมีลักษณะร่วมที่คล้ายกัน เรียกว่า ออทิสติก คือ การอยู่ในโลกของตนเอง ไม่สนใจใคร ไม่ตอบสนอง เรียกไม่หัน ไม่สบตา ไม่พูดหรือพูดไม่รู้เรื่อง ไม่มีจินตนาการ ชอบทำอะไรซ้ำ ๆ เป็นแบบแผน ไม่มีความยืดหยุ่น บางคนอาจจะมีพฤติกรรมกระตุ้นตัวเองร่วมด้วย เช่น สะบัดมือ เขย่งเท้า หมุนตัว เล่นมือ และอื่น ๆ ซึ่งลักษณะของการที่พบในเด็กแต่ละคนไม่จำเป็นต้องมีครบทุกประการ บางคนอาจจะมีอาการมาก ปานกลาง ไปจนถึงอาการน้อย ซึ่งการจะแยกอาการใช้ชัดเจนอาจจะต้องอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การประเมินและการติดตาม (ทวีศักดิ์ สิริรัตนโรชา, 2553)

สาเหตุของออทิสติก

การเกิดโรคออทิสติกนั้นเป็นความผิดปกติของสมองที่เป็นมาตั้งแต่กำเนิด นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการต่างพยายามหาสาเหตุและทำการศึกษาค้นคว้าเป็นระยะเวลานาน แต่ยังไม่สามารถสรุปสาเหตุที่ชัดเจนได้ มีเพียงการระบุสาเหตุที่ทำให้สมองมีปัญหาจากการศึกษาวิจัย คือ 1) การเจริญเติบโตของสมองผิดปกติขณะอยู่ในครรภ์ 2) สารเคมีบางอย่างในสมองอาจผิดปกติหรือมีระดับไม่สมดุล 3) โรคทางกายที่มีผลต่อสมอง เช่น โรคลมชักบางชนิด 4) พันธุกรรม พบว่าเป็นสาเหตุสำคัญของโรคออทิสติก

เด็กออทิสติกกับความอัจฉริยะ หรือความสามารถพิเศษ

เด็กออทิสติกเป็นกลุ่มเด็กที่ได้รับการยอมรับในสังคมและในวงการการศึกษาว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็น ความสามารถในการจดจำ ความสามารถในการด้านศิลปะ ความสามารถในการคำนวณและอื่น ๆ ซึ่งความสามารถหรือความอัจฉริยะนี้ไม่ได้มีในเด็กออทิสติกทุกคน แต่พบได้ถึงร้อยละ 10 ที่มีความอัจฉริยะอยู่ในตัว แต่ปัจจุบันเด็กออทิสติกบางคนไม่มีแม้แต่โอกาสในการแสดงความสามารถ เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องมุ่งเพียงที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง จนลืมการพัฒนาหรือส่งเสริมความสามารถนี้ไป แนวทางการช่วยเหลือที่เหมาะสม จึงเป็นการส่งเสริมความสามารถที่มีอยู่ควบคู่ไปกับการแก้ไขข้อบกพร่อง ในตัวเด็ก ขยายขอบเขตให้กับความสามารถของเด็ก เมื่อเด็กออทิสติกได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องก็จะทำไปสู่การค้นพบความสามารถที่แท้จริงและพัฒนาศักยภาพที่มีให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

1.2 หลักการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก

การเรียนรู้ของเด็กออทิสติก

เด็กออทิสติกมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป วิธีการมองและตอบสนองต่อโลกรอบตัวก็เช่นกัน เด็กออทิสติกไม่สามารถเชื่อมโยงหรือบูรณาการความคิดเข้าด้วยกัน จึงทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในภาพรวมได้ ทำให้เด็กออทิสติกไม่เข้าใจสิ่งรอบตัวและมองโลกแตกต่างจากคนทั่วไป และข้อจำกัดนี้ส่งผลไปสู่การเรียนรู้ของเด็กออทิสติกด้วย เด็กออทิสติกนั้นเรียนรู้ในแบบที่จำเพาะ สิ่งที่เรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่งจะไม่ถูกส่งต่อไปอีกสถานการณ์ หรือพูดง่าย ๆ คือ เด็กออทิสติกจะไปสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับหรือประยุกต์ใช้ได้ ดังนั้น ปัจจุบันการสอนเด็กออทิสติกจึงเป็นการสอนจากสถานการณ์จริงใกล้ตัวเด็ก เด็กจะสามารถเรียนรู้ผ่านการจดจำและลงมือทำได้ดี นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กออทิสติก ได้แก่ เด็กออทิสติกไม่ค่อยมีสมาธิ หรือมีสมาธิจดจ่อได้นานในสิ่งที่ตนเองสนใจเท่านั้น สิ่งเร้าก็เช่นกัน เด็กออทิสติกจะสนใจเฉพาะสิ่งเร้าที่ตนเองชอบ ไม่สนใจสิ่งเร้าอื่น ๆ เด็กออทิสติกมีปัญหาในการจัดการระบบ หรือการทำงานอย่างเป็นระบบ ไม่สามารถแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดเชิงเหตุและผล และมีข้อจำกัดในความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ การที่เด็กออทิสติกเรียนรู้ได้เพียงด้านเดียวทำให้การเรียนรู้ของเด็กไม่ค่อยก้าวหน้า หรือก้าวหน้าช้า ต้องอาศัยระยะเวลาและความเข้าใจในตัวเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล

พัฒนาการและการเรียนรู้

เด็กออทิสติกมีพัฒนาการที่แตกต่างกันไปตามอาการ ทั้งทางร่างกาย และความผิดปกติทางสมอง ซึ่งทำให้ไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่ชัดได้ ตามหลักการทางพัฒนาการในทฤษฎีทางอารมณ์ (Affective theory) อธิบายไว้ว่า เด็กออทิสติกมีความบกพร่องในการรับรู้สภาวะทางอารมณ์ของผู้อื่น จึงไม่สามารถเข้าใจและตอบสนองผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายกับผู้อื่นได้ รวมถึงการมีพัฒนาการทางด้านภาษาที่ช้า จึงไม่เกิดการเชื่อมโยงใหม่ ๆ ไม่เกิดการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้ยาก แต่ทฤษฎีทางอารมณ์ อธิบายว่า ศิลปะจะเป็นตัวช่วยให้เด็กออทิสติกมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เพราะศิลปะเป็นภาษาภาพ สามารถเป็นเครื่องมือที่จะทำความเข้าใจเด็กออทิสติกได้ โดยการเชื่อมโยงด้วยภาษาภาพ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและบำบัดได้ เด็กออทิสติกจำนวนมาก มีการ

ทำงานของสมองข้างขวาดีเกินปกติ ทำให้มีความสามารถพิเศษในการมองเห็น มีความจำที่ดี มีความสามารถทางดนตรีและศิลปะ

ลำดับพัฒนาการของเด็กออทิสติก แบ่งได้เป็น 3 ระดับอาการ ดังนี้

1. รุนแรงน้อย เด็กมีสติปัญญาดี มีพัฒนาการทางภาษาพอใช้ได้ สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ บางคนสามารถศึกษาต่อในระดับสูง เรียกเด็กกลุ่มนี้ว่า เด็กออทิสติกที่มีความสามารถสูง ในการเรียนรู้และสติปัญญาดี (High functioning autism)
2. รุนแรงปานกลาง เด็กกลุ่มนี้มีพัฒนาการทางสังคมภาษาที่จำกัด ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ หรือเรียนได้แต่จะล่าช้ากว่าเด็กกลุ่มรุนแรงน้อย และไม่สามารถเรียนในระดับที่สูงได้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีและพอใช้
- 3 รุนแรงมาก เด็กกลุ่มนี้จะมีภาวะปัญญาอ่อนร่วมด้วย พัฒนาการด้านภาษาและสังคมระดับน้อยมาก ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ต้องมีผู้ดูแล เด็กแต่ละคนจะมีอาการมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสมองมีความบกพร่องมากแค่ไหน เด็กออทิสติกที่มีภาวะสมาธิสั้นอาจเรียนรู้ได้ช้า และเด็กออทิสติกที่มีปัญญาอ่อนร่วมด้วย อาการมักจะรุนแรงกว่าเด็กที่มีสติปัญญาดี

ทฤษฎีศิลปะของเด็กออทิสติก

ทฤษฎีการรู้คิด

มีข้อสันนิษฐานอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “ความรู้ที่ถูกต้องซึ่งเป็นสัจภาวะคือพื้นฐานของการนำเสนอที่ ชัดเจนของสัจภาวะในงานศิลปะ” การเพิ่มประสบการณ์เกี่ยวกับโลกให้กับเด็กจะช่วยให้เด็กลดข้อบกพร่องหรือลดความไม่พร้อมทางด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และจะเพิ่มคุณภาพในการแสดงความจริงยิ่งขึ้น อธิบายได้ว่าในทางศิลปะ เด็กจะวาดภาพสิ่งที่เด็กรู้มากกว่าสิ่งที่เด็กเห็น ภาพที่วาดจะเป็นลักษณะการตัดทอนรูปทรงต่าง ๆ นั้นเป็นเพราะเด็กยังไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นมากพอ แต่เมื่อโตขึ้นเด็กจะได้รับประสบการณ์และความจริง ทำให้เห็นสิ่งต่าง ๆ มีมโนทัศน์ในการวาดภาพที่แสดงสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

ทฤษฎีสติปัญญา - พัฒนาการ : เพียเจต์ (Piaget)

เป็นทฤษฎีหนึ่งที่อธิบายว่า ทำไมเด็กถึงวาด วาดอย่างไร และวาดอะไร ในความเชื่อที่ว่า นอกจากเด็กจะเข้าใจความคงที่ของวัตถุ เด็กจะไม่มีจินตนาการที่จะระลึกรอคอยหรือคาดการณ์อนาคตในเรื่องการหายไปของวัตถุจริง การแสดงออกเช่นนี้เป็นวิธีที่เด็กรวบรวมประสบการณ์ เพื่อ

ทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อม เด็กต้องการประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมหรือสัญลักษณ์ทางภาษาพูด จินตนาการจะสร้างสัญลักษณ์รูปธรรมและภาษาสร้างสัญลักษณ์ทางวาจา เพียเจต์ได้กำหนด ขั้นตอน 3 ขั้น ในการที่เด็กจะเข้าใจมิติของรูปภาพ คือ 1) ขาดความสามารถในการสังเคราะห์ คือ จินตนาการของเด็กจะยังไม่สมบูรณ์ เป็นเพียงส่วนย่อยหรือเป็นการตัดต่อ 2) ความจริงด้าน สติปัญญา เด็กวาดจากสิ่งที่เขารู้ ไม่ใช่วาดจากสิ่งที่เขาเห็น 3) ความจริงทางด้านการรับรู้ภาพ จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ ประมาณ 9 ปี เป็นการแสดงให้เห็นว่าเด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของวัตถุกับ พื้น

ทฤษฎีเกสตาล : เวอร์ไธเมอร์ (Wertheimer) โคห์เลอร์ (Kohler) คอฟฟ์กา (Koffka) และเลวิน (Lewin)

เน้นความสำคัญของการรับรู้และการหยั่งเห็น โดยภาพรวม ตาไม่ใช่กล้องถ่ายรูปที่จะ ถ่ายภาพสิ่งที่เห็น สมองไม่ใช่ผ้าขาวที่จะบันทึกรายละเอียดของความจริงภายนอก ศิลปะ คือ วิธี ที่เด็กสร้างภาพพจน์ที่สอดคล้องกับโครงสร้างโดยรวมที่เด็กได้รับ เด็กจะไม่คิดถึงรายละเอียด แต่จะพยายามจัดหมวดหมู่ องค์ประกอบ และสร้างแบบแผนภาพรวมของสิ่งที่เห็น

ทฤษฎีพัฒนาการ : วิคเตอร์ โลเวน ฟิลด์ (Victor - Lowenfeld)

แบ่งขั้นตอนการเจริญงอกงามทางศิลปะของเด็กออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) อายุ 2-4 ปี ผลงานของเด็กเป็นการ แสดงออกของ แต่ละคน
- 2) ขั้นก่อนเป็นแบบแผน (Preschematic Stage) อายุ 4-7 ปี เด็กแสดงให้เห็นความ พยายามโดยใช้สัญลักษณ์
- 3) ขั้นแบบแผน (Schematic Stage) อายุ 7-9 ปี แสดงให้เห็นจากมโนทัศน์ที่เป็นรูปร่าง
- 4) ขั้นหมู่พวก (Gang stage) อายุ 9-12 ปี เป็นขั้นเริ่มแสดงความเป็นจริง
- 5) ขั้นเหตุผล (Reasoning Stage) อายุ 12-14 ปี หรือขั้นความจริงเทียม
- 6) ขั้นการตัดสินใจ (Adolescent art) The period of decision อายุ 14- 17 ปี

2. ทศนคติ

ทศนคติถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการสอนศิลปะของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ เพราะทศนคติจะแสดงถึงมุมมองของความคิดที่มีต่อการสอนและมีต่อเด็กออทิสติก ดังนั้น ทศนคติที่ควรเกิดในตัวครูผู้สอนควรเป็นไปในทิศทางบวกเสมอ พยายามจัดการกับความคิดในเชิงลบอันจะนำไปสู่ผลกระทบด้านลบที่จะเกิดขึ้นทั้งกับตัวผู้สอนและที่สำคัญคือเกิดผลกระทบต่อดังเด็กออทิสติก

- 1) มองเด็กออทิสติกในมุมมองที่ดี การสร้างมุมมองที่ดีไม่ใช่เรื่องยาก เริ่มต้นจากการทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับเด็กออทิสติก ลองสัมผัสเด็กออทิสติกที่หลากหลายรูปแบบ
- 2) เปิดใจให้กว้าง และยอมรับความสามารถในตัวเด็กออทิสติก พยายามเปิดใจก่อนอันดับแรก เพราะหากครูผู้สอนปิดกั้นตนเองก็ไม่อาจที่จะก้าวต่อไปได้ ยอมรับในความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคลรวมไปถึงความสามารถที่หลากหลาย
- 3) รัก จริงใจ และเชื่อมั่น การมอบความรักไม่ใช่มอบเพราะความสงสาร แต่เป็นการมอบด้วยความจริงใจ อยากที่จะให้เด็กออทิสติกได้พัฒนาทักษะทางศิลปะ พิสูจน์ค้นหาและเชื่อมั่นในตัวเด็ก
- 4) เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกถึงความสามารถที่หลากหลายและแตกต่างกัน เพราะเด็กออทิสติก ทุกคนไม่มีใครที่เหมือนกัน แต่โอกาสต้องเข้าถึงเด็กทุกคนเท่า ๆ กัน เพื่อการพัฒนาในก้าวต่อไป
- 5) ไม่มองเด็กในมุมมองของความสงสาร ทศนคตินี้มีส่วนสำคัญมาก เพราะผู้คนส่วนใหญ่จะมองเด็ก ออทิสติกว่าเป็นเด็กพิเศษ เป็นเด็กพิการ ช่วยเหลือด้วยความสงสาร แต่ไม่ใช่เลยครูผู้สอนต้องทำให้ทุกคนมองว่าเด็กกลุ่มนี้ก็เป็นเด็กปกติทั่วไป มีความเท่าเทียม มีความสามารถและมีศักยภาพ ในการเรียนรู้และการใช้ชีวิต
- 6) มองข้ามจุดที่เป็นข้อบกพร่องในตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นข้อบกพร่องที่ติดตัวเด็กมาตั้งแต่เกิดหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ พยายามแก้ไขข้อบกพร่องไปพร้อมกับการพัฒนาความสามารถทางศิลปะ
- 7) ไม่คาดหวังในตัวเด็กมากเกินไป บางครั้งครูผู้สอนคาดหวังในตัวเด็กออทิสติกมากเกินไป สร้างความกดดันให้กับตนเอง รวมถึงตัวเด็กด้วย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ความกดดันนั้นย่อมแสดงออกมาไม่ดี หรือไม่เต็มที่ ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ เพราะผิดหวัง ดังนั้นครูผู้สอนจึงไม่ควรคาดหวังมากเกินไป

- 8) ไม่ปิดกั้นตนเอง หรือมองว่าเป็นเรื่องยากในการที่จะพัฒนาเด็กออทิสติก ครูผู้สอนหลายคนประสบกับปัญหานี้ เพราะเกิดจากการปฏิบัติแล้วไม่เห็นผลลัพธ์เสียที และยังใช้เวลาในการฝึกฝนนานกว่าปกติ จึงเกิดความท้อและไม่อยากทำ ครูผู้สอนจึงต้องจัดการกับความคิดของตนเอง มองหาข้อดีของการสอนศิลปะของเด็กออทิสติก และเสริมแรงให้กับตนเองเสมอ

3. เป้าหมาย/จุดประสงค์

เป้าหมายเป็นสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อแสดงถึงความรู้และทักษะทางด้านศิลปะ ที่ครูผู้สอนคาดหวังจะพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กออทิสติก หรือจะเป็นในรูปแบบความมุ่งหมายในการสอน ซึ่งจะวางขอบข่ายเป็นแนวทางกว้าง ๆ เป้าหมายไม่ได้กำหนดผลที่จะเกิดขึ้นในตัวเด็กออทิสติก ในเชิงความรู้และทักษะ หรือพฤติกรรมที่สังเกตได้จากการสอน เป้าหมายเป็นจุดเริ่มต้นในการที่วางแผนในการสอนที่เหมาะสมกับเด็ก แต่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูรู้ว่าการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้จะเกิดขึ้นหรือไม่ ดังนั้นครูจะต้องทำเป้าหมายให้เป็นจุดประสงค์แทน

จุดประสงค์ จะเป็นไปตามตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ หรือตามเป้าหมายที่ครูตั้งไว้ โดยจุดประสงค์จะบอกไว้อย่างชัดเจนที่สุดว่าเด็กออทิสติกต้องทำอะไรได้ ซึ่งการทำงานศิลปะของเด็กจะบอกได้ทันทีว่าเด็กเกิดการเรียนรู้หรือไม่ การตั้งจุดประสงค์ที่ชัดเจนจะนำไปสู่การประเมินผลการเรียนรู้ในรูปแบบ ที่เหมาะสม จุดประสงค์จะมีความเฉพาะเจาะจงในตัวเองเมื่อประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) พฤติกรรมที่สังเกตได้ 2) เงื่อนไขที่กำหนดให้แสดงพฤติกรรม และ 3) ระดับความถูกต้องหรือเกณฑ์ที่ครูคาดหวัง ครูสามารถแยกจุดประสงค์ให้เป็นขั้นตอนย่อย ๆ ของเด็กออทิสติกที่ต้องอาศัยเวลาในการฝึกทักษะศิลปะ โดยแจกแจงออกมาจากจุดประสงค์ที่มีอยู่แล้ว ครูจะทราบว่า จะเลือกขั้นตอนไหนมาสอนให้ตรงกับความสามารถและความต้องการของเด็ก

4. การวิเคราะห์ผู้เรียน

การวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นขั้นตอนที่ต้องเกิดขึ้นในทุกรูปแบบการสอน ครูต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเด็กออทิสติกทุกคน และวิเคราะห์อย่างละเอียด ซึ่งในการวิเคราะห์ผู้เรียนในการสอนศิลปะ ของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษนั้น ต้องวิเคราะห์ภาพรวมของเด็กทั้งหมด ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านสติปัญญา ด้านพฤติกรรม ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านความสามารถ

และประสบการณ์การทำงานด้านศิลปะ ความชอบ ความถนัด และข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดในตัวเด็ก ซึ่งการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างรอบด้านจะนำไปสู่การวางแผนเพื่อจัดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล

5. หลักสูตรและเนื้อหา

หลักสูตรและเนื้อหา ด้านหลักสูตร เนื่องจากประเทศไทยไม่มีหลักสูตรเฉพาะของเด็กออทิสติก มีเพียงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรชาติ และเป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้หรือนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สามารถใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มเด็กออทิสติกได้ และสามารถนำไปปรับใช้ร่วมกับหลักสูตรอื่น ๆ ที่มีการจัดทำขึ้นเฉพาะ เช่น หลักสูตรทางการแพทย์ หรือสาขาวิชาชีพอื่น ๆ โดยปรับให้เหมาะสมกับเด็กออทิสติก โดยครูผู้สอนต้องเข้าใจว่า หลักสูตร ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน ซึ่งต้องปรับจากที่มีอยู่ให้เหมาะสม และเด็กออทิสติกสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ด้านเนื้อหา ต้องมีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถ ทางศิลปะในระดับแตกต่างกัน โดยคำนึงถึงสิ่งสำคัญคือ เด็กออทิสติกสามารถเรียนได้ ครูผู้สอนสามารถจัดเนื้อหาของเด็กออทิสติกได้ ดังนี้

- ยึดเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด
- กำหนดเนื้อหาขึ้นใหม่ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กออทิสติก
- กำหนดตามลำดับเนื้อหาที่ควรจะเรียนในทางศิลปะ
- จัดเนื้อหาที่เรียงลำดับจากง่ายไปยาก หรือพื้นฐานไปสู่ทักษะเฉพาะทาง
- จัดเนื้อหาให้เรียนรู้เป็นเรื่อง ๆ ตามถนัดหรือความชื่นชอบของเด็กออทิสติก

6. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีกระบวนการ ด้วยเด็กออทิสติกทุกคนมีความต้องการในการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนใคร ตามที่ แบร์รี เอ็ม. พรินเซน ได้กล่าวไว้ เด็กออทิสติกต้องการคำแนะนำและการสนับสนุนในการจัดการ

เรียนรู้ที่เหมาะสม โดยครูผู้สอนต้องเข้าใจถึงความต้องการเพื่อช่วยให้การเรียนรู้ศิลปะมีทักษะที่ดีขึ้น

วางแผนการจัดการเรียนรู้ที่พร้อม คลอบคลุม และเตรียมการที่ชัดเจน เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของเด็ก ใช้วิธีการสอนที่ให้เด็กออกทิสติกได้เรียนรู้ผ่านรูปแบบหลายมิติ (Multimodal Fashion) คือเด็กได้เรียนรู้ผ่านการสัมผัส ผสมผสานกับการได้มองเห็น มีประสบการณ์และได้ลงมือทำ มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่น่าสนใจ สามารถกระตุ้นความสนใจและความต้องการทำให้เด็กเข้าถึงความรู้ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ เลือกใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็ก แข็งแรงปลอดภัยเหมาะสมกับวัยและลักษณะของออสติก สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือครูอาจจะเป็นผู้ช่วยในการใช้สื่อนั้น ๆ ส่วนของวัสดุอุปกรณ์นั้นต้องมีการจัดเตรียมพร้อม ควรจัดให้มีทั้งรูปแบบใช้เฉพาะบุคคลและใช้ร่วมกัน วัสดุอุปกรณ์สามารถใช้ได้อย่างปลอดภัย ไม่เป็นอันตราย ส่งเสริมทักษะทางศิลปะได้อย่างเต็มที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการทำความสะอาด รักษาและจัดเก็บ การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ศิลปะเป็นไปตามแนวคิดของ Kear and Callaway (2000) ที่ว่าการเรียนศิลปะเกี่ยวข้องกับทักษะทางร่างกายและเทคนิคเฉพาะของการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ต้องพัฒนาความเข้าใจในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ความคิดสร้างสรรค์ แนวทางศิลปะ และยังสามารถใช้วัสดุและงานศิลปะเป็นสื่อในการเรียนรู้ได้

7. เทคนิคการสอน

เทคนิคการสอนศิลปะ ที่เหมาะสมและได้รับการยอมรับจากผู้ใช้ในการสอนศิลปะเด็กออสติก ดังนี้

- การสอนแบบ 3R (Routine Repeat Relaxation)
- การสอนแบบสาธิต
- การสอนแบบง่ายไปยาก
- การฝึกฝน
- การลงมือปฏิบัติจริง
- สอนจากสิ่งที่เด็กชอบหรือสนใจ
- สอนแบบเชื่อมโยงกิจกรรม

- สอนแบบตัวต่อตัว
- สอนแบบนิทรรศการ

8. การสร้างบรรยากาศ

การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ของเด็กออกทิสติกการจัดบรรยากาศถือเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ (สุนันทา เทียงตรง : online) โดยสภาพห้องเรียนที่เหมาะสมกับออทิสติกนั้น ต้องมีความเหมาะสมในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ เด็กออทิสติกต้องได้รับการยอมรับเข้าใจ ให้ความสำคัญจากเพื่อนและครู จึงจะทำให้การเรียนอย่างมีความสุข และนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางศิลปะได้อย่างเต็มที่ ด้านสภาพแวดล้อมกายภาพต้องเหมาะสมตั้งแต่ การจัดที่นั่ง แสงสว่าง อากาศ วัสดุอุปกรณ์ และอื่น ๆ ที่จะมีส่วนช่วยให้เด็กปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ต้องมีการปรับให้เข้ากับลักษณะของตัวเด็กออทิสติกแต่ละบุคคล เพื่อที่จะช่วยให้เด็กมีโอกาสในการเข้าถึงความรู้และทักษะทางด้านศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ (แอนเดอร์สัน ฟรานเซส อี, 2557) ที่ว่าในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ศิลปะด้วยกิจกรรมนันทนาการ จัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้ชิดครูไม่หันไปหาความสนใจอื่น ลดสิ่งเร้าในห้องเรียน ก่อให้เกิดบรรยากาศทางการเรียนที่อบอุ่นและมีความสุข

9. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้

เด็กออทิสติกทุกคนมีการเรียนรู้ วิธีการเรียนที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้เกิดปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ที่ส่งผลต่อการเรียนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ โดยในกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษก็พบปัญหาและข้อบกพร่องที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ สรุปได้ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านความบกพร่องทางร่างกายและพฤติกรรม

เด็กออทิสติกหลายคนมีปัญหาทางด้านร่างกายและพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติงานศิลปะและพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ โดยพฤติกรรมที่พบ ดังนี้

- เด็กออทิสติกบางคนจับดินสอหรือวัสดุอื่น ๆ ในแบบการกำมือ ซึ่งไม่เหมือนกับคนปกติทั่วไปจับ แต่เด็กจะสามารถวาดเขียน ระบายได้ตามปกติ ครูผู้สอนควรพยายามปรับการจับดินสอหรืออุปกรณ์ให้ถูกต้องและเหมาะสม

- เด็กออทิสติกส่วนใหญ่จะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรม มีอารมณ์หงุดหงิด ไม่มีอารมณ์ทำงาน ไม่ถูกใจ ไม่พอใจ โมโหง่าย บางครั้งรุนแรงถึงขั้นทำลายข้าวของ ซึ่งปัญหานี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กออทิสติกไม่ค่อยพัฒนา เนื่องจากครูผู้สอนต้องรองรับกับสภาพอารมณ์และพฤติกรรมที่หลากหลาย

2) ปัจจัยด้านความบกพร่องในการคิด

- เด็กออทิสติกไม่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราว หรือบูรณาการสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จึงทำให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานที่มีความต่อเนื่อง หรือเชื่อมโยงกันไม่ได้

- เด็กออทิสติกไม่สามารถประยุกต์การเรียนรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์หนึ่งได้ จึงเหมาะกับการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงและเรียนรู้เป็นเรื่อง ๆ

- เด็กออทิสติกบางคนมีข้อจำกัดและปัญหาในการคิดอย่างสร้างสรรค์และการจินตนาการ ขาดความคิดริเริ่ม ทำให้เด็กวาดภาพจากการจดจำ หรือจากประสบการณ์ที่เคยพบเจอเป็นส่วนใหญ่

- เด็กออทิสติกไม่สามารถจัดระบบความคิด หรือเรียงลำดับการทำงาน หรือลำดับความสำคัญต่าง ๆ ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานในงานที่มีหลายลำดับขั้นตอน และมีความซับซ้อน

3) ปัจจัยด้านความบกพร่องในการรับรู้

- เด็กออทิสติกจะเลือกสนใจเฉพาะบางสิ่ง หรือในสิ่งที่ตนเองชอบมากจริง ๆ โดยเฉพาะในทางศิลปะ เด็กชอบสิ่งใดจะทำสิ่งนั้นอยู่ซ้ำ ๆ ไม่เปิดรับการทำสิ่งใหม่ ๆ แต่ครูผู้สอนสามารถช่วยให้นักเรียนขยายความสนใจของตนเองได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลาที่นานกว่าปกติ

- เด็กออทิสติกสามารถสังเกตรายละเอียดได้ เนื่องจากมีความสามารถในการจำค่อนข้างดี แต่เด็กจะไม่เข้าใจว่ารายละเอียดนั้นสำคัญหรือมีความแตกต่างกันอย่างไร

- เด็กออทิสติกบางคนแสดงออกมากกว่าปกติ เวลาต้องการสิ่งใด เช่น คำชม รางวัล ซึ่งเด็กจะทำพฤติกรรมลักษณะเดิมซ้ำ ๆ

4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

- ครอบครัวถือเป็นส่วนสำคัญ ที่จะมีส่วนในการช่วยปลุกปั้นและสนับสนุนความสามารถที่เด็กออทิสติกมี หากครอบครัวไม่ให้โอกาสหรือปิดกั้นความสามารถ เด็กออทิสติกก็จะหมดโอกาสที่จะพัฒนา

- ครูผู้สอนต้องเป็นส่วนหนึ่งของเด็ก และต้องเป็นทุก ๆ อย่าง เพราะครูถือเป็นเสาหลักในการส่งเสริมความสามารถและทักษะทางด้านศิลปะให้เด็กออกทิสติกได้พัฒนาในลำดับที่สูงขึ้น

- เพื่อนและผู้คนรอบข้าง ต้องคอยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางศิลปะ เพื่อเสริมพลังให้เด็กออกทิสติกได้ก้าวไปด้วยความมั่นใจ

10. การวัดและประเมินผล

การวัด ประเมินผล และการติดตามความก้าวหน้า เป็นสิ่งหนึ่งที่จะพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านทักษะศิลปะของเด็กออทิสติก ซึ่งการวัดและประเมินผลของเด็กออทิสติกจะต่างจากการวัดผลของเด็กปกติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถที่แตกต่างกันไปของเด็กออทิสติกแต่ละคน การวัดผลความสามารถทางศิลปะอาจจะกำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีหลักการในการวัดและประเมินผล 3 ชั้น ดังนี้

1) วัด ประเมินผลในทุกกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะ เพื่อประเมินความพร้อมและความรู้พื้นฐานของเด็ก แล้วนำไปวางแผนการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมในแต่ละรายกิจกรรม

2) วัด ประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังสิ้นสุดการพัฒนาทักษะศิลปะ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กและนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมมากขึ้น

3) วัด ประเมินผลการจัดกิจกรรม ให้ดำเนินทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม เพื่อดูความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของเด็กออทิสติก

โดยการประเมินตามหลักการนั้น จะต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน และพัฒนาการของเด็ก เน้นการประเมินตามสภาพจริงจากการสังเกตและบันทึกข้อมูล การประเมินต้องให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงกับตัวเด็ก การประเมินผลจากสภาพควรเน้นให้เด็กออทิสติกได้แสดงออกทางศิลปะตามความถนัดอย่างสร้างสรรค์ และผลจากการประเมินของเด็กนั้นเป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนของครู

11. การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ

การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ มีวิธีการส่งเสริมและสร้างความร่วมมือที่หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทของหน่วยงาน สถานศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียน ในที่นี้ขอเสนอแนวทางในการส่งเสริมและสร้างความร่วมมือเพื่อส่งทักษะทางศิลปะในเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ ดังนี้

แนวทางการส่งเสริม

- ส่งเสริมกิจกรรมในห้องเรียน ให้เด็กออทิสติกได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย เพื่อค้นหาความถนัดที่แท้จริง เมื่อเด็กค้นหาความสามารถของตนเองเจอแล้ว ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถทางศิลปะให้เด็กออทิสติกมีทักษะที่สูงขึ้น

- ส่งเสริมด้วยกิจกรรมภายนอก โดยจัดให้มีการเรียนรู้หรือทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นมุมมองและผู้คนใหม่ ๆ และเจอสถานที่ที่แตกต่าง ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับเด็กออทิสติกได้มากขึ้น และทำให้เด็กรู้สึกตื่นตัวมากกว่าการนั่งเรียนหรือนั่งฝึกฝนในห้องเรียน

- ส่งเสริมนอกเวลาเรียน ควรจัดให้มีการเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กมีความพร้อมในการฝึกฝน เพราะหากอาศัยเวลาเฉพาะในช่วงการเรียนปกติ ครูผู้สอนจะมีเวลาอย่างจำกัด และต้องให้เวลากับเด็กทุกคนในห้องเท่า ๆ กัน ดังนั้นการสอนเสริมนอกเวลา จะเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนพัฒนาได้เร็วขึ้น

แนวทางการสร้างความร่วมมือ

ความร่วมมือภายใน : เป็นการสร้างความร่วมมือในหน่วยงาน หรือสถานศึกษาที่เด็กออทิสติกศึกษาอยู่ โดยสร้างความร่วมมือตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ผู้สอนและผู้ปฏิบัติ เพื่อให้การส่งเสริมความสามารถทางศิลปะนั้นเริ่มต้นตั้งแต่ระดับนโยบาย เมื่อเกิดนโยบายที่ชัดเจน ผู้สอนและผู้ปฏิบัติก็จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและเต็มที่ การสร้างความร่วมมือในระดับภายใน ไม่ได้หมายถึงเฉพาะบุคลากรที่อยู่ภายในเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผู้ปกครองและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก และนักสหวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งเมื่อทุกฝ่ายทำงานร่วมกัน และมีเป้าหมายเดียวกันก็นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาความสามารถทางศิลปะที่ชัดเจน ทำให้เด็กออทิสติกเกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ความร่วมมือภายนอก : นอกจากความร่วมมือภายในหน่วยงานมีความสำคัญแล้ว การสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกก็สำคัญเช่นกัน เห็นได้จากสังคมปัจจุบันที่มีทั้ง

ภาครัฐและภาคเอกชนช่วยกันขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปสู่การพัฒนา ดังนั้นการส่งเสริมความสามารถทางศิลปะของเด็กออทิสติกก็เช่นกัน หากได้รับความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นหน่วยงานทางด้านศิลปะหรือวัฒนธรรมเท่านั้น ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในส่วนนี้จะนำไปสู่การขยายโอกาสในการแสดงออกถึงความสามารถ ขยายภาพลักษณ์ของเด็กออทิสติก พร้อมทั้งส่งเสริมความสามารถของเด็กออทิสติกที่มีความสามารถพิเศษให้ก้าวไปต่อในระดับที่สูงขึ้น เด็กจะเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจในตนเอง มีความสุขในการแสดงออก และเชื่อว่าชีวิตต่อไปของเด็กออทิสติกกลุ่มนี้จะมีแต่สิ่งดีและก้าวหน้า สามารถยืนอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจในฐานะพลเมืองคนหนึ่ง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายอนุวัฒน์ ม่วงมา
วัน เดือน ปี เกิด 15 กรกฎาคม 2535
สถานที่เกิด จังหวัดอุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา พ.ศ.2559 การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ.2562 ประกาศนียบัตร การศึกษาพิเศษและการดูแล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ.2564 การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

